(پښتو)

ریښتینی دین

دین الحق

د محترم شیخ
عبد الرحمن بن حماد العمر ، لیکنه

بسم الله الرحمن الرحيم

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام | جمعية الربوة | رواد الترجمة | المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع

الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900

ceo@rabwah.sa

P.O.BOX: 29465

RIYADH: 11557

www.islamhouse.com

فهرست

سریزه او ډالی 1

لومړی څپرکی 4

د لوي خالق الله تعالی پیژندنه (1) 4

دویم څپرکی 42

د رسول الله صلی الله علیه وسلم پیژندنه................................ 42

دریم څپرکی 61

د ربښتینی دین -اسلام - پیژندل 61

څلورم څپرکی 180

د اسلام تګلاره.. 180

پنځم څپرکی 256

د ځینو شکونو(شبهاتو)راسپړل...................................... 256

بسم الله الرحمن الرحيم

سریزه او ډالۍ

ثنا او صفت یوازې الله لره دي، درود او سلام دې وي د الله پر ټولو پیغمبرانو، وبعد:

دا د نجات لورې ته بلنه ده، چې زه په وجود کې هر عاقل انسان ته - نارینه او ښځینه - ته وړاندې کوم، له الله تعالی څخه غواړم، ترڅو - پدې سره - هغه کسانو ته هدایت نصیب کړي چې د هغه له لارې بې لارې شوي دي، او ماته او هر هغه چا ته چې د دې بلنې په خپرولو کې مرسته کوي، ډیر اجر را کړي، نو زه د الله په مرستې سره وایم چې:

اې هوښیار انسانه! پوه شه چې ستا لپاره په دې ژوند کې او له مرګ څخه وروسته په ژوند کې هیڅ نجات او خوشحالي

نشته تر څو دې ته خپل رب ونه پېژني چې ته يې پيدا کړی يې، او په هغه ايمان رانه وړې او يوازې د هغه عبادت ونه کړې، او خپل پيغمبر چې ستا رب تا ته او ټولو انسانانو ته لېږلی دی ونه پېژنې، او په هغه ايمان را نه وړې او د هغه پيروي و نه کړې او په هغه دين پوه نشې چې ستا رب درته امر کړی، او پر هغه ايمان را نه وړې او عمل پرې و نه کړې.

او دا کتاب **(ريښتينی دين)** چې ستاسو مخې ته دی، د دې لويو مسايلو توضيحات پکې دي چې تاسو هغو باندې پوه شئ او عمل پرې وکړئ، او په حاشيه کې مې د اړتيا پر مهال د لا ډير وضاحت لپاره ځينې يادونې کړي، په ټولو مسايلو کې مې د الله سبحانه وتعالی په قول او د هغه د رسول صلی الله عليه وسلم په احاديثو تکيه کړې؛ – ځکه

همدغه دوی د ریښتینی دین یوازینی مرجع ده چې الله تعالی له هیچا څخه دین نه مني پرته له دې څخه.

هغه رړوند تقلید مې پریښی چې ډېر خلک یې بې لارې کړې دي، او حتی د یو شمیر ګمراه شوو ډلو یادونه مې هم کړې چې د حق ادعا کوي حال دا چې له هغه څخه لرې دي، ترڅو هغه ناپوه خلک چې دې ډلو پورې تړلي او همدارنګه نور خلک هم با خبر شي، او الله ماته کافي او وکیل دی.

وینا او لیکنه: د بې وزله او د الله تعالی بخښنې ته فقیر

عبدالرحمن بن حماد آل عمر

د دیني علومو استاد

❋❋❋

لومړی څپرکی

د لوي خالق الله تعالی پېژندنه (1)

اې هوښیار انسانه! پوه شه چې ستا رب ته له هیڅ شي نه پیدا کړی يې او په نعمتونو يې ستر کړی يې، هغه ذات د جهانونو رب دی. هوښیار خلک هغه دي چې په الله تعالی باندې ایمان ولري [۲] حال دا چې هغه يې په خپلو سترګو نه دی لیدلی بلکې د هغه د وجود ثبوتونه يې لیدلي، او دا چې هغه د ټولو مخلوقاتو خالق او مالک دی نو په دې سره يې پېژندلی دی، او د ثبوتونو له جملې څخه:

لومړی ثبوت:

کائنات، انسانان او ژوند: دا پیدا شوي شیان دي چې پیل او پای لري، او بل څه ته اړتیا لري، ناڅاپي شیان او هر شی چې نورو ته اړتیا ولري، هرو مرو هغه مخلوق دی، او مخلوق باید خالق ولري، او دا لوی خالق الله دی، او الله هغه ذات دی چې د خپل سپیڅلي نفس په اړه یې خبر ورکړی چې هغه د ټولو مخلوقاتو خالق او نظام چلوونکی دی، او دا خبر د الله تعالی لخوا په خپلو کتابونو کې راغلی، کوم چې یې پر خپلو پیغمبرانو باندې نازل کړي.

او د الله رسولانو د هغه خبرې خلکو ته رسولې، او هغوی ته یې بلنه ورکړې چې په الله ایمان راوړي، او یوازې د هغه عبادت وکړي. الله تعالی په خپل عظیم

الشان کتاب کې فرمايي: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾.

بېشکه ستاسو رب هغه الله دی چې آسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پيدا کړي، بيا د عرش له پاسه برقراره شو، هغه په شپې سره ورځ پټوي، پداسې حال کې چې دا (شپه) هغې (ورځ) لره په تلوار سره طلب کوي او (پيدا کړي يې ده) لمر ستوري، او سپوږمۍ او ستوري، چې د هغه په حکم سره مسخر کړی شوي دي، خبر شئ! خاص هغه لره دي

پيدا کول او حکم کول، ډېر برکت والا دی الله؛ چې رب العالمين دی. [الأعراف:54].

د مبارک آيت لنډه معنا: الله تعالی ټولو خلکو ته خبر ورکوي چې هغه د دوی رب دی، هغه ذات چې دوی يې پيدا کړي، او آسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پيدا کړي[1]، او خبر ورکوي چې هغه د عرش له پاسه برقرار دی [٤]. [2]

[1] په پی درپی ډول د مخلوقاتو پيداکول د الله تعالی د هغه حکمت له امله دي چې اراده يې کړې ده، او که نه نو هغه د دې توان لري چې ټول مخلوقات د سترګو له رپېدو هم ژر پيدا کړي؛ ځکه هغه فرمايي چې هر کله څه شی وغواړي نو ورته وايي چې: شه، نو هغه کېږی.

[2] د عربو په ژبه کې – چې د قرآن ژبه ده – د يو شي د پاسه برقرار کيدل، په دې معنا ده: چې د هغه د پاسه پورته شو، او د الله تعالی برقرار کيدل پر عرش باندې هغه ډول پورته کيدل دي چې د هغه له شان او جلال سره مناسب دي، او د برقرار کيدلو پر کيفيت او څرنګوالي باندې هيڅوک نه پوهيږي، پرته له الله تعالی څخه . او د برقرار کيدلو (استوا) معنی دا نه ده: چی پر بادشاهۍ يې تسلط وکړ، لکه څنګه چې ګمراه خلک ادعا کوي، دا هغه خلک دي چې د الله د هغه صفاتو له حقيقت څخه انکار کوي په کومو چې هغه د خپل ځان ستاينه کړې، او د هغه پيغمبرانو پرې د هغه ستاينه کړې، په دې سره دوی دا ګمان کوي که دوی د الله صفتونه په خپل حقيقت سره ومني، په حقيقت کې دوی به الله د هغه د مخلوق سره تشبيه کړي، او دا يوه فاسده ادعا ده؛ ځکه چې تشبيه دا ده چې د دې په اړه ووېل شي: دا د مخلوقاتو د دې صفاتو سره شباهت او يا ورته والی لري، ليکن د صفاتو اثبات د الله تعالی لپاره پرته له ورته والي، مثال ورکولو، څرنګوالي، تعطيل، او تأويل څخه، دا د پيغمبرانو هغه طريقه ده چې مخکنيو نيکانو يې تعقيب کړې وه، او دا هغه حق دی چې مؤمن يې بايد په کلکه سره مراعت کړي، که څه هم ډېرو خلکو پرېښودي وي.

عرش د اسمانونو څخه پورته دی، او هغه د ټولو مخلوقاتو څخه لوړ او پراخ دی. او الله تعالی د دې عرش د پاسه دی، او هغه په خپل علم، اوریدلو او لیدلو د لحاظه د ټولو مخلوقاتو سره دی، د هغوی د کارونو څخه ترې هیڅ هم پټ نه دي، او الله تعالی خبر ورکوي چې د شپې د تیارو په واسطه ورځ پوښوي، او په چټکتیا سره یې تعقیبوی، او همدارنګه خبر ورکوي چې لمر، سپوږمۍ او ستوري یې پیدا کړي او ټول یې خپل فرمان ته تابع کړي دي او هر یو په خپل مدار کې د هغه په امر حرکت کوي، او خبر ورکوي چې یوازې هغه د پیدایښت او امر څښتن دی، او هغه په خپل ذات او صفاتو کې لوی او کامل دی، هغه ذات چې تلپاتي او ډېر خیرات ورکونکی دی، او

دا چې هغه رب العالمین دی، چې دوی یې پیدا کړي او په نعمتونو یې نازولي دي.

الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمِنۡ آيَاتِهِ اللَّيۡلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمۡسُ وَالۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُوا لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ وَاسۡجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمۡ إِيَّاهُ تَعۡبُدُونَ﴾.

او د هغه له دلیلونو څخه شپه او ورځ او لمر او سپوږمۍ دي، تاسو مه لمر ته سجده کوئ او مه سپوږمۍ ته او تاسو خاص الله ته سجده کوئ چې دغه (ننښې) یې پیدا کړې دي، که چیرې تاسو خاص د هغه عبادت کوئ. [فصلت:37].

د مبارک آیت مختصره معنا: الله تعالی خبر ورکوي چې له هغو نښو څخه چې د هغه په شتون دلالت

کوی: شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ دي، لمر او سپوږمۍ ته سجده کول یې منع کړې دي؛ ځکه چې هغه د نورو مخلوقاتو په څیر پیدا شوی مخلوق دی، او د مخلوق لپاره عبادت کول صحیح ندي، او سجده: یو ډول عبادت دی، او الله تعالی په دې آیت کې خلکو ته امر کوي - لکه څنګه چې په نورو آیاتونو کې امر کوي - چې یوازې هغه ته سجده کوئ؛ ځکه چې هغه خالق، مالک، او د عبادت وړ دی.

- دویم دلیل:

هغه نر او ښځه پیدا کړي دي: د ښځې او نارینه شتون د الله په موجودیت باندې دلالت کوی.

- دریم دلیل:

بېلابېلې ژبې او رنګونه: داسې دوه کسان نشته چې غږ یې یو شان وي، او یا یې رنګ یو شان وي، بلکې د دوی تر منځ هرومرو توپیر شتون لري.

څلورم دلیل:

د نصیب او قسمت توپیر: دا شتمن دی، دا غریب دی، دا رئیس دی، او دا تابع دی، په داسې حال کې چې هر یو عقل، فکر او پوهه لري، او د شتمنۍ، شرف، او د ښکلې ښځې د ترلاسه کولو هڅه یې کړې ده، مګر هیڅوک نشي کولای چې یو څه تر لاسه کړي پرته له هغه څه چې

الله تعالی هغه ته مقدر کړي وي، او دا د یو لوی حکمت له امله دي چې الله سبحانه غوښتلي دی[3]، او هغه: د خلکو ازموینه پر یو بل باندې، او د یو بل خدمت کول، ترڅو د دوی کارونه او مصلحتونه ضایع نشی.

او د چا لپاره چې الله تعالی په دې دنیا کې د قسمت او نصیب پریکړه نه وي کړي، الله تعالی خبر ورکوي چې د هغه نصیب او قسمت به په جنت کې د هغه په نعمتونو کې زیاتوالی راولي که چیرې هغه په داسې حال باندې مړ شي چې په الله باندې ایمان ولري، سره لدې چې اکثرا الله غریبانو ته روانې او روغتیایي ځانګړتیاوې ورکړي چې هغه په ډیری شتمنو خلکو

3 سبحانه: یعنی الله پاک له عیبونو او نیمګړتیاوو څخه پاک دی.

کې نه مونډل کیږي، دا هم د الله له حکمت او عدالت څخه دي.

پنځم دلیل:

خوب، او ریښتینی خوب لیدل چې په هغه کې الله تعالی ویده شوي کس ته له غیبو څخه خبر ورکوي، یا زیری ورکوي او یا خبرداری ورکوي.

شپږم دلیل:

روح: چې د هغه حقیقت یوازې الله ته معلوم دی.

اووم دلیل:

انسان: او هغه څه چې د هغه په بدن کې دي لکه حواس، عصبي سیستم، دماغ، د هاضمې سیستم او داسې نور دي.

اتم دلیل:

الله جل جلاله پر وچه زمکه باران اوروي، او په مختلفو شکلونو، رنګونو، ګټو او خوندونو بوټي او ونې راټوکوي، او دا د هغو سلګونو دلائلو له جملې څخه یو څو دلیلونه دي، چې الله تعالی په قرآنکریم کې ذکر کړي دي، او فرمايي چې دا هغه ولاړ او برحال دلیلونه دي چې د هغه سبحانه و تعالی پر وجود دلالت کوي، او دا چې هغه د ټولو مخلوقاتو خالق او حاکم دی.

نهم دلیل:

هغه فطرت چې الله تعالی پرې خلک پیدا کړي، او هغه دا چې د هغه خالق او حاکم په وجود ایمان ولري، او هر څوک چې دا ردوي هغه ځان غولوي او

بدبخت کوي يې، - د مثال په توګه - کمونيست[4] دنيا کې بدبختانه ژوند کوي، د مرګ وروسته يې برخليک اور ته دی، دغه بدله ورکول کیږي ځکه هغه د الله موجوديت درواغ ګڼل، هغه رب چې هغه يې له هيڅ شي څخه پيدا کړی دی، او په نعمتونو سره يې نازولی، مګر دا چې الله ته توبه وباسي او په هغه باندې، او د هغه په دين او د هغه پر رسول ايمان راوړي.

لسم دليل:

برکت، او هغه زياتوالی دی لکه په ځينو مخلوقاتو لکه پسونو کې، او د برکت برعکس ناکامي ده، لکه چې په سپو او پيشوګانو کې ده.

***

[4] او د هغه په څير: ملحد (بې دين).

او د الله تعالی له صفاتو څخه دا دی چې هغه:

لومړی دی پرته له پیل څخه، او تل ژوندی دی، هیڅکله نه مري او نه ختمیږي، په خپل ذات شتمن او یوازې په خپل ذات باندی اتکا لري، هیچا ته اړتیا نه لري او شریک هم نلري، الله تعالی فرمايي: ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ‌(1)‌﴾ (ای نبي!) ته (دوی ته) ووایه: شان دا دی چې الله یو دی. ﴿ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ‌(2)‌﴾ هم دا الله بې نیازه (بې حاجته) دی. ﴿لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ ‌(3)‌﴾ نه يې (څوک) زیږولي دي او نه دی (له چا) زیږول شوی دی. ﴿وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ ‌(4)‌﴾ او د ده هیڅوک سیال (او) برابر نشته. [الإخلاص:1-4].

د آیتونو معنا: کله چې کافرانو د خاتم النبیین څخه د الله د صفت په اړه پوښتنه وکړه؛ الله دغه سورت په هغه نازل کړ او امر یې وکړ چې دوی ته ووایه:

الله یو دی هیڅ شریک نلري، الله تل ژوندی او حاکم دی، هغه یوازې پر کائناتو، خلکو او هر څه باندې بشپړ حاکمیت لري، او یوازې هغه ته باید خلک د خپلو اړتیاو پوره کولو لپاره رجوع وکړي.

نه یې څوک زېږولی دی او نه دی له چا زېږول شوی دی، او نه د ده لپاره زوی، لور، پلار او یا مور لرل صحیح دي، هم په دې سورت کې او هم نورو سورتونو کې یې له ځانه دا ټول په کلکه نفي کړې دي، ځکه چې جانشیني او زېږون د مخلوقاتو له صفتونو څخه دي، او الله تعالی د نصاراو خبره رد کړه

کله چې دوی وویل: مسیح د الله زوی دی، او یهودانو ته هم کله چې دوی وویل: عزیر د الله زوی دی، او نورو خبرې چې ویل یې: ملایکې د الله لوڼې دي، او د هغوی دغه باطل قول یې توهین و ګاڼه.

او وې ویل چې عیسی علیه السلام یې په خپل قدرت سره له مور څخه بې پلاره پیدا کړ، لکه څنګه چې ادم علیه السلام د انسانانو پلار یې له خاورو څخه پیدا کړ، او لکه څنګه چې حوا د انسانانو مور یې د آدم له پښتۍ څخه پیدا کړه، او هغه یې تر خپل څنګ ولیده، بیا یې د آدم اولاد د یوه سړي او یوې ښځې له اوبو څخه پیدا کړه، هر څه یې له پیله له هیڅ څخه پیدا کړل؛ او له هغې وروسته یې د خپلو مخلوقاتو لپاره یو سنت او نظام جوړ کړ، چې له هغه

پرته بل هیڅ څوک نه شي کولای چې هغه کې بدلون راولي، او که الله تعالی وغواړي چې په دې نظام کې هر ډول بدلون راولي، کولای شی.نازولی

لکه څنګه چې یې عیسی علیه السلام بې پلاره له مور څخه پیدا کړ، او هغه یې په زانګو کې په خبرو راوست، او لکه څنګه چې یې د موسی علیه السلام له امسا څخه مار جوړ کړ چې منډې یې وهلې، او کله یې چې په هغې سره سمندر وواهه څیري شو او لاره پکې جوړه شوه چې هغه او د هغه قوم په هغې باندې تیر شول، او لکه څنګه چې سپوږمۍ د خاتم النبیین محمد صلی الله علیه وسلم لپاره دوه ټوټې شوه،او ونې یې داسې وګرځولې چې هغه به کله د هغې له مخې تیریده هغې به ورته سلام کاوه، او

څارويو به هم د نبوت ګواهي ورکوله چې حتی خلکو
به اوریدل، او ویل به یې: زه ګواهي ورکوم چې ته د
الله رسول یې، او له مسجد الحرام څخه د براق په
وسیله مسجد الاقصی ته یوړل شو، او له هغې وروسته
جبرائیل سره د اسمان په لور پورته شو، تر دې چې د
اسمان د پاسه ورسید، هلته الله تعالی ورسره خبرې
وکړې، او لمونځ یې پرې فرض کړ، او بیرته د ځمکې
په لور مسجد حرام ته راستون شو، او په لاره کې یې
د هر اسمان خلک ولیدل، او دا ټول په یوه شپه کې له
سهاره مخکې ترسره شول، او د اسرا او معراج کیسه
په قرآن، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په
احادیثو او د تاریخ په کتابونو کې مشهوره ده.

***

او د الله تعالی له صفاتو څخه چې خپل ځان یې پر هغو وصف کړی او د هغه پیغمبرانو پرې ستاېلی دی:

1- اورېدل او ليدل، پوهه او قدرت، او اراده، هر څه اوري اوويني يې، د اورېدلو او ليدلو لپاره يې کومه پرده او مانع نشته.

هغه پوهېږي په هر څه چې په رحم کې وي، او سينو پټ کړي وي، څه چې وو او څه چې به وي، او هغه قادر ذات دی چې د هر څه اراده وکړي نو ورته ووايي چې: شه، هغه کيږي.

2- هرکله او هره خبره چې وغواړي کوي يې: موسی - عليه السلام - سره يې خبرې وکړې، او د خاتم الانبياء محمد - صلى الله عليه وسلم - سره يې خبرې وکړې، او د قرآن حرفونه او معناوې د الله کلام دی،

او پر خپل رسول حضرت محمد صلی الله علیه وسلم باندې یې نازل کړي دي، او هغه د هغه د صفتونو څخه یو صفت دی، او هغه مخلوق ندی لکه څرنګه چې ګمراه معتزله ادعا کوي [٧] .

٣- مخ او لاسونه، برقرار کیدل او ښکته کېدل [٨]، رضایت او غصه کېدل. هغه له خپلو مؤمنو بندګانو څخه راضی دی، او له کافرانو څخه ناراضه دی، او له هغو کسانو څخه ناراضه دی چې د خپلو کړنو په واسطه د الله د غضب لامل ګرځي. د هغه رضایت او ناراضي د هغه د نورو صفاتو په څېر دي، چې د مخلوق له صفتونو سره ورته والی نلري، او د هغه صفتونه نه تاویل کیږي او نه یې څرنګوالی بیانیږي.

او په قرآن او سنتو کې ثابت دي چې مؤمنان به د قیامت په منازلو او په جنت کې الله تعالی په خپلو سترګوویني، او د الله تعالی صفات په قرآن عظیم الشان او د رسول کریم محمد - صلی الله علیه وسلم - په احادیثو کې په تفصیل سره بیان شوي دي، هغې ته باید مراجعه وشی.

***

د هغه شي لپاره چې الله تعالى انسانان او پيريان پيدا کړي دي.

که ته پوه شوى يې – اې هوښياره – الله ستا هغه رب دى چې ته يې پيدا کړى يې؛ نو پوه شه چې الله ته بې ځايه نه يې پيدا کړى، بلکې د هغه د عبادت لپاره يې پيدا کړى يې؛ او دليل يې د الله تعالى دا قول دى: (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ‎(56)‏ او ما پيريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې دوى زما عبادت وکړي (56). مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ‎(57)‏ زه له دوى نه هيڅ رزق نه غواړم او نه دا غواړم چې دوى ما ته خوراک راکړي (57). إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ‎(58))

بېشکه هم دغه الله ښه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډېر مضبوط دی (58) [الذاريات:56-58].

د آیتونو مختصره معنا: الله تعالی په لومړي آیت کې فرمايي: پېریان او انسان یې یوازې د خپل عبادت لپاره پیدا کړي دي. او په دویم او دریم آیت کې فرمايي: چې هغه د خپلو بندګانو د عبادت څخه بې نیازه دی، او له هغوی څخه نه روزي او نه خواړه غواړي، ځکه چې هغه طاقتور او روزي ورکوونکی دی، چې د خلکو او نورو شیانو روزي نشته مګر د هغه لخوا څخه، او هغه داسې ذات دی، چې باران اوروي او له ځمکې څخه روزي راوباسي.

او همدارنګه نور مخلوقات چې په ځمکې کې دي، الله تعالی فرمايي چې هغه یې د انسان لپاره پیدا کړي

دي، ترڅو د هغه د اطاعت په ترسره کولو کې یې وکاروي، او د الله د شریعت سره سم ورسره عمل وکړي. او په کایناتو کې هر مخلوق او هر حرکت او سکون، الله تعالی د یو حکمت لپاره پیدا کړی او په قرآن کریم کې یې بیان کړی، او پوهان یې د الله د شریعت په نوم پېژني، هر یو د خپلې پوهې په پیمانه، حتی د عمرونو، روزۍ، پیښې او د آفتونو تفاوت، دا ټول د الله په اجازې سره ترسره کیږي؛ ترڅو خپل هوښیار بندګان وازمايي. که څوک د الله تعالی په تقدیر راضي وي او هغه ته غاړه کیږدي او هغه کار د ترسره کولو هڅه وکړي چې د هغه خوښ وي، نو هغه ته به د الله رضایت حاصل شي، او په دنیا او د مرګ څخه وروسته په آخرت کې به خوشبخته وي، او هغه

څوک چې د الله په تقدیر راضي نه وي، او هغه ته غاړه کېنږدي او د هغه اطاعت و نکړي، هغه لپاره د الله لخوا په دنیا او آخرت کې غضب او بدبختي وي.

د الله د رضا غوښتنه کوو او د هغه له غضب څخه پناه غواړو.

***

له مرګ نه وروسته بیا را ژوندي کیدل، د اعمالو حساب او جزا، او جنت او دوزخ.

که ته پوه شوی یې – اې هوښیاره – چې الله د خپل عبادت لپاره پیدا کړی یې؛ پوه شه چې الله په خپلو ټولو کتابونو کې چې پر خپلو پیغمبرانو یې نازل کړي دي فرمایي چې، هغه به تاسو له مرګ وروسته راژوندي کوي، او تاسو ته به د مرګ څخه وروسته د جزا په کور کې ستاسو د کار بدله درکړي؛ دا ځکه چې انسان له مرګه وروسته د عمل او فنا له کور څخه – او هغه همدا ژوند دی - د جزا او ابدیت کور ته انتقالیږی، او هغه د مرګ څخه وروسته دی، او کله چې د انسان د ژوند کولو لپاره ټاکل شوې موده بشپړه

شي، الله د مرګ فرښتې ته امر کوي چې د هغه له بدن څخه روح واخلي، هغه د مرګ تريخ خوند اخيستو وروسته مړ کيږي مخکې لدې چې روح يې له بدن څخه ووځي. ليکن روح، الله تعالی د نعمت په کور کې ځای په ځای کوي - جنت - که چيرې هغه په الله ايمان ولري او د هغه اطاعت يې کړی وي. او که هغه په الله باندې کافر وي، او وروسته له مرګ څخه ژوند او جزا درواغ وګڼي، الله به هغه د عذاب په کور - اور - کې وګرځوي، تر هغه چې د نړۍ د پای وخت راشي، بيا به قيامت پيل شي، او هر مخلوق چې پاتې شوی وي مړ کيږي به، او هيڅ څوک به پاتې نشي مګر يوازې الله تعالی. بيا به الله ټول مخلوق - حتی ځاروي - بيا راژوندي کوي او هر روح به بيرته

خپل بدن ته راګرځوي وروسته له دې چې هغه ټول بدن بیرته راوګرځوي لکه څنګه چې یې د لومړي ځل لپاره پیدا کړی و؛ دا د دې لپاره چې د خلکو سره حساب کتاب وشي او هغوی ته په خپلو عملونو بدله ورکړل شي، نارینه او ښځینه، رئیس او تابع، شتمن او غریب، او په هیڅ چا باندې به ظلم و نشي، او د ظالم څخه به د مظلوم لپاره بدله اخیستل کیږي، حتی له څارویو څخه هم بدله اخیستل کیږي، او د یو بل څخه به انتقام اخلي. بیا به ورته وویل شي: خاورې شه؛ ځکه هغوی نه جنت ته داخلیږي او نه دوزخ ته. انسانان او پیریانو ته د هغو د عمل بدله ورکول کیږي، او هغه مومنان به جنت ته داخل شی چې په الله باندې ایمان راوړی وي او د هغه اطاعت یې کړی

وي، او د هغه د پیغمبرانو پیروي یې کړي وي؛ که څه هم دوی تر ټولو بې وزله خلک وي، او کافران او منکران به دوزخ ته ننوځي، که څه هم د نړۍ تر ټولو شتمن او باعزته خلک وي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٞ﴾. بیشکه د الله په نیز په تاسو کې ډیر عزتمن، ستاسو زیات پرهیزګار دی. [الحجرات:13].

او جنت: دا د نعمتونو کور دی، په هغه کې ډول ډول نعمتونه دي چې هیڅوک یې نشي بیانولی، په دې کې سل درجې دي، د هرې درجې لپاره اوسیدونکي دي، په الله باندې د دوی د ایمان او د دوی د اطاعت او قوت پر اساس، او په جنت کې تر ټولو ټیټه درجه خلکو ته د هغه نعمت په خیر ورکول کیږي لکه د

نړۍ ترټولو په نعمتونو نازول شوی پادشاه او حتا تر هغه هم څو برابره ډېر[5].

او اور: - الله دې موږ له هغې څخه وساتي - له مرګ نه وروسته په آخرت کې د عذاب کور دی، چې په کې ډول ډول عذابونه او تکلیفونه دي چې زړونه ویروي او سترګې ژړوي.

او که مرګ په آخرت کې شتون درلودای، نو جهنمیان به یې د لیدلو سره سم مړه شوي وو، مګر مرګ یوازې

[5] د مغیره بن شعبه رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: موسی علیه السلام له خپل رب څخه پوښتنه وکړه چې د جنتیانو ټیټه درجه کومه ده؟ هغه وفرمایل: یو سړی به وروسته له هغه راشي چې جنتیان جنت ته داخل شي، هغه ته به وویل شي: جنت ته ننوځه، هغه به ووايي: ای زما ربه زه څنګه ننوځم حال داچې ټول خلک خپلو کورونو کې میشت شوي دي؟ او خپل متعلق څیزونه او انعامونه یې اخیستي دي؟ نو ورته به وویل شي: آیا ته غواړې چې د دنیا د پاچاهانو په شان جایداد ولرې؟ هغه به ووايي: ای ربه زه راضي یم، هغه به ورته ووايي: دا هم ستا دي او د هغه په شان یو بل هم ستا لپاره دی. او په پنځم ځل کې به ووايي: ای ربه زه راضي یم، الله تعالی به ورته وفرمايي: دا ستا لپاره دي، او ددې لس چنده هم ستا دي، او ستا لپاره هغه څه دي چې ستا زړه یې غواړي او سترګې دې له دې څخه خوند اخلي. هغه به ووايي: ای ربه زه راضي یم. او ویې ویل: ای زما ربه، نو تر ټولو لوړ مقام به څرنګه وي؟ هغه وفرمایل: د هغوی اکرام او اعزاز ما په خپلو لاسونو جوړ کړی دی او مهر مې ورباندې لګولی، چې نه سترګو لیدلي، نه غوږونو اوریدلي، او نه د انسان زړه کې تیر شوي. د مسلم روایت (۱۸۹) .

یو ځل دی چې له مخې یې انسان د دې دنیا له ژوند څخه آخرت ته انتقالیږي. په قرآن عظیم الشان کې د مرګ، پس له مرګه ژوندي کېدل، حساب، جزا، جنت او دوزخ په بشپړ شکل باندې بیان شوي دي، او دلته مو ورته په مختصر ډول اشاره وکړه.

او له مرګه وروسته د راژوندي کېدو او حساب او جزا دلایل ډېر دي، الله تعالی په قرآن عظیم الشان کې فرمایي: ﴿مِنۡهَا خَلَقۡنَٰكُمۡ وَفِيهَا نُعِيدُكُمۡ وَمِنۡهَا نُخۡرِجُكُمۡ تَارَةً أُخۡرَىٰ﴾.

له همدې (ځمکې) نه مونږ تاسو پیدا کړي یئ او په هم دې کې به مونږ تاسو داخلوو، او بل ځل به مونږ تاسو له همدې (ځمکې) څخه راوباسو. [طه:55].

او الله تعالی فرمايي: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُۥ ۖ قَالَ مَن يُحْيِي ٱلْعِظَٰمَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾.

او دی زمونږ لپاره مثال بیانوي او خپل پیدایښت یې هېر کړی دی، وايي: دغه هډوکي به څوک راژوندي کوي، په داسې حال کې چې هغه وراسته وي. [یس:78-79].

او الله تعالی فرمايي: ﴿زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَن لَّن يُبْعَثُوا۟ ۚ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ ۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ﴾.

کافران شوي خلک دا (غلطه) عقیده ساتي چې دوی به له سره بیا راژوندي نه کړی شي، ته (دوی ته) ووایه: ولې نه! زما دې په خپل رب قسم وي خامخا به

تاسې به بیرته راژوندي کولی شئ، او بیا به تاسو ته ستاسو په عملونو خبر درکولی شي، او دا کار الله تعالی ته ډېر اسان دی. [التغابن:7].

د آیتونو مختصره معنا: ۱- په لومړي آیت کې الله جل جلاله فرمايي : له څمکې څخه یې بني آدم پیدا کړ، دا هغه وخت دی چې د دوی پلار آدم علیه السلام یې له خاورو څخه پیدا کړ، او بیا خبر ورکوي چې دوی به پس له مرګ قبرونو ته بیرته راګرځوي؛ د هغوی د عزت لپاره، او خبر ورکوي چې هغه به دوی له خپلو قبرونو څخه بیا راوباسي، نو دوی به له خپلو قبرونو څخه ژوندي راووځي، له پیل څخه تر پایه پورې، نو الله به دوی سره محاسبه وکړي او بیا به دوی ته بدله ورکړي.

۲- په دویم آیت کې: الله د هغو کافرانو ځواب ورکوي چې په حیرانتیا به یې ویل، څنګه امکان لري چې هډوکي بیرته ژوندي شی پس له فنا کېدو څخه. الله هغه ته ځواب ورکوي، او وایي چې هغه به بیا را ژوندي کوي، ځکه چې هغه په لومړي ځل له نشت څخه پیدا کړ.

۳- او په دریم آیت کې: الله د هغو کافرانو ځواب ورکوي چې له مرګ نه وروسته بیا راژوندي کیدل یې دروغ ګڼل، د هغوی د فاسدو ادعاوو، او خپل رسول (صلی الله علیه و اله و سلم) ته امر کوي، چې هغوی ته په الله قسم یاد کړي او ووایي، چې بیشکه الله به هغوی بیا را ژوندي کوي، او هغوی ته به خبر ورکړي

په هغو کارونو چې هغوی ترسره کړي، او دوی ته به د خپلو کارونو بدله ورکړې، او دا د الله لپاره اسانه دي.

او په بل آیت کې الله خبر ورکړی کله چې د مرګ وروسته د ژوندي کیدلو او د دوزخ منکران حشر کړي، د دوزخ په اور کې به یې سزا ورکړي او ورته به وویل شی: ﴿ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ﴾.

د اور هغه عذاب وڅکئ چې تاسو به د ده تکذیب کاوه. [السجدة:20].

د انسان د کړنو او خبرو ثبتول:

او الله – عزوجل – پوهیږي پر هغه څه چې انسان یې په راتلونکي کې وایي او یا یې کوي، که ښه وي یا

بد، په پټه يا په ښکاره، او فرمايي چې هغه د اسمانونو او ځمکې او انسان او نورو مخلوقاتو له پيدا کولو دمخه دا ټول شيان په لوح محفوظ کې ليکلي و، او فرمايي چې له دې سره سره يې پر هر انسان دوه پرښتې مقررې کړې دي چې يوه يې ښي لورې ته نيکي ليکي او بله يې چپ لورې ته بدي ليکي، له دوى څخه هيڅ شى نه خطا کيږي، او الله سبحانه و تعالى خبر ورکړى چې هر انسان ته به د حساب په ورځ د هغه کتاب (عملنامه) ورکول کيږي چې د هغه خبرې او عملونه پکې ليکل شوي دي، نو هغه به يې ولولي، بې له دې چې د هغه څخه د کوم شي انکار وکړي، او که څوک د کوم شي څخه انکار وکړي، الله به د هغه

غوږ ، سترګه، لاسونه، پښې او پوستکی ټول په خبرو راولي او په خپلو کړنو به يې ګواهي ورکړي.

په قرآن عظيم الشان کې ددې خبرې تفصيل بيان شوی دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿مَّا يَلۡفِظُ مِن قَوۡلٍ إِلَّا لَدَيۡهِ رَقِيبٌ عَتِيدٞ﴾.

(دغه بنده) هيڅ خبره نه کوي مګر له ده سره حاضر ساتونکی دی. [ق:18].

او الله تعالی فرمايلي: ﴿وَإِنَّ عَلَيۡكُمۡ لَحَٰفِظِينَ (10) كِرَامٗا كَٰتِبِينَ (11) يَعۡلَمُونَ مَا تَفۡعَلُونَ (12)﴾ [الانفطار:10-12].

په داسې حال کې چې پر تاسو باندې ساتونکي (پرښتې) مقرر دي، چې عزتمن ليکونکي دي، دوی

په هغه څه پوهېږي چې تاسو يې کوئ. [سورت انفطار: 10-12].

- **د آيتونو شرحه**: الله جل جلاله خبر ورکوي چې پر هر انسان يې دوه پرښتې مقررې کړې دي، يوه يې ښي لوري ته (رقيب) ده چې د هغه نيکۍ ليکي او بله يې چپ لوري ته (عتيد) ده چې د هغه بدۍ ليکي، او الله تعالی په دوو ورستيو آيتونو کې فرمايي چې هغه عزتمندې پرښتې مقررې کړې دي، او د هغوی ټول عملونه ليکي او فرمايي چې هغوی ته يې دا توان ورکړی چې د دوی ټول عملونه وپېژني، او ويې ليکي لکه څرنګه چې د الله پوهه وه او له ځانه سره يې په لوح محفوظ کې ليکلې و مخکې له دې چې هغوی پيدا کړي.

ګواهي (شاهدي) ورکول:

زه ګواهي (شاهدي) ورکوم چې له الله پرته بل معبود حق نشته او زه ګواهي (شاهدي) ورکوم چې محمد د الله رسول دی، او زه ګواهي (شاهدي) ورکوم چې جنت حق دی، دوزخ حق دی، او دا چې قیامت راروان دی په دې کې هیڅ شک نشته، او دا چې الله به هغه کسان چې په قبرونو کې دي د حساب او بدلې لپاره راپورته کوي، او دا چې هر هغه څه چې الله په خپل کتاب کې یا د خپل رسول (صلی الله علیه وسلم) په ژبې ویلي حق دي.

زه تاته بلنه درکوم – اې هوښیاره – چې پر دې ګواهۍ (شاهدۍ) باندې ایمان راوړې، او هغه اعلان کړې او پر مانا یې عمل وکړې؛ او دا د نجات لاره ده.

دویم څپرکی

د رسول الله صلی الله علیه وسلم پیژندنه

که ته پوه شوی یې - اې هوښیاره - دا چې الله ستا پیداکوونکی دی، او هغه به تا را ژوندی کړي چې ستا د کارونو بدله درکړي، او پوه شه چې الله تا او ټولو خلکو ته رسول رالیږلی دی، چې د هغه د امر اطاعت او پیروي وکړئ، او فرمایلي چې د هغه د سم عبادت کولو هیڅ لاره نشته پرته لدې چې د دې رسول پیروي وکړئ، او د هغه د شریعت مطابق د الله عبادت وکړئ، هغه شریعت چې هغه رالیږلی دی.

او دغه عزتمند پیغمبر چې ټول خلک باید پر هغه ایمان راوړي او پیروي یې وکړي، هغه خاتم النبیین دی، او د ټولو خلکو لپاره د الله رسول نالوسته محمد - صلی الله علیه وسلم - دی، هغه چې د هغه په اړه د موسی او عیسی علیهما السلام له خوا په تورات او انجیل کې له ځلویښتو څخه زیاتو ځایونو کې زیری ورکړل شوی دی، یهودیان او نصارانیانو به په خپلو کتابونو کې لوستل، مخکې له دې چې هغوی په دې دوو کتابونو کې لاس وهنه وکړي او تحریف یې کړي[6].

[6] وګوره : د محمد صلی الله علیه وسلم د خوشالۍ زیری لکه څنګه چې په تورات او انجیل کې راغلی دی، په کتاب: الجواب الصحیح لمن بدل دین المسیح ، جلد "1" د شیخ الإسلام أحمد ابن تیمیة (رحمه الله)، او د علامه محمد ابن القیم کتاب (هدایت الحیاری) وګورئ، او د ابن هشام کتاب (سیرت النبی) وګورئ ، او کتاب معجزات النبوة في تاریخ ابن کثیر او نورو کتابونو کې.

او دا پیغمبر چې الله پر هغه باندې د پیغمبرانو سلسله پای ته ورسوله، او ټولو خلکو ته یې ولیږه، هغه محمد د عبدالله زوی د عبدالمطلب زوی هاشمي او قریشي دی – صلی الله علیه وسلم - تر ټولو معزز او صادق انسان، او د ځمکې پر مخ تر ټولو د باعزته قبیلې اوسیدونکی، چې سلسله یې د حضرت اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام اولادې ته رسیږی، او خاتم النبیین محمد صلی الله علیه وسلم په ۵۷۰ میلادي کال کې په مکه مکرمه کې زیږیدلی دی. په کومه شپه چې هغه پیدا کیده او د مور له ګېډې څخه د وتلو په وخت کې یوې سترې رڼایي نړۍ روښانه کړه، چې خلک یې حیران کړل، او د تاریخ په کتابونو کې ولیکل شو، د قریشو هغه بت چې دوی یې په مکه کې

په کعبې کې عبادت کاوه وغورځید، او د فارس د
پاچا ایوان یې ولړزاوه، څه دپاسه لس بالکونۍ یې
پرې راښکته شوې، او د فارسیانو هغه اور مړ شو چې
دوی یې عبادت کاوه، چې هغه اور له دوو زرو کالو
راهیسی نه و مړ شوی.

دا ټول د الله تعالی له خوا د ځمکې د خلکو لپاره د
خاتم النبیین د زیږون اعلان و چې هغه به هغه بتان
له منځه یوسي چې له الله پرته یې عبادت کیدلو، او
فارس او رومیانو ته به بلنه ورکوي چې یوازې د الله
عبادت وکړي، او په دغه ریښتیني دین کې داخل
شي، که دوی انکار وکړي، هغه او د هغه پیروان به
منکرینو سره جهاد وکړي، او الله به هرومرو دوی
بریالي کړي، او د هغه دین چې د هغه نور دی په

ځمکه خپور کړي. دا په حقیقت کې هغه څه دي چې وروسته له دې چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم واستاوه.

او الله تعالی خاتم النبیین، محمد - صلی الله علیه وسلم – د نورو مخکنیو پیغمبرانو وروښو څخه په ځانګړو ځانګړتیاوو سره جلا کړ، له هغې جملې څخه:

لومړی: هغه خاتم الانبیاء دی، چې له هغه وروسته نه رسول او نه پیغمبر شته.

دویم: ټولو خلکو ته د هغه د پیغام عمومیت، ټول خلک د محمد (صلی الله علیه وسلم) امت دی، څوک چې د هغه اطاعت او پیروي وکړي جنت ته به لاړ شي، او څوک چې د هغه نافرماني وکړي هغه به

دوزخ ته لاړ شي، حتی یهود او نصارا هم د هغه په پیروۍ سره مکلف دي، او څوک چې د هغه پیروي ونه کړي او پر هغه ایمان را نه وړي هغه پر موسی او عیسی او پر ټولو پیغمبرانو باندې کافر شوی دی.

موسی، عیسی او ټول پیغمبران له هر هغه انسان څخه بې زاره دي چې د محمد صلی الله علیه وسلم پیروي نه کوي؛ ځکه چې الله دوی ته امر کړی چې خپلو امتونو ته د محمد صلی الله علیه وسلم په اړه خبر ورکړي او ووايي چې د هغه پیروي وکړئ هرکله چې الله راولیږه؛ او دا ځکه چې هغه دین چې الله ورسره رالیږلی دی هماغه دین دی چې الله خپلو پیغمبرانو ته رالیږلی و، او ددین کمال او اسانتیاوې د دغه عزتمند پیغمبر په زمانه کې رامنځ ته کړې، د محمد صلی الله

علیه وسلم له بعثت نه وروسته هیڅوک اجازه نه لري چې له اسلام پرته بل دین ومني چې الله تعالی رالیږلی و؛ ځکه چې دا هغه کامل دین دی چې د هغه په واسطه الله ټول ادیان منسوخ کړل، او دا ځکه چې دا خوندي او حق دین دی.

د یهودیت او عیسویت دین تحریف شوی دین دی،او په هغه شکل باندې ندی پاتې لکه څنګه چې د الله لخوا نازل شوی و، نو هر هغه مسلمان چې د محمد صلی الله علیه وسلم پیروي کوي هغه د موسی، عیسی او ټولو پیغمبرانو پیرو ګڼل کیږي، او هر څوک چې له اسلام څخه بهر وي هغه د موسی، عیسی پر ټولو پیغمبرانو کافر ګڼل کیږي، که څه هم د موسی او یا د عیسی د پیروۍ ادعا وکړي!

له همدې امله، يوه ډله د يهودي او عيسوي راهبانو چې هوښيار او عادل وو، په چټکۍ سره پر محمد – صلى الله عليه وسلم – ايمان راوړ او اسلام يې ومانه.

❁❁❁

د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- معجزې [١٢]

د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سيرت پوهانو د هغه معجزې شميرلې دي، هغه معجزې چې د هغه د رسالت په رېښتونولۍ دلالت کوي، له زرو څخه زياتې معجزې دي، له هغې جملې څخه:

١- د نبوت مُهر چې الله د هغه د دوو اوږو تر منځ لګولی و، او هغه کې محمد رسول الله ليکل شوی و، د سرې غدې يا دانې په شکل و [١٣].

٢- د اوړي په ګرم لمر کې د هغه لپاره د وريځو سيورى کول.

٣- د هغه په لاسونو کې د کاڼو تسبيح ويل او پر هغه باندې د ونو سلام اچول.

٤- د غيب څخه خبر ورکول چې د زمانې په اخر کې به واقع کيږي؛ او د هغه د څرګندونو سره سم کرار کرار پيښيږي.

دا هغه غيبي چارې دي چې د خاتم الانبياء محمد - صلى الله عليه وسلم - له وفات نه وروسته د نړۍ تر پايه پورې پيښيږي، چې الله تعالى ورته معلومات او خبر ورکړى و، او هغه د احاديثو او د قيامت د نښو په کتابونو کې ثبتې شوې دي، لکه: د ابن کثير په کتاب "النهاية"، او "الأخبار المشاعة في أشراط الساعة"، او "

أبواب الفتن والملاحم " د احاديثو په کتابونو کې. او دغه معجزې د مخکې پیغمبرانو معجزو ته ورته دي.

مګر الله هغه په عقلي معجزې سره ځانګړی کړ چې د زمانو په پاڼو کې به د نړۍ تر پایه پورې پاتې وي، هغه څه چې الله نورو پیغمبرانو ته نه دي ورکړي، او هغه: قرآن عظیم - د الله کلام – دی، هغه څه چې الله يې د ساتلو تضمین کړی، نو د تحریف لاس دې ته غزیدلی نشي، او که چا هڅه وکړه چې له هغه څخه یو حرف هم بدل کړي، هغه به ښکاره او معلوم شي، او دلته د مسلمانانو په لاسونو کې د قرانکریم په لکونو نسخې دي، یو له بل سره توپیر نلري، حتی په یوه حرف کې هم.

لیکن د تورات او انجیل کتابونه ډیر ډولونه لري، او یو له بل څخه توپیر لري؛ ځکه چې یهودو او نصاراو پکې لاس وهنې کړي دي، دا پداسې حال کې و چې الله دوی ته د هغوی د کتابونو د ساتلو دنده وسپارله نو دوی پکې تحریف وکړ، مګر د قرآن کریم د ساتلو دنده یې هیڅ چا ته نه ده سپارلې، د هغه ساتنه الله سبحانه و تعالی په غاړه اخیستې ده، لکه څنګه چې الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّا نَحۡنُ نَزَّلۡنَا ٱلذِّكۡرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾.

بیشکه همدا مونږ پخپله ذکر نازل کړی دی او بیشکه مونږ د ده خامخا ساتونکي یو. [الحجر:9].

د الله تعالی له کلام څخه منطقي ثبوت او شواهد چې قرآن کریم د الله کلام دی او محمد د الله رسول دی.

د هغو د منطقي او عقلي دلائلو له جملې څخه چې قرآن کريم د الله تعالی کلام دی، او محمد - صلی الله عليه وسلم - د الله رسول دی دا دي: کله چې د قريشو کفارو د محمد - صلی الله عليه وسلم - تکذيب وکړ، الله تعالی هغوی وننګول، لکه په پخوانيو امتونو کې د نورو پيغمبرانو منکرانو په څير، مشرکانو وويل: قرآن د الله کلام ندی.

الله دوی وننګول چې د قران کريم په شکل کتاب رواړي؛ مګر هغوی ونشو کولی، که څه هم قرآن د هغوی په ژبه و، او تر ټولو ډېر فصيح خلک وو، او لدې سره سره چې د هغوی په منځ کې نامتو خطيبان، فصيحان او قوي شاعران هم و، نو بيا يې هغوی وننګول چې د دې (قرآن) په څېر لس درواغجن

سورتونه راوړي، خو دوی ونه توانېدل، بیا یې هغوی وننګول چې یو سورت راوړي، خو دوی و نه توانیدل، بیا یې د هغوی عجز او ناتواني اعلان کړه، او ټول پیریان او انسانان و نه توانیدل چې ددې په څېر یو سورت راوړي، که څه هم یو له بل سره مرسته وکړي.

الله تعالی فرمايي: ﴿قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾.

ته ووایه: خامخا که انسانان او پیریان ټول پر دې خبره سره جمع شي چې د دې قرآن مِثل راوړي (نو) د ده په مثل به رانه وړی شي اګر که د دوی ځیني د ځینو نورو ملاتړي (هم) وي. [الإسراء:88].

که قرآن د محمد يا نورو خلکو له خبرو څخه وی؛ د ژبې د فصاحت خاوندان به پدې توانيدلي وی چې د هغه په څير رواړي.

خو دا د الله تعالی کلام دی، او د الله د کلام فضيلت او برتريت د انسان د کلام په پرتله، داسې دی لکه د الله برتريت پر انسانانو باندې.

او څنګه چې د الله لپاره مثيل نشته؛ نو د هغه د کلام مثيل هم نشته، په دې توګه دا روښانه شوه، چې قرآن د الله تعالی کلام دی او محمد د الله رسول دی؛ ځکه چې د الله کلام يوازې د هغه لخوا د رسول په واسطه راوړل کيږي، الله تعالی فرمايي: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾.

محمد (ﷺ) ستاسو په سړيو کې د هيچا پلار ندی او لېکن د الله رسول دی او د نبيانو (د لړۍ) ختموونکی دی او الله په هر شي ښه عالم دی. [الأحزاب:40].

او الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾.

او ته مو نه يې لېږلی مګر د ټولو خلکو (انسانانو) لپاره زېری ورکوونکی او وېرووونکی مګر اکثره خلک نه پوهېږي. [سبأ:28]، او الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾.

او مونږ ته نه يې لېږلې مګر د عالمونو لپاره رحمت [الأنبياء:107].

د آیتونو لنډه معنا: ١- الله تعالی په لومړي آیت کې فرمايي چې محمد - صلی الله علیه وسلم - د هغه لخوا د ټولو خلکو لپاره رسول دی، او هغه د نبیانو (د لړۍ) ختموونکی دی چې له هغه وروسته بل نبي نه راځی، او فرمايي چې هغه یې د خپل پیغام د اوچتولو لپاره غوره کړی دی ترڅو هغه د نبیانو ختموونکی وي؛ ځکه چې هغه پوهیږي چې هغه د دې لپاره غوره کس دي.

٢- او الله تعالی په دویم آیت کې فرمايي: چې خپل رسول محمد - صلی الله علیه وسلم- یې سپین او تور، عرب او عجم او ټولو خلکو ته لیږلی دی، او فرمايي چې ډیری خلک حقیقت باندې نه پوهیږي؛ له همدې

امله دوی د محمد - صلى الله عليه وسلم - په نه پیروۍ کولو سره ګمراهان او کافران شول.

٣- الله خپل پیغمبر محمد صلى الله عليه وسلم ته په دریم آیت کې خطاب کوي، هغه ته وايي چې هغه يې د ټولې نړۍ لپاره د رحمت په توګه لیږلی دی؛ ځکه چې هغه د الله رحمت دی چې خلک يې په هغه باندې ونازول، نو هر څوک چې په هغه باندې ایمان راوړي او د هغه پیروي وکړي د الله رحمت يې قبول کړ او د هغه لپاره به جنت وي. او هر څوک چې په محمد - صلى الله عليه وسلم - ایمان ونلري او د هغه پیروي و نکړي د الله رحمت يې له خپل ځان څخه لرې کړی دی، او د اور او دردناک عذاب مستحق به وي.

د الله او د هغه پر رسول محمد صلی الله علیه وسلم باندې د ایمان راوړلو بلنه:

له همدې امله موږ تاته بلنه درکوو – اې هوښياره – چې پر الله د رب په توګه او د هغه پر رسول محمد د رسول په توګه ایمان راوړه، او تا ته بلنه درکوو چې د هغه پیروي وکړه، او د هغه د شریعت مطابق عمل وکړه کوم چې الله رالیږلی دی او هغه شریعت د اسلام دی، چې سرچینه يې قرآن کریم دی - د الله کلام، او د نبیانو (د لړۍ) ختموونکي محمد - صلی الله علیه وسلم - حدیثونه دي کوم چې د هغه څخه ثابت شوي دي؛ څکه چې الله تعالی د هغه مخکني او ورستني ګناهونه معاف کړي دي، نو هغه د الله له حکم پرته بل څه باندې امر نه کوي، او نه منع کوي مګر هر هغه څه چې الله منع کړي وي، نو د زړه له اخلاصه ووایه چې:

پر الله مې د رب او معبود په توګه، او د هغه پر رسول محمد د رسول په توګه ایمان راوړه او د هغه پیروي وکړئ؛ ځکه چې ستا لپاره لدې پرته د خلاصون بله لاره نشته.

الله دې ما او تا ته د خوښۍ او نجات تر لاسه کولو توفیق را کړي ... آمین.

دریم څپرکی

د ربنتینی دین- اسلام - پیژندل

که ته پوه شوی – اې هوښیاره – چې ستا رب هغه ذات دی چې ته یې پیدا کړی یې او تا ته روزي درکوي، او دا چې هغه یو رښتینی الله دی چې هیڅ شریک نلري، او ته باید یوازې د هغه عبادت وکړې، او په دې پوه شې چې محمد صلی الله علیه وسلم تاسو او ټولو خلکو ته د الله رسول دی؛ او په دې پوه شه چې پر الله تعالی او د هغه پر رسول محمد صلی الله علیه وسلم ایمان مو تر هغه پورې اعتبار نه لري تر څو چې د اسلام په دین پوه نه شې او پر هغه ایمان

ولرې او عمل پرې وکړې؛ ځکه دا هغه دین دی چې الله جل جلاله پرې خوښ او پر همدې دین باندې یې پیغمبرانو ته امر کړی، او د نبیانو (د لړۍ) ختمونکی محمد صلی الله علیه وسلم یې پر هغه باندې ټولو خلکو ته استولی، او خلک یې مکلف کړي ترڅو پر هغه عمل وکړي.

❁❁❁

د اسلام تعريف

د نبيانو (د لړۍ) ختموونکی محمد صلی الله علیه وسلم او ټولو خلکو ته د الله رسول فرمايي: «دا چې شاهدي ورکړې چې له الله پرته بل معبود حق نشته، او دا چې محمد د الله رسول دی، او لمونځ قايم کړې، او زکات ورکړې، او د رمضان مياشت روژه ونيسې، او که توان ولرې د بيت الله حج ادا کړې.» ١٤.

اسلام هغه نړيوال دين دی چې الله تعالی ټولو انسانانو ته په هغه امر کړی، او د الله رسولانو پرې ايمان راوړی، او خپل اسلام يې الله ته اعلان کړی، او الله تعالی اعلان کړی چې همدا رښتيني دين دی او له هغه پرته بل دين نه مني. الله تعالی وفرمايل: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾.

بیشکه (معتبر) دین د الله په نیز اسلام دی. [آل عمران:19].

او الله تعالی وفرمایل: ﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾.

او څوک چې له اسلام نه غیر (بل) دین غواړي، نو هیڅکله به هم له ده نه قبول نه کړی شي او دغه کس په اخرت کې له تاوانیانو څخه دی. [آل عمران:85].

د دوو آیتونو **مختصره معنا**: ۱- الله تعالی فرمایي چې د هغه په نیز یوازینی دین اسلام دی.

۲- په دویم آیت کې الله تعالی فرمایي چې له اسلام پرته بل دین نه مني، او دا چې یوازې مسلمانان له مرګه وروسته خوشحاله اوسی، او هغه څوک چې له

اسلام پرته مړ شي په آخرت کې تاواني دی، او په اور کې عذاب ورکول کیږي.

له همدې امله ټولو پیغمبرانو الله تعالی ته خپل تسلمیدل اعلان کړل، او له هغو کسانو چې اسلام یې و نه مانه بی زاري اعلان کړه، نو څوک چې د یهودو او نصاراو څخه نجات او خوښي غواړي، هغه دې په اسلام کې داخل شي، او د اسلام د پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم پیروي دې وکړي؛ تر څو هغه د موسی او عیسی علیهما السلام ریښتینی پیرو وي؛ ځکه چې موسی، عیسی، محمد او د الله ټول پیغمبران مسلمانان وو، هغوی ټولو اسلام ته دعوت کړی دی؛ ځکه دا د الله هغه دین دی چې په هغه باندې یې پیغمبران لیږلي دي، او د خاتم النبیین له

بعثت څخه وروسته د نړۍ تر پایه پورې د هیچ چا دین نه قبلیږي، او صحیح نده چې ځان الله تعالی ته تسلیمیدونکی وګڼي، او الله د هغه دغه دعوا نه مني تر څو چې پر محمد د الله د پیغمبر په توګه ایمان ونلري، او د هغه پیروي وکړي، او په هغه قرآن باندې عمل وکړي چې الله ورباندې نازل کړی دی، الله تعالی په قرآن عظیم الشان کې فرمایلي دي: ﴿قُلۡ إِن كُنتُمۡ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِي يُحۡبِبۡكُمُ ٱللَّهُ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ﴾.

(ای نبي!) ته ووایه: که چېرې یئ تاسو چې له الله سره مینه کوئ، بیا نو زما اتباع وکړئ، الله به له تاسو سره مینه وکړي او تاسو ته به ستاسو ګناهونه وبخښي

او الله ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی.
[آل عمران:31].

د آيت مختصره معنا: الله خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم ته امر کوي چې هغو کسانو ته چې د الله سره د مينې لرل دعوا کوي ووايه: که تاسو واقعا له الله سره مينه لرئ، نو زما پيروي وکړئ، الله به تاسو سره مينه وکړي؛ ځکه چې الله به له تاسو سره مينه و نکړی او ستاسو ګناهونه به ونه بخښي، تر څو چې تاسو د هغه پر رسول محمد صلی الله عليه وسلم ايمان ولرئ او د هغه پيروي وکړئ.

او دا اسلام چې الله تعالی د خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم په واسطه ټولو خلکو لپاره رالېږلی دی، هغه بشپړ، جامع او د عفوې او بخښنې دين دی، چې

الله تعالی د خپلو بندګانو لپاره د یو داسې دین په توګه پوره او اختیار کړی، چې بل هیڅ دین نه قبلوي، او دا هغه څوک دی چې پیغمبرانو د هغه د راتګ زیری ورکړی دی او په هغه یې ایمان راوړی؛ الله تعالی په قرآن عظیم الشان کې فرمایلي دي: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

نن ورځ ما تاسو لپاره ستاسو دین مکمل کړ او پر تاسو باندې مې خپل نعمتونه تمام کړل او ما ستاسو لپاره اسلام د دین په توګه خوښ کړ. [المائدة:3].

د آیت مختصره معنا: الله تعالی په دې مبارک آیت کې چې پر خاتم النبیین **محمد** - صلی الله علیه وسلم - یې پداسې حال کې نازل کړ چې هغه حجة الوداع

کې د مکې په عرفات کې له مسلمانانو سره ولاړ و او هغوی له الله سره مناجات او دعا کوله، او دا د محمد صلی الله علیه وسلم د ژوند په پای کې ترسره شو - وروسته له دې چې الله له هغه سره مرسته وکړه، او اسلام خپور شو او قرآن په بشپړ ډول نازل شو.

الله تعالی فرمايي چې د مسلمانانو لپاره يې د دوی دین بشپړ کړی دی، او پر دوی يې خپل نعمت د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لیږلو او د قرآن کریم په نزول سره بشپړ کړی دی، او فرمايي چې د دوی لپاره يې اسلام د دین په توګه غوره کړ چې هیڅکله به هغه بد ونه ګڼي، او هیڅکله به له هغه پرته بل دین و نه مني.

او الله -تعالی- فرمايي چې هغه اسلام چې د محمد صلی الله علیه وسلم له لارې يې ټولو خلکو ته رالیږلی

دی، هغه بشپړ او جامع دین دی چې د هر وخت، ځای او ملت لپاره د تطبیق وړ دی، هغه د پوهې، آسانۍ، عدالت او نیکمرغۍ دین دی. او هغه یو دین او دولت دی چې د حکومتولۍ، قضا، سیاست، ټولنیز او اقتصاد لپاره سم او ریښتینی نصاب دی، او هر هغه څه ته چې خلک ورته په خپل دنیوي ژوند کې اړتیا لري، او دا هغه څه دي چې د مرګ وروسته ژوند کې د دوی د خوښۍ سبب ګرځي.

❀❀❀

د اسلام رکنونه

او بشپړ اسلام چې الله تعالی پرې خپل رسول محمد - صلی الله علیه وسلم - رالیږلی دی په پنځو رکنونو ولاړ دی، او یو انسان تر هغه وخته ریښتینې مسلمان ندی تر څو چې په هغو باندې ایمان ونلري او عمل پرې وکړي، او هغه رکنونه دا دي:

١- دا ګواهي ورکول چې له الله پرته بل (حق) معبود نشته او محمد د الله رسول دی.

٢- لمونځ اداء کول.

٣- زکات ورکول.

٤- د رمضان روژه نیول.

٥- د بيت الله الحرام حج كول، كه څوك يې توان ولري [١٥] .

لومړی رکن:

(شهادة أن لا إلٰه إلا الله، وأن محمدًا رسول الله) (ګواهي وركول چې له الله پرته بل حق معبود نشته او محمد د الله رسول دی):

دا ګواهي وركول په دې معنا دي چې مسلمان بايد پر هغه پوه شي او عمل پرې وکړي، او هغه څوک چې په ژبه يې ووايي او په معنا يې پوه نشي او عمل پرې ونکړي نو هغه ته ګټه نه رسوي.

او د (لا إلٰه إلا الله) معنا دا ده چې: په ځمکه او آسمان كې هيڅ حقيقي معبود نشته مګر يوازې الله

دی، ځکه چې هغه ریښتینی الله دی او له هغه پرته هر معبود باطل دی. او د الله معنی: معبود دی.

او هغه څوک چې له الله پرته د بل چا عبادت کوي، پر الله کافر او مشرک دی، که څه هم معبود یې پیغمبر او یا ولي وي، که څه هم د الله جل جلاله د نږدېوالي او د هغه د بللو په پلمه وي؛ له هغه مشرکانو سره چې رسول الله صلی الله علیه وسلم جنګ کړی دی، هغوی هم د پیغمبرانو او اولیاوو عبادت نه کاوه مګر په همدې دلیل، او دا یو باطل او مردود دلیل دی، ځکه چې الله جل جلاله ته نږدې کېدل او هغه ته متوسل کیدل بل چاته په عبادت اړولو سره نه کیږي.

دا یوازې د الله په نومونو او صفتونو، او په نیکو اعمالو چې هغه باندې الله امر کړی دی، لکه لمونځ،

صدقه، ذکر، روژه، جهاد، حج او د والدینو عزت کول.

او همداسې نور شیان، او د ژوندي مؤمن دعا د خپل وروړ لپاره هرکله چې دعا وکړي.

عبادت ډیر ډولونه لري، له هغې جملې څخه:

۱- دعا:

دا د اړتیاوو غوښتنه ده چې یوازې الله تعالی پر هغه باندې قادر دی لکه باران، ناروغ ته شفا ورکول، هغه تکلیفونه چې هیڅ مخلوق یې نه شي لرې کولای، همدارنګه د جنت غوښتل، او له دوزخ څخه خلاصون، او د اولاد غوښتنه، روزي، خوښي او داسې نور.

دا ټول شیان یوازې له الله څخه غوښتل کیږي، نو څوک چې له مخلوق څخه څه وغواړي، که هغه ژوندی وي که مړ، په حقیقت کې د هغه عبادت یې کړی دی، الله تعالی خپلو بندګانو ته د امر په شکل فرمايي چې یوازې د هغه څخه وغواړي، او فرمايي چې دعا یو عبادت دی، څوک چې عبادت بل چا ته واړوي، هغه به د دوزخیانو له ډلې څخه وي؛ الله تعالی فرمايي: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾.

او ستاسو رب وفرمایل: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم، بېشکه هغه کسان چې زما له عبادت نه تکبر کوي، ژر دی چې دوی به دوزخ ته ننوځي،

په داسې حال کې چې خوار او ذليله به وي.
[غافر:60].

او الله تعالی فرمايلي دي چې له هغه پرته بل ځوک چې بلل کيږي هيڅ ته د ګټې او ضرر رسولو توان نلري، که څه هم پيغمبران او يا اولياء وي: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾.

ته ووايه: تاسو هغه (معبودان) راوبلئ چې تاسو يې له هغه (الله) نه غير عقيده لرئ، نو دوی اختيار نه لري له تاسو نه د ضرر لرې کولو او نه يې د ګرځولو.
[الإسراء:56 او د دی وروسته آيت].

الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾.

او دا چې یقینًا جوماتونه خاص د الله لپاره دي، نو تاسو له الله سره بل هیڅوک مه بلئ. [الجن:18].

۲- قربانی، نذرونه او د نذرانو وړاندې کول:

دا سمه نه ده چې څوک دې په وینه تویولو، نذرانه کولو، او یا په نذر سره خپل ځان نږدې کړي مګر یوازې الله تعالی لپاره، او څوک چې له الله پرته د بل چا لپاره وینه تویوي - لکه څوک چې قبر او یا پیری

لپاره ذبح کوي – نو دي کس د الله پرته د بل چا عبادت وکړ او د الله د لعنت مستحق وګرځيد؛ الله فرمايلي دي: ﴿قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ﴾.

ته ووايه: بېشکه زما لمونځ او زما قرباني او زما ژوند او زما مرګ خاص د الله رب العالمين لپاره دي. [الأنعام:162-163].

او رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: "د الله لعنت دی په هغه چا چې د الله پرته د بل چا لپاره قرباني کوي."[7].

او که يو انسان ووايي: " د فلاني پر ما باندې نذر دی که ما ته دا شی پيښ شو، نو زه به دغه شی صدقه

[7] مسلم (1978) او نسائي (4422) روايت کړی.

ورکوم او یا به دغه کار وکړم"، دغه نذر الله سره شرک راوړل دي؛ ځکه چې دا د مخلوق لپاره نذر دی، او نذر یو عبادت دی چې یوازې د الله لپاره باید ترسره شي، او یو مشروع نذر دا دی چې ووایې: "د الله پر ما باندې نذر دی چې زه به دغه شی صدقه ورکړم، او یا دا ډول اطاعت وکړم که ماته دغه شی پیښ شو".

۳- عمومي مرسته غوښتل، ځانګړې وخت کې مرسته غوښتل، او پناه غوښتل [۱۷]

نو استغاثه او استعانه او استعاذه پرته له الله جل جلاله د بل چا څخه نه غوښتل کیږي، نه مرسته غوارې او نه پناه غوارې؛ الله تعالی په قران کریم کې فرمايلي دي: ﴿إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ﴾.

مونږ خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مدد غواړو. [الفاتحة:5].

او الله تعالی فرمايلي دي: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1).

(ای نبي) ته ووايه: زه په رب د سبا پورې پناه نيسم.

مِن شَرِّ مَا خَلَقَ (2)﴾.

د هر هغه شي له شر نه چې ده پيدا کړی دی.

[الفلق:1-2].

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: «إِنَّهُ لَا يُسْتَغَاثُ بِي وَإِنَّمَا يُسْتَغَاثُ بِاَللَّهِ» [8].

«بېشکه له ما څخه مرسته نه غوښتل کيږي، بلکې له الله څخه مرسته غوښتل کيږي » [۱۸]

---

[8] احمد (5/317/22758) او طبراني (10/246) روايت کړی او الباني رحمه الله يې تصحيح کړې ده.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **«إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلْ اللّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّهِ»** [9].

"که څه غواړې، نو له الله نه يې وغواړه، او که مرسته غواړې، نو له الله څخه مرسته وغواړه.".

د حاضر او ژوندي انسان څخه مرسته غوښتل صحيح دي، او يوازې په هغه څه چې توان لري مرسته وغوښتل شي، ليکن پناه غوښتل يوازې په الله باندې کيږي، له مړي او غايب څخه مرسته نه غوښتل کيږي، او په هيڅ صورت کې له هغه څخه مرسته نه غوښتل کيږي، ځکه چې هغه د هيڅ شي اختيار نه لري، حتی که هغه پيغمبر، ولي او يا پاچا هم وي.

[9] د ترمذي (2516)، احمد (2802) او طبراني (2820) (12989) تخريج دی = او ترمذي ويلي دي: حسن او صحيح حديث.

او غیبو باندې یواځې الله تعالی پوهیږي، نو که هر څوک دا دعوه وکړي چې هغه په غیب پوهیږي هغه کافر دی او باید خبره یې و نه منل شي، که څه ځینی وړاندوینې هم وکړي او هغه صحیح ثابتې شي هغه به یو تصادفي او توافقي خبره وي؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: "څوک چې یو کاهن یا فال ویونکي ته لاړ شي او په هغه څه باور وکړي چې هغه یې وایي، نو دغه کس په هغه څه کفر وکړ چې پر محمد نازل شوي دي»[۲۰].

توکل، هیله [۲۱] او خشوع: انسان له الله پرته په بل چا باندې توکل نکوي، او له الله پرته له بل چا څخه هیله نه لري، او له الله پرته د بل چا لپاره خشوع او عاجزي نکوي.

له بده مرغه ډیر خلک چې ځانونه اسلام پورې تړلي بولي له الله سره شرک کوي، او له الله پرته ژوندي لویان او د قبرونو والاو څخه غوښتنه کوي، او د هغوی له قبرونو څخه طواف کوي، او له هغوی څخه خپل حاجت او اړتیاوې غواړي، او دغه ډول کړنې د غیر الله عبادت دی او دغې کړنو کوونکی مسلمان ندی؛ که څه هم د اسلام دعوه وکړي، او ووايي چې لا إله إلا الله محمد رسول الله، او لمونځ وکړي، روژه ونیسي، او د بیت الله حج وکړي؛ الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾.

او یقینًا تا ته وحي کړی شوې ده او هغو کسانو ته چې له تا نه مخکې وو (داسې چې) قسم دی که تا

شرک وکړ (نو) ستا عمل به خامخا برباد شي او ته به خامخا له تاوانيانو څخه شي. [الزمر:65].

او الله تعالى فرمايلي دي: ﴿إِنَّهُ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ﴾.

بېشکه خبره دا ده چې څوک له الله سره شريک نيسي، نو يقينًا په هغه باندې الله جنت حرام کړی دی او د هغه استوګنه اور دی او د ظالمانو لپاره هيڅوک مدد کوونکی نشته. [المائدة:72].

او الله تعالى خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته امر کړی، چې خلکو ته ووايې: ﴿قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا﴾.

ته (دوی ته) ووایه: بېشکه همدا خبره ده چې زه یواځې ستاسو په شان بشر یم، ما ته وحي کولی شي چې بېشکه ستاسو معبود یواځې یو معبود دی، نو هغه څوک چې د خپل رب د ملاقات هلیه لري، نو هغه دې نېک عمل وکړي او د خپل رب په عبادت کې دې هیڅوک نه شریکوي. [الکهف:110].

دغه جاهل خلک د شر او ګمراهۍ علماوو له خوا دوکه شوي دي، چې ځیني فرعي مسایل یې پیژندلي او توحید یې هیر کړی کوم چې د دین اساس او بنسټ دی، نو له همدې کبله شرک ته خلک رابلي؛ د وسیلې او سپارش په معنی د ناپوهۍ له وجې، او د هغوی حجت او دلیل د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- ښخواني او اوسني عصر کې د ځینو دروانغي

نصوصو او احاديثو فاسد او نا سم تفسيرونه وو، هغه کيسي او د خوب ليدلو کيسي چي شيطان د دوی لپاره جوړي کړي دي؛ او ددې په څير نور د ګمراهۍ موارد چي دوی په خپلو کتابونو کي راټول کړي؛ ترڅو خپل عبادت د غير الله لپاره ثابت کړي؛ د شيطان د پيروۍ او د پلرونو او نيکونو ړوند تقليد له وجې، لکه د لومړنيو مشرکانو په څير.

او هغه وسيله چي الله تعالی موږ ته په خپل قول کي د اخيستلو امر کړی دی ﴿وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ﴾.

(المائده: 35).

هغه: نيک عملونه دي لکه: د الله توحيد، لمونځ، صدقه، روژه، حج، جهاد، په نيکيو امر کول او له بديو منع کول، د خپلولۍ ټينګول، او داسي نور، ليکن د

مړو رابلل او په سختیو او مصیبتونو کې د هغوی نه مرسته غوښتل، نو دا د الله پرته د هغوی لپاره عبادت دی.

د پیغمبرانو، اولیاوو او نورو مسلمانانو شفاعت چې الله تعالی د شفاعت کولو واک ورکړی حق دی او موږ ورباندې باور لرو، مګر دا د مړو څخه نه غوښتل کیږي؛ ځکه چې دا د الله حق دی او د هغه له اجازې پرته هیچا لپاره نه حاصلیږي، نو موحد انسان له الله تعالی څخه غواړي او وایي: ای الله خپل رسول او خپل صالح بندګان زما لپاره شفیع وګرځوه، او داسې دې نه وایي چې: اې فلانیه زما شفاعت وکړه؛ ځکه چې هغه مړ دی، او له مړي څخه هیڅ هم نه غوښتل

کېږي. ﴿قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ۖ لَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾.

ته (دوی ته) ووايه: شفاعت ټول خاص د الله په اختيار کې دی،خاص د هغه لپاره د اسمانونو او ځمکې بادشاهي ده، بيا به تاسو خاص هغه ته بېرته ورګرځول کېږئ. [الزمر:44].

د حرامو بدعتونو له جملې څخه چې له اسلام سره په ټکر کې دي او رسول الله صلی الله عليه وسلم ترې منع کړې ده -کوم چې په صحيحو احاديثو؛ بخاري، مسلم او سننو کې راغلي دي: پر قبرونو باندې د جوماتونو جوړول او څراغونه پرې لګول، په هغه باندې آبادي، د قبرونو سيمنټ کول او پخول او په هغې باندې ليکل، او پر هغې باندې پردې اچول، او په

قبرستان کې لمونځ کول، دا ټول رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړي دي؛ ځکه چې دا د قبر پرستو د عبادت کولو لپاره یو لوی لامل دی.

نو لدې سره څرګنده شوه چې د شرک له جملې څخه هغه دي چې په ډېرو هېوادونو کې یې جاهلان د ځینو قبرونو په وړاندې تر سره کوي، لکه په مصر کې د بدوي او سیده زینب قبرونه، په عراق کې د جیلاني قبر، او اهل بیت رضی الله عنهم ته منسوب قبرونه چې د عراق په نجف ښار او کربلا کې دي، او نور قبرونه په ډېرو هیوادونو کې چې طواف ورڅخه کیږي، اړتیاوې ورڅخه غوښتل کیږي، او په اړه یې د ګټې او یا تاوان رسولو باور ساتل کیږي.

نو څرګنده شوه چې پدې کار سره هغوی مشرک او ګمراهان دي، و لو که د اسلام دعوه وکړي، لمونځ وکړي، روژه ونیسي او د بیت الله حج وکړي، او په ژبه دا ووايي چې لا إلٰه إلا الله محمد رسول الله،ځکه چې د لا إلٰه إلا الله محمد رسول الله ويونکى يوازې په ويلو سره موحد نه ګڼل کیږي؛ تر څو چې د دې کلمې په معنى باندې ځان پوه نکړي او عمل پرې ونکړي – لکه څنګه چې مخکې ورته اشاره شوې ده –، مګر غير مسلم د دې کلمې په ويلو سره اسلام ته داخليږي، او تر هغه وخته پورې مسلمان بلل کيږي تر څو چې له هغه څخه دا څرګنده نه شي چې ددې کلمې ضد وي او د دې ښکارندوينه وکړي چې هغه تر اوسه هم په شرک کې پاتى دى، د هغو جاهلانو په

ځیر، او یا د اسلام له ځینو فرایضو څخه انکار وکړي وروسته له دې چې ورته بیان شوي وي، او یا په هغه دین باندې عقیده ولري چې د اسلام له دین سره په ټکر کې وي.

پیغمبران او ولیان [۲۲] له هغو خلکو څخه بېزاره دي چې هغوی یې را بلي او له هغوی څخه مرسته غواړي؛ ځکه چې الله تعالی خپل پیغمبران رالیږلي ترڅو خلک یوازې د هغه عبادت ته دعوت کړي، او له هغه پرته د بل چا عبادت پرېږدي که هغه پیغمبر او یا ولي او یا نور څوک وي.

او د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- او د هغه د پیروانو سره مینه د هغوی په بنده ګۍ کولو کې نه ده؛ ځکه د هغوی بنده ګي کول د هغوی سره دښمني ده،

لیکن د دوی سره مینه کول د دوی په پیروي او د هغوی د لارې تعقیبولو کې ده، او ریښتینی مسلمان د پیغمبرانو او ولیانو سره مینه لري مګر د هغوی عبادت نه کوي.

او موږ په دې باور یو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مینه کول په موږ باندې د خپل ځان، کورنۍ، اولاد او ټولو خلکو څخه په لوړه کچه واجب ده.

❁❁❁

ژغورل شوې ډله

مسلمانان په شمیر کې ډیر دي، خو په حقیقت کې لږ دي، او هغه فرقې او ډلې چې د اسلام ته منسوبې دی ډیرې دي، چې ۷۳ فرقو ته رسیږي، د غړو شمیر یې تر زرو میلیونو ډیر دی [۲۳] ، مګر د مسلمانانو حقیقی ډله یوه ده، او دا هغه ډله چې الله تعالی په وحدانیت سره پیژني او د محمد -صلی الله علیه وسلم- طریقه تعقیبوي، او د هغه د اصحابو لاره په عقیده او صالح عمل باندې تعقیبوي، لکه څنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: یهودیان په یو اویا فرقو وویشل شول، او عیسویان په دوه اویاو فرقو وویشل شو، او دغه امت به په درې اویا فرقو وویشل شي، ټول به په دوزخ کې وي پرته له یوې فرقې څخه.

صحابه کرامو وویل: هغه کومه ډله ده ای د الله رسوله؟ هغه وویل: " هغه ډله کومه چې هغه لاره تعقیبوي چې نن ورځ زه او زما صحابه پر هغې باندې یو." [٢٤].

هغه څه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغه د صحابه کرامو عقیده ده چې له الله پرته بل معبود نشته، محمد د الله رسول دی، او په هغه باندې عمل کول یوازې د الله په رابللو سره، یوازې الله ته قرباني او نذر کول، یوازې الله څخه مرسته او مدد غوښتل، او یوازې الله تعالی ته پناه وړل، او پر دې باندې عقیده ساتل چې د ګټې او ضرر رسوونکی یوازې الله دی، او د اسلام د رکنونو عملی کول باید خاص الله لپاره وي، او د هغه په ملائکو، کتابونو،

رسولانو، قیامت، پس له مرګه ژوند، جنت او دوزخ، د خیر او شر په تقدیر تصدیق کول، او دا چې دا ټول د الله تعالی له طرفه دي. د قرآن او سنتو تحکیم په مختلفو برخو کې، او د هغو په احکامو باندې راضي اوسیدل، او د الله له اولیاوو سره دوستي، او د هغه له دښمنانو سره دښمني، او د الله لورې ته دعوت کول او د هغه په لاره کې جهاد او پر هغه باندې غوندېدل، او د مسلمان مشر (حاکم) ته غوږ نیول او اطاعت کول که هغه د نیکۍ امر وکړي، او په هر ځای کې چې اوسي باید د حق خبره وکړي، د رسول الله صلی الله علیه وسلم له میرمنو او کورنۍ سره مینه کول، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم له صحابه کرامو سره مینه کول، او د هغوی د فضیلت په تناسب هغوی ته

لومړیتوب ورکول، او هغوی ټولو ته رضی الله عنهم ویل، د هغوی تر منځ له اختلاف څخه ځان ساتل [۲۵]، او د هغوی په اړه د ځینو منافقانو لخوا بدنامي او توهین باندې باور نه کول، هغه توهین چې موخه یې د مسلمانانو په منځ کې د تفریقی اچول وي، او ځینې علما او مورخین په دې کې دوکه شوي و، او خپلو کتابونو کې د ښه نیت له مخې ځای پر ځای کړې، حال دا چې دا ناسم کار دی.

هغه کسان چې د اهل بیت دعوا کوي او ځانونه سیدان بولي، هغوی باید خپل نسب څخه ځانونه ډاډه کړي؛ ځکه چې الله پر هغه چا لعنت ویلی دی چې د خپل پلار پرته بل چا ته منسوب شي، نو هرکله چې د هغوی نسب ثابت شو، نو هغوی باید په اخلاص سره

د الله پر وحدانيت د رسول الله صلی الله عليه وسلم – او د هغه د کورنۍ پيروي وکړي، ګناهونه پرېږدي او کله چې خلک هغوی ته سجدې او تعظيم کوي او د هغوی زنګنونه او پښې ښکلوي بايد خپله ناخوښې څرګنده کړي، او په ځانګړې لباس کې له خپلو مسلمانو وروڼو سره بايد توپير ونلري؛ ځکه چې دا ټول د هغه څه خلاف دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم پرې عمل کړی دی، او هغه له دې څخه بېزار دی، او د الله په نزد تر ټولو عزتمند خلک متقيان دي.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وسَلَّمَ تسليمًا.

❀❀❀

حکم او قانون جوړول يوازې د الله حق دی او چېرته چې قانون وي هلته عدالت، رحمت او فضیلت وي.

او د " لا إلٰه إلا اللّٰه " له معنا ګانو څخه چې باید باور او عمل ورباندې وشي: دا چې حکم او قانون جوړول يوازې د اللّٰه حق دی، د هیڅ انسان لپاره جواز نلري چې په هیڅ موضوع کې د اللّٰه له قانون سره مخالف قانون وضع کړي، او مسلمان ته دا جواز نلري چې د اللّٰه له نازل شوي قانون پرته په بل څه باندې حکم وکړي، او همدارنګه هغه لپاره جواز نلري چې هغه حکم ومني چې د اللّٰه له قانون سره په ټکر کې وي، او د هېچا لپاره دا جواز نه لري چې هغه څه چې اللّٰه حرام کړي حلال يې کړي، او يا هغه څه يې

چې حلال کړي وی حرام یې کړي، که څوک دا کار په قصد سره وکړي او یا پرې راضي وي، نو هغه په الله تعالی باندې کافر دی؛ الله تعالی فرمایلی: ﴿وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾.

او چا چې د الله په نازل کړي (کتاب، قانون) باندې فیصله ونه کړه، نو همدغه خلق کافران دي. [المائدة:44].

❁❁❁

د رسولانو دنده چې الله پرې دوی رالیږلي دي

توحید کلمې -لا إلهٰ إلا الله - ته د خلکو را بلل دي، او د کلمې په مقتضا باندې عمل کول، او هغه یوازې د الله عبادت دی، په دې معنا چې د مخلوق عبادت او قانون څخه وتل او د یوازې خالق عبادت او قانون په لورې تلل دي چې هیڅ شریک نلري.

او څوک چې قرآن عظیم الشان په غور سره ولولي او له ړانده تقلید څخه ځان لرې وساتي، هغه به په بشپړه توګه پوهه شي چې هغه څه مو چې بیان کړل حق دی، او په دې به هم پوهه شي چې الله تعالی خپله اړیکه له انسان او مخلوق سره تعینه کړې ده، نو د خپل مومن بنده اړیکه یې په دې سره ټاکلې ده چې ټول عبادتونه خاص هغه لپاره وي او هیڅ ډول عبادت

د بل چا لپاره ونشي، او د بنده اړیکه یې له پیغمبرانو سره داسې جوړه کړې ده چې هغوی سره مینه او د هغوی متابعت او پیروي وشي، او د بنده اړیکه یې له کافرانو سره داسې تعینه کړې ده چې له هغوی څخه کرکه وشي؛ ځکه چې الله له هغوی څخه کرکه کوي او له دې سره سره دوی اسلام ته رابولي او دوی ته اسلام واضح کوي ترڅو هغوی ته هدایت وکړی شي، او که هغوی له اسلام څخه انکار وکړي او د الله له حاکمیت څخه سرغړونه وکړي، نو هغوی سره جهاد کوي، تر څو ظلم او فتنه پاتې نشي او دین ټول خاص د الله لپاره شي. دا د توحید د کلمې - لا إله إلا الله- معناوې دي او مسلمان باندې واجب دي چې هغه

باندې باید ځان پوه کړي؛ ترڅو رښتینی مسلمان
ترې جوړ شي.

د محمد رسول الله شهادت (ګواهی) معنا

ددې شهادت (ګواهی) معنا چې محمد د الله رسول
دی داده چې پدې پوه شې او باور ولرې چې محمد
ټولو خلکو ته د الله رسول دی، او دا چې هغه یو بنده
دی او عبادت یې نه کیږي، هغه رسول دی چې دروغ
و نه ګڼل شي، بلکې باید د هغه اطاعت او پیروي
وشي، څوک چې د هغه اطاعت وکړي جنت ته به
داخل شي او څوک چې د هغه نافرماني وکړي دوزخ
ته به داخل شي، او په دې پوهېدل او باور کول چې د
قانون اوشریعت اخیستل که هغه عباداتو کې وي
چې الله تعالی هغې باندې امر کړی وي، او یا د

حکومت او شریعت د نظام په جوړوني کې وي، او یا په حلال او حرام کې وي، دا ټول باید یوازې د ګران رسول محمد صلی الله علیه وسلم له لارې تر سره شي؛ ځکه چې هغه د الله رسول دی چې د هغه شریعت تبلیغوي، نو مسلمان لپاره دا جواز نه لري چې هغه قانون ومني چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم له طریقې پرته د بلې لارې څخه راغلی وي؛ الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾.

او رسول چې تاسو ته څه هم درکړي، نو هغه واخلئ او له څه نه چې هغه تاسو منع کړي یاست، نو تاسو منع شئ او له الله نه وویرېږئ، بېشکه الله ډېر سخت عذاب والا دی. [الحشر:7].

او الله تعالى فرمايلي دي: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾.

پس داسې نه ده، ستا پر رب مې دې قسم وي! دوی مومنان کېدی نشي تر هغه پورې چې دوی په خپل مینځ کې په پېښو جګړو کې تا فیصله کوونکی ومني، بیا په خپلو نفسونو کې ستا د کړې فیصلې په باره کې هېڅ تنګي ونه مومي او په ښو منلو سره یې ومني. [النساء:65].

د دوو آیتونو معنا: ١- په لومړي آیت کې، الله تعالى مسلمانانو ته امر کوي چې د خپل رسول محمد -صلى الله علیه وسلم- اطاعت وکړي په هر هغه څه کې چې هغه امر کوي، او له هر هغه څه څخه چې منع

کوي ده‌ وکړي؛ څکه چې هغه د الله په امر، امر کوي او د هغه په منعې سره منع کوی.

۲- په دويم آيت کې الله پاک په خپل سپيڅلي نفس باندې قسم کوي چې د انسان ايمان په الله او د هغه پر رسول تر هغه پورې صحيح نه دی، تر څو چې رسول د ده او نورو تر منځ د اختلاف په صورت کې پريکړه ونه کړي [٢٦]،[10] او بيا د هغه پر قضاوت راضي شي، او هغه ته غاړه کيږدي او هغه ته دې وسپارل شی. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "څوک چې يو عمل وکړي چې هغه زموږ حکم کې نه وي، هغه مردود دی"[11]

[10] د هغه او نورو تر منځ اختلاف رامنځته کيږي.

[11] د بخاري (2697)، او مسلم (1718) تخريج او لفظ د بخاري دی.

اعلان

– اي هوښياره – كه ته د : « لا إلٰه إلا الله محمد رسول الله، يعنې له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دی» په معنا پوه شوی يې او ته پوه شوې چې دا شهادت (ګواهي) د اسلام چابي (کلي) ده او د اسلام بنسټ پر دې جوړ شوی دی، نو په اخلاص سره ووايه: " أشهد أن لا إلٰه إلا الله، وأشهد أن محمدًا رسول الله"، زه شاهدي ورکوم چې د الله پرته بل معبود نشته او زه شاهدي ورکوم چې محمد د الله رسول دی"، او د دې شهادت په معنا عمل کوم؛ ترڅو د دنيا او آخرت خوښۍ ترلاسه کړې، او د مرګ وروسته د الله له عذاب څخه خلاصون ومومې.

او پوه شه چې ددې ګواهي چې "له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دی" له غوښتنو څخه دا دي چې: د اسلام په نورو رکنونو باندې عمل وکړې؛ ځکه چې الله په مسلمان باندې دغه رکنونه فرض کړي دي ترڅو د رکنونو په عملي کولو سره په ریښتیا او اخلاص د هغه عبادت وکړې، چا چې د هغې یو رکن له شرعي عذر پرته پرېښود، د "لا إلٰه إلا الله" په معنا کې یې خلل او نقص پیدا کړ او د هغه شهادت (ګواهي) صحیح نه ګڼل کیږي.

د اسلام له رکنونو څخه دویم رکن (لمونځ) دی

پوه شه – اې هوښیاره – چې د اسلام دویم رکن لمونځ دی: چې په ورځ او یوه شپه کې پنځه لمونځونه دي، چې الله تعالی وضع کړي دي؛ ترڅو د الله او مسلمان تر منځ یوه رابطه وي، او د دې له لارې الله سره مناجات او دعا وکړي، ترڅو لمونځ مسلمان له بې حیایۍ او بدیو څخه منع کړي، او هغه ته روحي او جسمي سکون په دنیا او آخرت کې په برخه شي.

الله تعالی د لمانځه لپاره د بدن او جامو پاکوالی او هغه ځای چې لمونځ پکې کېږي فرض کړی دی، نو مسلمان په اوبو سره خپل ځان له نجاست څخه پاکوي، لکه: ادرار او غایطه مواد، د دې لپاره چې

بدن یې له حسي نجاست او زړه یې له معنوي نجاست څخه پاک شي.

لمونځ د دین ستنه ده، او له شهادتینو څخه وروسته تر ټولو مهمه ستنه ده؛ مسلمان باید د بلوغ څخه تر مرګ پورې د هغه ساتنه او ورته پابند اوسي، او مسلمان باید خپله کورنۍ او ماشومان له اوه کلنۍ څخه د لمونځ ادا کولو ته وهڅوي؛ ترڅو ورسره عادت شي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾.

بېشکه لمونځ له شروع نه په مومنانو باندې په (معلومو) وختونو کې فرض کړى شوى دى.

[النساء:103].

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾.

حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت وکړي، په داسې حال کې چې دین (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکی وي (او) حنیفان (له باطله حق ته راګرځېدونکي) وي، او (د دې چې) دوی دې لمونځ قایموي او زکات دې ورکوي او همدغه ډېر محکم دین دی. [البینة:5].

د دوو آیتونو **مختصره معنا**: ١- الله تعالی په لومړي آیت کې فرمايي چې لمونځ په مؤمنانو باندې قطعي

فرض دی، او دوی باید لمونځونه په خپل ټاکلي وخت کې ترسره کړي.

۲- په دویم آیت کې الله عزوجل فرمايي هغه امر چې خلکو ته یې کړی او د هغه لپاره یې پیدا کړي دي دا دی چې یوازې د هغه عبادت وکړي، او په عبادت کې ورته اخلاص وکړي، لمونځ ادا کړي، او مستحقو کسانو ته زکات ورکړي.

او لمونځ په مسلمان باندې په هر حالت کې فرض دی، حتا د ویرې او ناروغۍ په وخت کې، د خپل توان په اندازه باید لمونځ ادا کړي، که هغه په ولاړه وي، یا په ناسته وي او یا د پروت په حالت کې وي، حتا که یوازې سترګو او یا د زړه په اشارې سره وي، باید په اشارې سره لمونځ وکړي، پدې هکله رسول الله -صلی

الله علیه وسلم- فرمایلي دي څوک چې لمونځ پریږدي هغه مسلمان نه دی، که هغه نارینه وي او یا ښځینه وي، او هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: "زموږ او د دوی تر منځ تړون لمونځ دی، نو چا چې دا پرېښود، هغه کفر وکړ." [۲۸]

پنځه وخته لمونځونه، او هغه دا دي:

د سهار لمونځ، د ماسپښین لمونځ، د مازدیګر لمونځ، د ماښام لمونځ، د ماخوستن لمونځ.

د سهار د لمانځه وخت په ختیځ کې د سهار په رڼا سره پیل کیږي، او د لمر په لویدو سره پای ته رسیږي، او ځنډول یې د وخت تر پایه پورې جواز نلري، او د ماسپښین د لمانځه وخت د لمر د زوال څخه پیلیږي تر دې چې د یو شي سیوری د هغه په اندازه وي پس له

سیوري د زوال څخه، او د مازدیګر دلمانځه وخت د ماسپښین د لمانځه د وخت څخه وروسته تر دې چې لمر زیړ شي، او وروستي وخت ته ځنډول یې روا نه دي، بلکې تر هغه وخته پورې لمونځ کېږي، چې لمر سپین وي، او د ښام د لمانځه وخت د لمر غروب وروسته پیلیږي، او د سور شفق په ورکیدو سره پای ته رسیږي، د خپل وخت تر پایه پورې باید و نه ځنډیږي، او د ماخستن د لمانځه وخت د ماښام د لمانځه په ختمیدو سره پیلیږي د شپې تر آخره پورې او له هغه وروسته باید و نه ځنډیږي.

که یو مسلمان یو لمونځ له خپل وخت څخه ځنډوي، تر دې چې وخت یې تیر شي بغیر له کوم شرعی عذر نه چې د خپلې ارادې څخه بیرون وي؛ نو هغه لویه

ګناه کړې ده، او باید الله ته توبه وباسي او دې کار ته بیرته و نه ګرځي؛ الله تعالی فرمایلي دي: ﴿فَوَيۡلٞ لِّلۡمُصَلِّينَ (4)﴾.

نو هلاکت دی لمونځ کوونکو لره.

﴿ٱلَّذِينَ هُمۡ عَن صَلَاتِهِمۡ سَاهُونَ (5)﴾.

هغه کسان چې دوی له خپلو لمونځونو نه غافله (او اعراض کوونکي) وي [الماعون:4-5].

✻✻✻

د لمانځه احکام

لومړی: طهارت (پاکوالی):

مخکې له دې چې مسلمان لمونځ ته داخل شي، باید طهارت (اودس) ولري؛ له هر څه څخه مخکې خپل مخرج باید پاک کړي، که له هغه ځخه ادرار یا غایطه مواد وتلي وي، او بیا دې اودس وکړي.

اودس: په زړه کې د پاکوالي او طهارت نیت کوي او په ژبې نیت نه وايي؛ ځکه الله د هغه پر نیت خبر دی؛ او بله دا چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ژبې باندې نیت ندی کړی، او بسم الله وايي، بیا خپله خوله مینځي، او اوبه خپلې پزې ته کش کوي او بیرته یې سوغ (سوړ) وهي، او خپل ټول مخ مینځي، بیا به خپل لاسونه له مړوندونو او څنګلو سره مینځي؛ البته

له ښي اړخه پیل کوي، بیا ټول سر په خپلو لاسونو سره مسح کوي، او غوږونه مسح کوي ، بیا پښې له ښنګرو سره مینځي،پداسې حال کې چې له ښي اړخه پیل کوي.

او کله چې له طهارت نه وروسته له انسان څخه ادرار (میتیازې)، غایطه مواد یا باد راووځي او یا یې عقل په ویده کیدلو او یا بې هوښۍ سره له هغه څخه لرې شي؛ او وغواړي چې لمونځ ادا کړي هغه باید خپل اودس بیرته تازه کړي، او که مسلمان جنب وي او د هغه څخه مني په شهوت سره راووځي حتا که په خوب کې هم وي، که نارینه وي یا ښځینه، هغه د خپل ټول بدن په مینځلو سره د نجاست څخه باید ځان پاک کړي، او کله چې ښځه د حیض او یا د

زيږون وروسته د وينې څخه پاکه شي، هغه بايد خپل ټول بدن په مينځلو سره پاک کړي؛ ځکه چې د حايضه او نفاسه ښځې لمونځ نه قبليږي، او هغوی باندې لمونځ واجب ندی تر هغه وخته پورې چې ځانونه پاک نکړي، الله تعالی هغوی باندې سهولت راوستی دی، د حيض او نفاس د ورځو د لمونځ قضا هغوی باندې نشته، لدې پرته په دوی باندې د يو نارينه په څېر د قضا شويو لمونځونو قضايي شته.

که څوک اوبه و نه مومي، او يا يې استعمال ورته ضرر رسوي، لکه ناروغ نو هغه به په تيمم سره ځان پاکوي،
د تيمم طريقه: په خپل زړه کې د پاکوالی نيت کوي او بسم الله وايي، بيا خپل لاسونه يو ځلې په خاورو باندې وهي، او خپل مخ پرې مسح کوي، بيا د ښي

لاس شا د چپ لاس په واسطه مسح کوي، او د چپ لاس شا د ښي لاس په واسطه مسح کوي، او په دې توګه هغه پاک شو، دا تيمم د حايضې او نفاس لرونکې ښځې دواړو لپاره دی کله چې پاکې شي، او د هغو کسانو لپاره چې جنب وي او د هغو کسانو لپاره چې غواړي اودس وکړي کله چې اوبه ورسره نه وي او يا د اوبو له کارولو څخه ويره ولري.

دويم: د لمانځه طريقه:

١- د سهار لمونځ:

دوه رکعته دی؛ مسلمان که نارينه وي يا ښځينه قبلې ته مخ کوي، او قبله هماغه کعبه ده چې په مسجد الحرام مکه کې ده، او په زړه کې د سهار د لمانځه نيت کوي، پرته لدې چې په ژبې سره يې تلفظ کړي،

بيا تکبير وايي: «**الله اکبر**». بيا د استفتاح دعا ووايي؛ او له هغه جملې څخه: "**سبحانك اللّٰهُمَّ وبحمدك، وتبارك اسمك، وتعالى جدُّك، ولا إلٰه غيرك.**"

اې الله! پاکي او ستاينې يوازې تا لره دي او نوم دې مبارک دی، شان دې لوړ دی او له تا پرته بل معبود نشته .

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم، زه الله ته پناه وړم د رټل شوي شيطان څخه، بيا د قرآن کريم فاتحه تلاوت کوي، او هغه داده: ﴿بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ (1)﴾.

د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان، بې حده رحم کوونکی دی.

﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ (2)﴾.

ټول (د کمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د
ټولو عالَمونو ښه پالونکی دی.

الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ (3).

ډېر زيات مهربان، بې حده رحم کوونکی دی.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4).

د قيامت د ورځې مالک دی.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5).

مونږ خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته
غواړو.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6).

ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښايه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)).

د هغو خلقو لاره چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی؛ چې نه پر هغوی باندې غضب شوی او نه ګمراهان دي [الفاتحة:1-7].

او قرآن باید په عربي ژبه [۲۹] له خپل توان سره ولوستل شي ، بیا وایي: «**الله اکبر**» رکوع کې خپل سر او شا ټیټوي، په لاسو سره د زنګنو کوری (سترګې) نیسي او بیا وایي: « **سبحان ربي العظيم** »، بیا پاڅیږي او وایي: " **سَمِعَ اللّهُ لمن حمده**" او کله چې ودریږي، نو وایي: "**ربنا لک الحمد** "، او بیا وایي چې "**الله اکبر**"، په ځمکه د خپلو پښو په ګوتو، زنګونونو، لاسونو، تندي او پوزې باندې سجده کوي، بیا په سجده کې وایي:

"**سبحان ربی الاعلی**" بیا کښيني او وايي: " **ربِّ اغفر لي**"، او بیا ووايي: **الله اکبر،** دويم ځل باندې پر ځمکه سجده کوي، او وايي: " **سبحان ربي الأعلى**" بیا پاځيږي او وايي "**الله اکبر**"، بیا سورت فاتحه تلاوتوي، او هغه (**الحمد لله رب العالمين**) ده. تر اخره پورې لکه څنګه چې په لومړي رکعت کې وويل شوه، بیا تکبير وايي او رکوع کوي، بیا پورته کيږي، بیا سجده کوي، بیا کښيني، بیا دويم ځل باندې سجده کوي ، په دغو ځايونو کې هم هماغه ډول وايي چې په لومړي ځل يې ويلي و

بیا کښيني او وايي چې : "**التحيات لله، والصلوات والطيبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله**

إلا الله، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله، اللّٰهُمَّ صَلِّ على محمد، وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم، وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد، اللّٰهُمَّ بارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد ".

ثنا، ستاينې او پاکي الله لره دي، اى نبي ! پرتا دې سلام، د الله رحمت او برکتونه وي، پرمونږ او د الله پر نيکو بندګانو دې سلام وي، شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته او شاهدي ورکوم چې محمد صلی الله عليه وسلم د الله بنده او رسول دى. ياالله! پر محمد صلی الله عليه وسلم او دهغه پر کورنۍ رحمت ووروه، لکه پر ابراهيم عليه السلام او د هغه پر کورنۍ دې چې وورولى ؤ، بېشکه ته ستايلى شوى او

لوی يې . يا الله ! پر محمد او د هغه پر كورنۍ بركتونه
ووروه، لكه پر ابراهيم عليه السلام او د هغه پر
كورنۍ دې چې وروولي وو، بېشكه ته ستايلی شوی او
لوی يې، بيا خپل ښي خوا ته مخ اړوي او وايې: "
السلام عليكم ورحمة الله" بيا خپل كيڼ لوري ته مخ
اړوی او وايې: " **السلام عليكم ورحمة الله**"؛ په دې
توګه د سهار لمونځ ادا شو.

٢- د ماسپښين، مازديګر، او ماخوستن لمونځونه:

هر يو يې څلور ركعته دی او لومړي دوه ركعته يې داسې ادا
كوي لكه د سهار دوه ركعته، خو هركله چې پس له دوه
ركعتو څخه د تشهد لپاره كښېناست هغه څه دې ووايي چې
كله يې ويلی و مخكې له سلام څخه، او سلام دې نه وايي،
بلكې پاڅيږي او د لومړيو دوو ركعتونو په څير دوه ركعته اداء

کوي، بيا په دويم ځل باندې تشهد ته کښيني، هغه څه وايي چې په لومړۍ ناسته کې يې ويلي و، او پر محمد صلی الله عليه وسلم درود وايي، بيا به ښي او چپ لورې ته سلام ګرځوي، لکه څنګه چې يې د سهار په لمانځه کې سلام کړی و.

۳- د ماښام لمونځ:

هغه درې رکعته دی، لومړی دوه رکعته کوي لکه څنګه چې مخکې ذکر شو، بيا کښيني او هغه څه وايي چې د نورو لمونځونو لپاره يې په ناسته کې ويلي و، خو سلام به نه ګرځوي، بلکې ولاړيږي او دريم رکعت اداء کوي، هغه څه کوي او وايي لکه څنګه چې مخکې کړي و، بيا له دويمې سجدې وروسته کښيني او په ناسته کې هغه څه وايي چې د هر لمانځه يې په

ناسته کې یې ویلې و، بیا ښي لوري او بیا چپ لوري ته سلام کوي، که لمونځ کوونکی د رکوع او سجدې اذکار تکرار کړي دا به غوره وي.

او نارینه دا پنځه فرضي لمونځونه په جومات کې په جماعت سره د یو امام په امامت سره ادا کوي، چې په دوی کې تر ټولو د قرآن کریم ښه تلاوت کوي، او د لمانځه په احکامو پوه وي، او په خپل دین تر ټولو پوه وي، او امام د سهار په لمانځه کې له رکوع مخکې په لوړ اواز قراءت کوي، او همدارنګه د ماښام او ماخوستن د لمانځه په لومړیو دوو رکعتونو کې، او هغه کسان چې د هغه تر شا ولاړ دي د امام تلاوت ته غوږ نیسي.

او ښځې په خپلو کورونو کې په پټه او ستر سره باید لمونځ وکړي، او خپل ټول بدن وپوښي، حتی لاسونه او پښې؛ ځکه چې ښځه ټول عورت ده پرته له مخ څخه، او باید امر ورته وکړی شي چې د نارینه و څخه یې پټ کړي؛ ځکه چې مخ فتنه ده چې د دې د لارې پیژندل کیږي او ضرر ورته رسیدلای شي، او کچیرته مسلمانه ښځه په جومات کې د لمانځه اراده وکړي، په دې شرط چې په ستر او بغیر له خوشبویۍ څخه لاړه شي هغې ته ممانعت نشته، او د سړیو تر شا دې لمونځ وکړي؛ ترڅو سړي په فتنه کې وا نچوي او نه خپل ځانونه په فتنه کې واچوي.

او مسلمان باید الله ته په خشوع او تواضع او د زړه په حضور سره لمونځ وکړي، ښه په اطمینان او آرامتیا سره قیام،

رکوع او سجده وکړي، او بېره دې نکوي، لوبې دې نکوي، اسمان ته دې سترګې نه پورته کوي، او له قرآن پرته نورې خبرې نکوي. او د لمانځه اذکار، هر څه باید په خپل ځای کې وویل شي [۳۰]؛ څکه چې الله تعالی د لمانځه حکم کړی دی ترڅو د هغه ذکر وشي.

د جمعې په ورځ مسلمانان دوه رکعته د جمعې لمونځ ادا کوي، امام پکې په جهر سره قراءت کوي، لکه د سهار لمونځ، او له هغې مخکې امام دوه خطبې وړاندې کوي، چې په هغه کې مسلمانانو ته یادونې کوي او هغوی ته د دین په اړه لارښونې کوي، او نارینه باید له امام سره پکې ګډون وکړي، دا جمعې د ورځې د ماسپښین لمونځ دی.

د اسلام له رکنونو څخه دريم رکن زکات دی

او الله تعالی هر مسلمان ته امر کړی چې کله د هغه مال (سرمايه) نصاب[12] ته ورسيږي هر کال بايد د خپل مال زکات مستحقو کسانو ته ورکړي، لکه فقيران او داسې نور چې د زکات ورکول ورته جواز ولري، لکه څنګه چې په قرآن کريم کې ورته اشاره شوې ده.

د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی، او د سپينو زرو نصاب دوه سوه درهمه يا د کاغذی پيسو معادل دی، او سوداګريزو مالونو چې هر ډول مال وي، کله چې د هغې قيمت نصاب ته ورسيږي مالک باندې د هغې زکات فرض کيږي کله چې ورباندې يو کال تير شي، د

[12] نصاب : هغه مقدار ته ويل کيږي چې مال تر هغې اندازې ورسيږي نو زکات ورباندې فرض کيږي.

حبوباتو او مېوو نصاب درې سوه صاعه دی، د خرڅلاو لپاره چمتو شوی املاک (جایداد) د هغه د ارزښت له مخې زکات ورکول کیږي، او د کرایې املاک (جایداد) یوازې د کرایې زکات یې ورکول کیږي، او د سرو زرو، سپینو زرو او سوداګریزو مالونو زکات په لسو کې څلورمه برخه ده 2.5٪ په هر کال کې. او په حبوباتو او میوو کې 10٪ زکات ورکول کیږي ، هغه څه چې پرته له کوم مشکل څخه خړوبیدلی وي، لکه هغه حبوبات او میوې چې د سیندونو، د روانو چینو او بارانونو په اوبو سره خړوبیدلې وي، او نیمه لسمه 5٪ برخه د هغه څه ده چې په سختۍ سره خړوبیدلې وي، لکه څنګه چې د کرین په واسطه اوبه کیږي.

د حبوباتو او میوو د زکات ورکولو وخت د هغو د محصولاتو د راټولولو وخت دی، حتا که یوکال کې دوه یا درې وارې د هغې حاصل را ټول شي باید هر وارې د هغې زکات ورکړل شي. اوښانو، غواګانو او پسونو کې واضح شوی زکات شته چې مقدار یې د اسلامي احکامو په کتابونو کې بیان شوی، هغې ته دې مراجعه وکړل شي؛ الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾.

حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې دین (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکې وي (او) حنیفان (له باطله حق ته

راګرځېدونکي) وي، او (د دې چې) دوی دې لمونځ قایموي او زکات دې ورکوي او همدغه ډېر محکم دین دی. [البينة:5].

د زکات په ورکولو سره د بې وزلو نفسونه خوشاله کیږي، د دوی اړتیاوې پوره کیږي، او د دوی او د شتمنو خلکو ترمنځ د مینې اړیکې پیاوړې کیږي.

د اسلام دین د مسلمانانو تر منځ د ټولنیز پیوستون او مالي همکارۍ په مسئله کې د زکات تر کچې ندی دریدلی، بلکې الله تعالی شتمنو ته امر کړی چې د قحطۍ په وخت کې د غریبانو لپاره د هغوی اړتیاوې باید پوره کړي، او په مسلمان باندې یې موړتیا حرامه ګرځولې په داسې حال کې چې د هغه ګاونډي وږی وي، او پر مسلمان یې د فطر صدقه

(سرسایه) ورکول واجب کړي دي، چې د کوچني اختر په ورځ ادا کیږي، د فطر صدقه یو صاع د هیواد د خوراکي موادو څخه دي او په هر انسان باندې واجب ده، حتا ماشوم او خادم باندې هم واجب ده چې سرپرست یې باید ادا کړي. او الله تعالی مسلمان باندې د قسم خوړلو کفاره[۳۲] فرض کړې ده، که چیرې قسم یاد کړي چې دغه کار به کوم او بیا یې عملي نه کړي، او الله تعالی په مسلمان باندې د مشروع نذر پوره کول واجب کړي، او الله تعالی مسلمان په نفلي صدقې باندې هڅولی او تشویق کړی یې دی، او له هغو کسانو سره یې د غوره اجر ژمنه کړې ده چې د خیر او نیکیو په میدانونو کې یې د هغه په لاره کې مصرفوي، او ژمنه یې ورسره کړې ده

چې د دوی لپاره به اجر څو چنده وي، د یو نیک عمل په مقابل کې له لسو څخه تر اوه سوه چنده آن تر ډېرو پورې نیکۍ ورکول کیږي.

❀❀❀

د اسلام له رکنونو څخه څلورم رکن روژه ده

د رمضان د میاشتې روژه، چې د هجري کال نهمه میاشت ده.

د روژې طریقه:

مسلمان د سهار له څرګندېدو څخه مخکې د روژې نیت کوي، بیا له خوراک، څښاک او جماع – همبستری- څخه ډډه کوي، تر هغه چې لمر لوېږي او روژه ماته کړي، همدغه کار د روژې د میاشتې په اوږدو کې ترسره کوي؛ ددې کار موخه باید د الله تعالی رضا او عبادت وي.

روژه بې شمېره ګټې لري، چې تر ټولو مهمې يې دا دي:

- دا د الله عبادت او د هغه حکم ته غاړه ايښودل دي، بنده خپل خواهشات او خوراک او څښاک د الله د رضا لپاره پرېږدي، دا د الله تعالی د تقوا او وېرې يو لوی لامل دی.

- او د روژې روغتيايي، اقتصادي او ټولنيزې ګټې ډېرې دي، يوازې هغه څوک يې درک کولای شي چې د ايمان او عقيدې پر بنياد روژه نيسي؛ الله تعالی فرمايلي دي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (183)﴾.

ای هغو کسانو چې ايمان مو راوړی دی! پر تاسو باندې روژه فرض کړی شوې ده لکه چې فرض کړې

شوي وه پر هغو کسانو چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو متقیان شئ. أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ (184).

یو څو ورځې شمېرل شوې، نو څوک چې په تاسو کې مریض وي، یا پر سفر وي، نو (په هغه باندې) د نورو ورځو شمېرل دي، او په هغو کسانو باندې چې طاقت یې لري، د یو مسکین خوراک فدیه لازم ده، پس څوک چې په خوښۍ سره نېکي وکړي، نو د ده لپاره هغه بهتره ده، او دا چه روژه ونیسئ (دا) ستاسو لپاره ډېره غوره دي، که چېرې تاسو پوهېږئ. شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ

وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (185)﴾.

د رمضان میاشت هغه ده چې په هغې کې قرآن نازل کړی شوی دی، چې د خلقو لپاره هدایت دی، او د هدایت او د فرقان (د حق او د باطل بېلوونکي) ښکاره دلیلونه دي، نو په تاسو کې چې څوک دې میاشتې کې حاضر و، نو هغه دې د دې روژې ونیسي، او څوك چې مریض وي، یا پر سفر وي، نو (پر هغه) د نورو ورځو شمېرل دي، الله پر تاسو د اسانتیا اراده لري او پر تاسو باندې د سختۍ اراده نه لري او د دې لپاره چې تاسو شمېره پوره کړئ او د دې لپاره

چې تاسو د الله لويي بيان کړئ، په دې چې هغه تاسو ته هدايت کړی دی، او د دې لپاره چې تاسو شکر وباسئ. [البقرة:183-185].

د روژې د احکامو له جملې څخه چې الله تعالى په قرآن کریم کې، او د هغه رسول محمد صلى الله علیه وسلم په احادیثو کې تشریح کړي دي دا دي:

۱- ناروغ او مسافر روژه ماتوي او د هغو ورځو قضايي راوړي چې روژه یې نه وي نیولې، له رمضان وروسته په نورو ورځو کې. همدا شان د حایضه او نفاسه ښځو روژه صحیح نه ده، بلکه د حیض او د نفاس څخه وروسته د هغو ورځو قضاء راوړي چې روژه یې نه وي نیولې.

۲- همدارنګه حامله او شیدې ورکوونکې ښځې دې هم روژه نه نیسی، که د ځان او یا د خپلو اولادونو په اړه ویره ولري، نو روژه دې وخوری او قضاء دې راوړي.

۳- که روژه لرونکی د هیریدو له امله خوراک او څښاک وکړي او بیا یې یاد شو نو روژه یې صحیح ده؛ ځکه چې الله هېریدل، خطا او جبر د محمد صلی الله علیه وسلم امت ته بخښلي دي - او هغه څه چې د هغه په خوله کې دي باید بهر یې کړي.

د اسلام له رکنونو څخه پنځم رکن حج دی

دا په ژوند کې یو ځل بیت الله الحرام ته زیارت کول دي، او چا چې د یو ځل څخه زیات ترسره کړ هغه نفل کې حسابیږي، او په حج کې بې شمېره ګټې دي:

لومړی: د الله تعالی عبادت په روحي، بدني او مالي شکل باندې ترسره کیږي.

دوهم: په حج کې د هر ځای مسلمانان راټولیږي، او په یو ځای کې سره ملاقات کوي، ورته جامې اغوندي، او په یو وخت کې د یو الله عبادت کوي، د رییس او تابع، شتمن او غریب، سپین او تور سره هیڅ توپیر نکیږي، ټول د الله مخلوق او د هغه بنده ګان دي، او مسلمانان یو له بل سره پیژنګلوي او همکاري کوي، او دوی هغه ورځ یادوي چې الله به دوی ټول

راژوندي کوي او د حساب لپاره به يې په يوه ځای کې راټولوي؛ او دوی د الله تعالی په اطاعت سره له مرګ وروسته لپاره چمتوالی نيسي.

د کعبې- د مسلمانانو قبله – د طواف موخه دا ده چې الله هغوی ته امر کړی چې په هر لمانځه کې او په هر ځای کې چې وي بايد کعبې ته مخ کړي، او د مکې په نورو ځايونو کې په خپل ټاکل شوي وخت کې. او د دريدلو مقصد: عرفات، مزدلفه او په مينا کې استوګنه ده؛ ددې ټولو موخه دا ده چې په دغو سپېڅلو ځايونو کې د الله تعالی عبادت په هغه طريقې سره وشي چې الله يې امر کړی دی.

ليکن پخپله کعبه، او هغه ځايونه او ټول مخلوقات د عبادت وړ نه دي، نه چا ته ګټه رسولی شي او نه ضرر،

بلکې عبادت یوازې د الله لپاره دی، او ګټه او ضرر رسوونکی یوازې الله دی، که الله تعالی د حج پر ادا کولو امر نه وی کړی مسلمان لپاره سمه نه وه چې د حج مراسم ادا کړي!؛ ځکه چې عبادت د خیال او خواهش پر بنسټ ندی ولاړ، بلکې د الله تعالی د حکم پر اساس چې د هغه په کتاب او یا د هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په سنتو کې شتون ولري. الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾.

او خاص د الله لپاره په خلقو باندې د (هغه د) کور حج کول فرض دي، په هغه چا باندې چې هغه ته د لارې وسه او طاقت ولري او څوک چې کافر شو، نو

بېشکه الله له مخلوقاتو نه بېخي بې پروا دی. [آل عمران:97][13].

او عمره پر مسلمان باندې په ټول عمر کې یو ځل فرض ده، که له حج سره وي یا نورو وختونو کې وي، او په مدینه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مسجد زیارت ته تلل له حج سره او یا په نورو وختونو کې واجب ندي، بلکې دا یو مستحب کار دی چې زیارت کوونکي ته اجر ورکول کیږي، او پرېښودونکي ته سزا نه ورکول کیږي. او دا حدیث چې وایي: "من حج فلم یزرني فقد جفاني"، یعنی څوک چې حج وکړي او زما زیارت ونکړي نو له ما سره

[13] او د جاهلانو حج د اولیاوو قبرونو او مزارونو ته ګمراهي او د الله تعالی له حکم او د هغه د رسول -صلی الله علیه وسلم- له حکم څخه سرغړونه ده، رسول الله -صلی الله علیه وسلم- فرمایلي دي: د عبادت په نیت سفر نه دی جایز مګر درېو جوماتونو ته: مسجد الحرام، زما دغه مسجد او مسجد الاقصی. بخاري (۱۱۸۹) او مسلم (۱۳۹۷) له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت کړی دی.

يې جفا کړې ده، دا حديث صحيح ندی، بلکې رسول الله صلی الله عليه وسلم باندې دروا‌غ ويل دي [٣٤] .

او هغه زيارت(ليدنه) چې سفر ورته روا دی يوازې د جومات لپاره دی، نو هرکله چې زيارت کوونکی جومات ته ورسيد او تحية المسجد يې ادا کړ، پس له هغه څخه د رسول الله -صلی الله عليه وسلم- د قبر زيارت کول ورته روا دي. هغه باندې سلام وايي په ټول ادب او احترام او ټيټ آواز سره دې ووايې چی: السلام عليك يا رسول الله"، يعنی ای د الله رسوله پر تا دې سلام وي. او هغه -دصلی الله عليه وسلم - څخه دې څه شی نه غواړي؛ او له هغه وروسته بايد لاړ شي، څرنګه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم

خپل امت ته امر کړی دی، او څرنګه چې صحابه و
-رضی الله عنهم- همدارنګه کړي وو.

او هغه کسان چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم پر قبر داسې په عاجزۍ سره ودریږي ګواکې په لمانځه ولاړ وي، او له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه خپل حاجتونه غواړي، او یا د هغه څخه مرسته غواړي، او یا هغه د ځان لپاره الله ته واسطه کړي، دا ټول الله تعالی باندې مشرکان دي او رسول الله -صلی الله علیه وسلم- له دوی څخه بیزاره دی. نو هر مسلمان ته په کار ده چې دا ډول کارونه د رسول الله صلی الله علیه وسلم – یا د بل چا په حق کې ونکړي، بیا به د رسول الله صلی الله علیه وسلم د دوو یارانو ابوبکر او عمر – رضی الله عنهما – زیارت وکړي، بیا به د اهل بقیع او شهیدانو او د مسلمانانو د قبرونو زیارت

وکړي، پدې شکل چې زیارت کوونکي په مړو باندې سلام واچوي او هغوی ته دې دعا وکړي او مرګ دې یاد کړي او لاړ دې شي.

او دا ده د حج او عمرې طریقه:

حاجي لومړی حلال رزق غوره کوي، او مسلمان له حرام کسب څخه ځان ساتي؛ ځکه چې حرام مال د حاجي دعا او حج د نه قبلیدو لامل ګرځي، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په حدیث کې راغلي دي: "هره هغه غوښه چې له حرامو څخه وده وکړي، نو اور ورته مناسب دی." [۳٥] صالح او د توحید او ایمان لرونکي ملګري د ځان لپاره غوره کوي.

❁❁❁

میقاتونه

کله چې میقات ته ورسیږي له هغه ځایه احرام تړي، که په موټر او یا هغې ته ورته کې وي، او که په الوتکه کې وي، احرام دې وتړي هرکله چې ورته نږدې شو، مخکې لدې چې میقات نه تیر شي. او هغه میقاتونه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خلکو ته امر کړی چې باید له هغه ځایه احرام وتړي، پنځه دي، او هغه دا دي:

١- ذوالحلیفه (ابیار علي) د مدینې د خلکو لپاره.

٢- الجحفة (رابغ ته نژدې) د شام، مصر او مغرب خلکو لپاره.

۳- قرن المنازل (سیل او یا محرم دره) د نجد او طائف د خلکو او څوک چې د دوی له طرفه راځي.

٤- ذات عرق (دعراق د خلکو لپاره).

٥- یلملم د یمن د خلکو لپاره.

او څوک چې پدې میقاتونو تیریږي چې ددې د اهل څخه نه وي همدغه هغه لپاره میقات دی او باید له همدې ځایه احرام وتړي. او د مکې او هغه خلک چې کورونه یې د میقاتونو څخه نږدې وي هغوی له خپلو کورونو څخه باید احرام وتړي.

❊❊❊

د احرام طریقه

مستحب دا ده چې د احرام څخه مخکې ځان پاک کړي، او خوشبويي ووهي، بيا په ميقات کې د احرام جامې واغوندي، او د الوتکې مسافر په خپل هېواد کې د احرام تياری ونيسي، بيا به نيت وکړي او تلبيه[٣٦] به ووايي کله چې ميقات ته ورنږدې شي او يا يې څنګ ته ورسيږي، او د سړيو لپاره د احرام لنګ او څادر دی چې ګنډل شوي نه وي له ځان څخه به يې راتاو کړي او سر به نه پټوي. او د ښځې د احرام لپاره ځانګړې جامې نشته، بلکې پر هغې واجب دي چې تل پراخې او با ستره جامې واغوندي چې که خلک يې ويني نو په هغې کې فتنه نه وي، او کله چې د احرام نيت وکړي بايد ګنډل شوي شيان پر مخ

او لاسونو وانه چوي، لکه بورقه او دستکشې، مګر يوازې هغه وخت دې مخ په هغه ځادر چې سر باندې اچولی پټ کړي چې نارينه ووينې، لکه څنګه چې د مؤمنانو ميندو او د رسول الله صلی الله عليه وسلم د اصحابو مېرمنو – کړی و.

وروسته له دې چې حاجي د احرام جامې واغوستې، په زړه کې د عمرې نيت کوي، بيا به پدې طريقې سره تلبيه ووايي: " **اللَّهُمَّ لبيك عمرة** " ای الله زه د عمرې نيت کوم، او همدې نيت او عمرې سره به د تمتع [۳۷] حج کوي، او تمتع حج تر ټولو غوره دی، ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم خپلو اصحابو ته پر هغه امر کړی او پر هغه باندې يې تاکيد کړی دی، او پر هغو کسانو په غوسه شو چې د هغه په امر

کې زړه نا زړه شول، پرته له هغه کسانو نه چې قربانۍ لپاره یې له ځانه سره څاروي [۳۸] راوړي و، یوازې همدغه ډله د قران حج نیت کوي لکه چې په خپله رسول الله صلی الله کړی و. او قارن: هغه څوک دی چې په تلبیه کې ووایي: " اللّٰهُمَّ لبیك عمرة وحجًّا " او د هغه لپاره روا نه ده چې خپل احرام وباسي تر دې چې د لوی اختر په ورځ خپله قرباني وکړي.

او مفرد: هغه صرف د حج نیت کوي او وایي: " **اللّٰهُمَّ لبیك حجًّا**"

❁❁❁

هغه کارونه چې محرم لپاره حرام ګڼل شوي دي

که کوم مسلمان د احرام د تړلو نیت وکړي پر هغه باندې لاندې کارونه حرام دي:

1- کوروالی، او هغې ته هڅوونکي؛ لکه ښکلول او په شهوت سره لمس کول او پدې اړه خبرې کول، د ښځې کوژده، د نکاح تړل، محرم کس نه نکاح کوي او نه نورو ته نکاح تړي.

٢- د ویښتانو خریل او یا له هغه ځخه یو څه اخیستل.

٣- نوکان پرې کول.

٤- د سرې سر پټول په داسې یو شي باندې چې د سر سره وصل وي، خو د چترۍ، خیمې او موټر په سیوري باندې هیڅ اعتراض نشته.

٥- د خشبويي لګول او د خوشبويي تنفس كول.

٦- د ځمکې ښکار، نو هغه دې نه ښکارکوي او نه دې د ښکار په هکله نورو خلکو ته لارښوونه كوي.

٧- سړيو لپاره د ګنډل شوي څيز اغوستل دي، او د ښځې لپاره په مخ او لاسونو کې ګنډل شوی څيز اغوستل، او سړي باید څپلکې واغوندي او که هغه یې ونه موندې موزې دې واغوندي.

او که له دغو محرماتو څخه کوم یو یې په ناپوهۍ او یا هیریدلو له امله وکړ، نو هغه به لرې کړي او هيڅ شی په هغه باندې نشته.

کله چې احرام کوونکی (محرم) کعبې ته ورسیږي، هغه به طواف قدوم[٣٩] اوه طوافونه ترسره کړي،

چې د حجر الاسود له څنګه پيلېږي، او دا د هغه د عمرې طواف دی، او د طواف لپاره کومه ځانګړې دعا نشته، بلکې د الله تعالی ذکر به کوي او په هغه څه به دعا کوي چې ورته آسانه وي [٤٠]، بيا به د مقام ابراهيم[٤١] تر شا د طواف دوه رکعته لمونځ وکړي که امکان ولري، او که امکان ونلري نو د حرم په هر ځای کې يې کولای شي، بيا به سعي [٤٢] خوا ته ووځي او له صفا څخه به پيل وکړي او پر هغه به پورته شي، او قبلې ته به مخ کړي، تکبير او تهليل به ووايي او دعا به وکړي، بيا به د مروه په لور لاړ شي او په هغې باندې به پورته شي او قبلې ته به مخ کړي، تکبير او تهليل به ووايي او دعا به وکړي، بيا به صفا ته را وګرځي تر څو اووه شوطونه پوره کړي، د هغه تګ يو

شوط او بیرته راتګ بل شوط دی، بیا به خپل د سر ویښتان لنډ کړي، او ښځه به د خپلو ویښتانو له سرونو څخه د ګوتې د سر په اندازه لنډ کړي، او پدې سره د متمتع حاجي عمره پای ته ورسیده او خپل احرام به وباسي، او هر هغه څه چې په احرام کې وربانديې حرام وو ورته حلال شول.

که ښځه له احرام څخه مخکې یا وروسته حایضه شي یا ولادت وکړي نو هغه قارنه کیږي، نو له احرام اغوستلو څخه باید د عمرې او حج نیت وکړي، هغه د نورو حاجیانو په څیر؛ ځکه چې حیض او نفاس د احرام څخه نه منع کوي، او نه په منا او مشاعرو کې د ودریدلو ممانعت کوي، یوازې د کعبې طواف څخه منع کوي، نو هغوی د طواف پرته هر هغه څه کوي

چې نور حاجیان يې کوي، او طواف تر هغه وخته پورې ځنډوي چې پاکه شي، نو که هغه پاکه شوه مخکې لدې چې خلک د حج لپاره احرام وتړي او منا ته ووځي، نو هغه کولی شي چې غسل وکړي او طواف او سعی ترسره کړي او خپل ویښتان لنډ کړي او د عمرې له احرام څخه ځان حلال کړي، او نورو خلکو سره د حج نیت وکړي کله چې خلک د حج لپاره په اتمه ورځ نیت وکړي، او که مخکې لدې چې هغه پاکه شی خلکو د حج لپاره احرامونه وتړل، پدې صورت کې هغه قارنه بلله کیږي، خلکو سره به نیت وکړي پداسې حال کې چې هغه په خپل احرام کې وي، او هر هغه څیز چې حاجیان يې کوی هغه دې هم وکړي، منا ته تلل، عرفات او مزدلفه کې ودریدل،

او د جمرو ویشتل، قرباني، د لوی اختر په ورځ د سر ویښتان لنډول، او کله چې پاکه شوه غسل دې وکړي او د حج طواف او سعی به وکړي.

دا طواف او سعی د هغې د حج او عمرې لپاره کافي دي، لکه څنګه چې د مؤمنانو مور عائشې رضی الله عنها – سره همدا پیښه وشوه، او رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل: چې له پاکوالي وروسته د هغې طواف او سعی د هغې د حج او عمرې لپاره کفایت کوي کله چې هغې له خلکو سره د افاضې طواف او سعې طواف ترسره کړ، ځکه چې قارن د عمرې او حج ترمنځ د مفرد په شان دی هغه باندې یوازې یو طواف [٤٣] او یوه سعې وي؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تصریح پر بنیاد چې هغې ته یې وویل او

د هغه د فعل پر اساس، او پدې هکله رسول الله - صلی الله علیه وسلم - په بل حدیث کې فرمایلي دي: عمره د قیامت تر ورځې پورې حج ته داخل شوې ده.
او الله ښه پوهیږي.

او کله چې د ذوالحجې اتمه ورځ راشي نو حاجیان په مکه مکرمه کې له خپلو کورونو څخه د حج لپاره احرام تړي، لکه څنګه چې په میقات کی یې احرام تړلی و، ځانونه به پاک کړي او بیا به د احرام جامې واغوندي، بیا حاجي که نارینه وي یا ښځینه د حج نیت به وکړي، بیا به ووایي: " **اللَّهُمَّ لبيك حجًّا** " او د احرام له ممنوعاتو څخه به ځان ساتي ترڅو چې د قربانی[٤٤] په ورځ له مزدلفې څخه منا ته راستون

شي، او د عقبې جمره به وولي، سرې به خپل سر وخروي او ښځې به خپل ویښتان لنډ کړي.

کله چې حاجي په اتمه ورځ احرام وتړي له نورو حاجیانو سره به منا ته لاړ شي، هلته به شپه تېره کړي او هر لمونځ به پر خپل وخت په قصر سره ادا کوي او یو ځای کوي به یې نه، او کله چې د عرفات په ورځ لمر را وخیژي، له حاجیانو سره به یو ځای نمرې ته ولاړ شي، او هلته به کښیني، ترڅو له امام سره او یا په هغه ځای کې چې اوسیږي د ماسپښین او مازدیګر لمونځ دې یوځای لنډ (قصر) سره ادا کړي، بیا له زوال څخه وروسته به عرفات ته ولاړ شي، که له منا څخه عرفات ته نېغ ولاړ شي او هلته کښېني، جواز لري، او عرفات ټول د ودرېدلو لپاره دی.

حاجي په عرفات کې په دوامدار ډول د الله تعالی ذکر، دعا او استغفار کوي، او قبلې ته مخ اړوي، نه غره ته؛ ځکه چې غر د عرفات یوه برخه ده، د عبادت په نیت پرې ختل روا ندي، او د عرفات د تیږو مسح کول روا ندي؛ ځکه دا یو حرام بدعت دی.

حاجي تر لمر لوېدو پورې عرفات څخه باید و نه وځي، او له لمر لوېدو وروسته حاجیان مزدلفې ته ځي، او کله چې هلته ورسیږي د ماښام او ماخوستن لمونځ د جمعې او قصر په شکل ادا کوي او هلته به شپه تېره کړي، او کله چې سهار شي د سهار لمونځ به وکړي او د الله تعالی ذکر به وکړي، بیا د لمر له ختلو مخکې منا ته ولاړ شي، او کله چې منا ته ورسېد، نو د لمر له لوېدو وروسته په اوو کاڼو سره د عقبې جمره ولي، او

کاڼي باید د نخود په اندازه وي، نه غټ او نه کوچنی، او د جمراتو ویشتل په څپلیو باندې روا ندي؛ ځکه چې دا د شیطان لخوا دوکه ورکول دي او دې کار ته ښه پرداز ورکوي، او د شیطان ذلیل کول د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حکم په متابعت او لارښونو کې دي، او باید هغه څه پریښودل شي چې الله او د هغه رسول منع کړي وي.

بیا د جمرې ویشتلو څخه وروسته حاجي خپل څاروی ذبحه کوي، بیا خپل سر خریي او ښځه خپل ویښتان لنډوي؛ نارینه و لپاره لنډول روا دي، خو خریل یې غوره دي، بیا دې خپلې جامې واغوندي او هر هغه څه چې په احرام کې پرې حرام شوي وو د هغه لپاره روا دي، پرته له ښځو څخه، بیا به مکې ته ولاړ شي

او د حج طواف او سعې دې وکړي، او په دې سره د هغه لپاره هر څه روا دي حتا مېرمن هم، بیا به منا ته راستون شي او هلته به د اختر پاتې ورځې تېرې کړي او دوې ورځې او دوې شپې فرض دي چې په منا کې پاتې شي، او په یوولسمه او دولسمه ورځ د لمر له زوال څخه وروسته دې درې جمرې وولي، له کوچنۍ جمرې څخه دې پیل کړي کومه چې منا ته نږدې موقعیت لري، وروسته منځنۍ او وروسته د عقبې جمره کومه یې چې د اختر په ورځ ویشتلې وه، هره یوه جمره به په اوو کاڼو وولي، او د هر یو کاڼي په ویشتلو سره به الله اکبر وایي، او د جمرو لپاره به کاڼي له خپل کور [٤٦] څخه راواخلي. څوک چې په منا کې ځای ونه مومي په هغه ځای کې دې پاتې شي چې خیمې ختمې شوې دي.

که حاجی وغواړي چې په دولسمه ورځ د جمراتو د ویشتلو وروسته له منا څخه ووځي، کولای شي چې دغه کار وکړي، او که له منا څخه خپل وتل تر دیارلسې ورځې پورې وځنډوي دا غوره ده او جمرات دې پس له زوال څخه وولي، او کله چې وغواړي سفر وکړي نو طواف وداع دې ترسره کړي، او له هغې وروسته دې سمدستي سفر وکړي،او که حایضې او نفاسې ښځې د حج طواف او سعی ترسره کړې وي هغوی باندې طواف وداع نشته.

او که حاجي خپله قرباني تر یوولسمې، دولسمې یا دیارلسمې ورځې پورې وځنډوي، د هغه لپاره دغه کار روا دی، او که هغه د حج طواف او سعې تر هغه وخته وځنډوی ترڅو چې له مناسکو څخه راښکته شي نو د هغه

لپاره دغه کار روا دی؛ مګر غوره هغه څه دي چې وړاندې بیان شول.

الله ښه پوهیږي، او د الله سلام او درود دې وي زموږ پر پیغمبر محمد - صلی الله علیه وسلم - او د هغه پر کورنۍ باندې.

❁❁❁

ايمان

الله تعالی پر مسلمان باندې د دې تر څنګ چې پر هغه او د هغه پر رسول - صلی الله علیه وسلم - او د اسلام په رکنونو باندې ايمان راوړي دا يې هم واجب کړي دي چې، د هغه پر ملايکو[٤٧]، او کتابونو[٤٨] باندې چې پر خپلو رسولانو باندې يې نازل کړي دي ايمان راوړي، چې په قرآن کريم سره يې پاي ته رسولي دي، او په قرآن کريم باندې يې پخواني ټول کتابونه نسخ کړي دي، او قرآن يې نورو کتابونو باندې برلاسی کړی دی، او د الله د لمړي رسول څخه تر پايه پورې چې محمد صلی الله علیه وسلم دی بايد ايمان راوړي؛ ځکه چې د دوی پيغام يو دی، دين يې يو دی چې هغه اسلام دی، او

لیږونکی یې یو دی او هغه رب العالمین دی. مسلمان باید په دې ایمان ولري چې هغه پیغمبران چې الله په قرآن کې د هغوی ذکر کړی، هغوی پښوانیو امتونو ته د الله رسولان دي، او په دې ایمان ولري چې محمد صلی الله علیه وسلم د دوی وروستی پیغمبر دی، او هغه د ټولو خلکو لپاره د الله رسول دی، او دا چې د هغه د بعثت څخه وروسته ټول خلک د هغه امتیان دي حتی یهودیان، مسیحیان او د نورو دینونو پیروان؛ ځکه چې په ځمکه کې هر څوک چې دي د محمد امتي دی او د الله په نیز باندې د هغه په پیروي باندې مکلف دي.

موسی او عیسی او ټول پیغمبران له هغو کسانو څخه بېزاره دي چې د محمد -صلی الله علیه وسلم- پیروي

نڪوي، او غواړي چې اسلام ته داخل شي؛ ځکه چې يو مسلمان په ټولو پيغمبرانو ايمان لري او د هغوی پيروي کوي، او ځوک چې په محمد صلى الله عليه وسلم ايمان نلري او د هغه پيروي کوي او د اسلام دين ته داخليږي نو هغه پر ټولو پيغمبرانو کافر او منکر دی، که هغه ادعا وکړي چې زه د دوی پيروي کوم، د دې خبرې دليلونه د الله تعالى له قوله په دويم فصل کې ذکر شوي دي.

د الله پيغمبر محمد صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «قسم په هغه ذات چې د محمد روح يې په لاس کې دی، په دې امت کې هر يهودي يا نصراني چې زما خبر هغه ته ورسيږي او زما پر رسالت ايمان رانه وړي، مګر دا چې هغه به ددوزخيانو څخه وي» [٤٩].

او پر مسلمان واجب دي چې له مرګ څخه وروسته پر ژوندي کېدلو، حساب، جزا ، جنت او دوزخ ایمان ولري، او هغه باید د الله تعالی په تقدیر باندې ایمان ولري.

په تقدیر باندې د ایمان لرلو معنی:

دا چې مسلمان عقیده ولري چې الله تعالی په هر څه پوه دی، او د بندګانو په اعمالو پوهه و مخکې لدې چې ځمکې او اسمانونه پیدا کړي، او دغه پوهه یې له ځانه سره په لوح محفوظ کې لیکلې ده، او مسلمان په دې پوهیږي چې هر څه چې الله وغواړي هغه پیښیږي او هر څه چې و نه غواړي هغه نه پیښیږي، او دا چې الله جل جلاله بندګان د خپل د اطاعت لپاره پیدا کړي او هغوی ته یې دا خبره په ډاګه کړې

او هغوی ته يې پر دې امر کړی او د خپلې نافرمانۍ څخه يې منع کړي دي، او هغه يې دوی ته روښانه کړی او دوی ته يې دا وړتيا او اراده ورکړې چې دوی به د الله حکمونه پلي کړي؛ چې هغوی ته به ثواب ورکول کيږي، او څوک چې د هغه نافرماني وکړي سزا ورته ورکول کيږي.

او د بنده اراده د الله تعالی د ارادې تابع ده، او هغه تقديرونه چې الله تعالی خپلو بندګانو لپاره ندي مقدر کړي او هغوی ته يې اراده او اختيار نه وي ورکړی، مګر دا ډول تقديرونه هغوی باندې اجرا کيږي لکه خطا او هيرول، او هغه څه چې دوی ورته اړ ايستل شوي دي، لکه فقر، ناروغي، آفتونه او داسې نور، نو پدې سره الله تعالی هغه نه نيسي او سزا ورته نه

ورکوي، بلکې په آفتونو، فقر او ناروغيو باندې هغه ته اجر ورکوي، که هغه صبر وکړي او د الله په حکم راضي شي نو لوی اجر به ورکول کيږي.

دا هر څه چې وړاندې بيان شول مسلمان بايد پرې ايمان ولري.

پر الله تر ټولو لوی ايمان لرونکی مسلمان، او هغه ته تر ټولو نږدې او په جنت کې تر ټولو لوړ درجه لرونکي (احسان او نيکي کوونکي دي)، هغه څوک چې د الله عبادت کوي، الله لوی ګڼي، او د هغه لپاره خشوع او عاجزي کوي ګواکې هغه ګوري، او په پټه او ښکاره د هغه نافرماني نه کوي، او پر دې عقيده دي هغه چې هرڅيرې وي الله يې ګوري، او د هغه هيڅ کار، خبره او نيتونه له الله څخه پټ ندي، نو

د هغه امر پر ځای کوي، او د هغه نافرماني نه کوي، او که یو له دوی څخه یوه ګناه وکړي - د الله د حکم خلاف-؛ له هغه ګناه څخه الله ته په اخلاص او عاجله توګه توبه کوي او په خپل خطا باندې پښیمانه وي، او له الله څخه بخښنه غواړي او هغه ګناه ته بیا نه راګرځي؛ الله تعالی فرمایلي دي: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ﴾.

بیشکه الله د هغو کسانو ملګری دی چې پرهېزګاري کوي او د هغو کسانو چې هغوی نېکي کوونکي دي. [النحل:128].

❁❁❁

د اسلام د دين کمال

الله تعالى په قرآن عظيم الشان کې فرمايلي دي:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

نن ورځ ما تاسو لپاره ستاسو دين مکمل کړ او پر تاسو مې خپل نعمتونه تمام کړل او ما ستاسو لپاره اسلام د دين په توګه خوښ کړ. [المائدة:3].

او الله تعالى فرمايلي دي: ﴿إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾.

بېشکه دا قرآن هغې (لارې) ته ښودنه کوي چې تر ټولو برابره نېغه ده او هغو مومنانو ته زېرى ورکوي

چې نیک عملونه کوي، د دې چې یقینًا د دوی لپاره ډېر لوی اجر دی. [الإسراء:9]، الله -عز وجل- د قرآن په هکله فرمايي: ﴿وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُسۡلِمِينَ﴾.

او مونږ په تا باندې کتاب نازل کړی دی، په داسې حال کې چې (د دين) د هر شي لپاره (په کې) واضحه بیان دی، هدایت، رحمت او زېرى دی د مسلمانانو لپاره. [النحل:89].

«په صحیح حدیث کې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: تاسو مې په سپینه (رڼایی) کې پرېښې یاست، شپه یې د ورځې په شان ده، له ما وروسته د هغې نه څوک نه وځي مګر هلاک شوی انسان» (50).

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: " په تاسو كې مې دوه شيان پريښې دي، تر هغه وخته به تاسو ګمراه نشئ چې تاسو هغه ټينګ نيولي وي: د الله كتاب او د هغه د پيغمبر سنت"[14][15].

او په محكمې آيتونو كې:

الله تعالى په لومړي آيت كې فرمايي چې د مسلمانانو لپاره يې د دوی دين اسلام بشپړ كړی دی، چې هيڅ كمښت نلري، او هيڅ دول زياتوالي ته اړتيا نلري، د هر وخت او ځای او ملت لپاره د اعتبار وړ دی، او وايي چې په دې ستر، كامل، آسان دين سره يې پر مسلمانانو خپل نعمت بشپړ كړی دی، او همدارنګه

[14] ابوداود (4607)، او ترمذي (2676) په همدی څیر، او ابن ماجه (43) تخريج كړی، او لفظ د هغه دی، او احمد (17142) په لړ. توپير سره، دا تخريج كړی دی. او البانی په صحيح ابن ماجه کی صحيح بللی دی(٤١) .

[15] مالک تخريج كړی(٣٣٣٨)، او البانی په صحيح الجامع (٢٩٣٧) كې صحيح بللی دی.

د خاتم الانبياء محمد -صلى الله عليه وسلم- په رسالت سره، او د اسلام په ظاهرېدو او د اسلام د اهل بريا د هغوی پر دښمنانو باندې، او وايي چې اسلام يې د دين په توګه د خلکو لپاره خوښ کړی دی، او هيڅکله به هغه څخه ناراضه نشي او هيڅکله به له چا څخه دين قبول نکړي پرته د اسلام د دين څخه.

او په دويم آيت کې الله تعالی فرمايي چې قرآن عظيم الشان يو بشپړ منهج دی چې په هغه کې د ديني او دنيوي معاملاتو رېښتيني او د حق بيان شوی دی، هيڅ داسې خير نشته مګر دا چې هغه ته يې اشاره کړې، او هيڅ داسې شر او بدي نشته مګر دا چې له هغه څخه يې خبرداری ورکړی، او د تيرې، اوسنۍ او راتلونکي مسألو او ستونزو سم او عادلانه حل په

قرآن کې شتون لري، او هر هغه حل چې د قرآن له حل سره په ټکر کې وي، جهالت او بې انصافي ده.

نو علم، عقیده، سیاست، د حکومتدارۍ نظام، قضا، اروا پوهنه، ټولنپوهنه، اقتصاد، د مجازاتو نظام او نور هر هغه څه چې انسان ورته اړتیا لري، دا ټول الله په قرآن کریم کې روښانه کړي دي، او د هغه د رسول محمد - صلی الله علیه وسلم - په ژبه - بشپړ بیان شوي دي؛ لکه څرنګه چې الله تعالی په پورتني آیت کې پدی هکله فرمایلي دي چې: ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾. [النحل:89].

او مونږ په تا باندې کتاب نازل کړی دی، په داسې حال کې چې (د دین) د هر شي لپاره (په کې) واضحه بیان دی.

په لاندې څپرکي کې د اسلام د دین د بشپړتیا او د هغې د هر اړخیزې، بشپړې او عادلانه تګلارې په مفصل او لنډ شکل بیانیږی.

❁❁❁

څلورم څپرکی

د اسلام تګلاره

لومړی: د علم (پوهې) په برخه کې:

لومړی دنده چې الله انسان ته پرې امر کړی د علم زده کړه ده؛ الله تعالی فرمايلي دي: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ﴾.

نو ته پوه شه چې بېشکه شان دا دی چې د عبادت هيڅ لایق نشته مګر الله دی او د خپلې ګناه مغفرت وغواړه او د مومنو سړيو او مؤمنو ښځو لپاره هم، او

الله ستاسو په ګرځېدنځی او اوسېدنځی عالِم دی.
[محمد:19].

او الله تعالی فرمايلي: ﴿يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ﴾.

الله به په تاسو کې هغه کسان په درجو کې اوچت کړي چې ايمان يې راوړی دی او هغه کسان چې هغوی ته علم ورکړی شوی دی او الله په هغو کارونو چې تاسو يې کوئ ښه خبردار دی. [المجادلة:11].

او الله تعالی فرمايلي: ﴿وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا﴾.

او ته ووايه: ای زما ربه ما ته (زما) په علم کې زياتوالی راکړې. [طه:114].

او الله تعالی فرمايلي: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾.

نو تاسو د ذکر له خاوندانو (عالمانو) نه پوښتنه وکړئ که تاسو نه پوهیږئ. [الأنبياء:7].

او د خاتم الانبياء محمد صلى الله عليه وسلم په صحيح حديث کی راغلي دي: «د علم زده کړه پر هر مسلمان فرض ده» [٥٢] او هغه صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "د عالم فضيلت په عبادت کوونکي باندې داسې دی لکه د څوارلسمې سپوږمۍ فضيلت پر نورو ستورو باندې" [٥٣].

او په اسلام کې علم د اړتيا له مخې په څو برخو ويشل شوی دی:

لومړی برخه: په هر انسان، نر او ښځه فرض ده، هیڅوک د دې د ناپوهۍ څخه معاف ندي، او هغه د الله تعالی او د هغه د رسول محمد صلی الله علیه وسلم په اړه پوهه ده - او د هغه څه پوهه چې د اسلام د دین اړتیا وي [٥٤].

دويمه برخه: كفايي فرض كه د كافي افرادو لخوا ترسره شي، له نورو خلكو څخه يې ګناه غورځول كيږي،او د نورو لپاره واجب ندي بلكه مستحب دي، هغه د اسلامي شريعت په احكامو پوهاوی دی چې زده كوونكي يې د تدريس، قضا او فتوا وركولو وړتيا پيدا كوي، او همدارنګه هغه پوهه چې مسلمانان د صنعت او مسلكونو لپاره ورته اړتيا لري.

د مسلمانانو مشر او زعیم باید خلک دې علومو او مسلکونو ته اړ باسي که چیرته کافی خلک په کې شتون ونلري، او د داسې پوهانو د موندلو لپاره باید کار وکړي چې د هغه سره به مسلمانان د هغه څه لپاره کافي وي چې د دوی د ژوند لپاره اړین وي.

دویم: د عقیدې په اړه:

الله جل جلاله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته امر وکړ چې ټولو خلکو ته دا اعلان وکړي چې دوی یوازې د الله بندګان دي، یوازې د هغه عبادت دې وکړي، او دوی ته یې امر وکړ چې الله تعالی سره نیغه اړیکه ولري پرته له منځګړیتوب څخه د هغه په عبادت کې، څرنګه چې د دې وضاحت مخکې په دې مطلب "لا إله إلا الله" کې بیان شو، او هغوی ته

يې امر وکړ چې يوازې پر الله توکل وکړي، له هغه پرته له هيچا څخه و نه وېرېږي، او يوازې [٥٥] له هغه څخه دې هيله ولري؛ ځکه چې هغه يوازې ګټه او ضرر رسونکی دی، او هغه دې د کمال په صفتونو سره ياد کړي چې ځان يې په هغې باندې ياد کړی او په هغه صفتونو سره چې رسول الله صلى الله عليه وسلم بيان کړي دي، لکه څرنګه چې مخکې د هغې بيان وشو.

دريم: د خلکو تر منځ اړيکې:

الله تعالی مسلمان ته امر کړی چې هغه بايد صالح انسان وي، او د اسلام رڼا ته د کفر له تيارو څخه د بشريت د ژغورلو هڅه دې وکړي؛ له همدې امله ما

دا کتاب تالیف او خپور کړ تر څو د مسولیت یوه برخه مې ادا کړې وي.

او الله امر کړی چې د یو مسلمان بنده اړیکه له بل مسلمان سره په الله باندی د ایمان لرلو اړیکه وي، نو هغه د الله نېکان بندګان خوښوي چې د الله او د هغه د رسول اطاعت کوي، که څه هم دوی ډېر لرې خلک هم وي، له کافرانو او د الله او د هغه د رسول نافرمانو څخه نفرت کوي، که څه هم دوی ډېر نږدې خلک وي، او دا هغه اړیکه ده چې دوه جلا شوي سره یوځای کوي، او د بیلابیلو خلکو تر منځ جوړښت او محبت راولي، د نسب، وطن او مادي ګټو په خلاف سره، ځکه دا هغه څه دي چې په چټکۍ سره له منځه ځي.

الله تعالی فرمايلي دي: ﴿لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾.

ته به داسې قوم ونه مومې چې په الله او په ورځ د اخرت ايمان لري، چې دوی به له هغو کسانو سره دوستي کوي چې د الله او د هغه د رسول مخالفت کوي اګر چې دغه خلق د دوی پلرونه وي، يا د دوی زامن، يا د دوی ورونه، يا د دوی قبيله وي. [المجادلة:22].

او الله تعالی فرمايلي دي: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾.

بېشکه د الله په نيز په تاسو کې ډېر عزتمن، ستاسو زيات پرهېزګار دی. [الحجرات:13].

الله تعالی په لومړي آیت کې فرمايي: پر الله ایمان لرونکي د الله له دښمنانو سره مینه نکوي، که څه هم هغوی تر ټولو نږدې خلک وي.

په دویم آیت کې فرمايي: په خلکو کې د الله په نیز تر ټولو عزتمند او محبوب هغه څوک دي چې د هغه تابعدار وي که هغه د هر جنس او رنګ څخه وي.

او الله تعالی له دښمن او دوست سره په انصاف امر کړی دی، او په خپل ځان يې ظلم حرام کړی دی، او پر خپلو بندګانو يې هم حرام ګرځولی دی او په امانت او ریښتینولۍ باندې يې امر کړی، او خیانت يې حرام ګرځولی دی، او د مور او پلار په احترام او تابعدارۍ يې امر کړی دی، خپلوۍ پاللو باندې يې امر کړی دی، او له بې وزلو او فقیرانو سره په نیکۍ

کولو یې امر کړی دی، او همدارنګه په خیریه کارونو کې برخه اخیستل، او هر څه باندې د احسان او نیکۍ کولو امر کړی حتا پر حیواناتو باندې، الله د هغوی له ځورولو منع کړې، او هغوی باندې د احسان او مهربانۍ امر یې کړی [٥٦]، لیکن زیان رسوونکي ځاروي لکه کوڅه ډب سپی [٥٧]، مار، لړم، موږک، سور پتنګ، ګیکو (ړانده مېږي) ؛ دوی باید ووژل شي تر څو د هغوی له شر څخه مخنیوی وشي او عذاب باید ورنکړل شي.

څلورم: د مؤمن انسان مراقبت او د زړه نصیحت په اړه:

د قرآن عظیم الشان آیتونه د دې لپاره راغلي چې خلکو ته دا روښانه کړي چې الله دوی په هر ځای

کې چې وي ويني يې، او د هغوی په ټولو اعمالو پوه دی، او د دوی له نيتونو څخه باخبر دی، او د دوی عملونه او خبرې حسابوي، او د الله ملايکې د دوی سره هميشه دي او د هغوی پټ او ښکاره عملونه ليکي، او دا چې الله به له دوی سره د ټولو کړنو او خبرو حساب کوي، که دوی په دې ژوند کې د هغه نافرماني او سرغړونه وکړي هغوی ته له دردناک عذاب څخه خبرداری ورکوي، او دا په الله باندې د ايمان لرونکو لپاره ترټولو لوی منع کوونکی دی چې هغوی له نافرمانۍ څخه منع کوي؛ نو پدې اساس باندې د الله تعالی له ويرې جرمونه او سرغړونې پريږدي.

څوک چې له الله څخه نه ویرېږي او ګناهونه کوي که چیرته توان یې ولري، نو الله د هغه لپاره په دې ژوند کې حد مقرر کړی دی، او هغه دا دی چې: الله تعالی مسلمانانو ته امر کړی چې خلکو ته په نیکیو امر وکړي او له بدیو یې منع کړي؛ نو هر مسلمان دا احساس کوي چې هرکله خلک ګناه وکړي او هغه یې ویني، د الله په وړاندې مسؤول دی، تر څو هغه کس په خپلې ژبې سره منع کړي که په خپل لاس سره یې د مخنیوي توان نه درلود.

او الله تعالی د مسلمانانو حاکم ته امر کړی [٥٨] چې سرغړوونکو باندې د الله حدود قایم کړي، او دا هغه مجازات دي چې د مرتکبینو د جرمونو په تناسب تعین شوي دي، چې الله تعالی په قرآن کې

واضح کړي، او رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپلو احادیثو کې تشریح کړي دي، او مجرمینو باندې د حدودو په تطبیق کولو امر کړی دی؛ او په دې توګه عدالت، امنیت او سوکالي خپرېږي.

پنځم: د پیوستون او ټولنیزې همکارۍ په برخه کې:

الله تعالی مسلمانانو ته امر کړی چې په مادي او معنوي لحاظ له یو بل سره همکاري وکړي، لکه څرنګه چې مخکې د زکات او صدقاتو په باب کې بیان شو، او الله تعالی مسلمان د هر ډول ضرر رسولو څخه منع کړي چې خلکو ته یې ورسوي، حتا د لارې ضرر رسولو یې حرام ګرځولی، او مسلمان ته یې امر کړی چې هر کله ضرر رسونکې څیز یې ولید نو له منځه یې یوسي، که څه هم هغه کار د بل چا له خوا

ترسره شوي وي، او د دې کار لپاره د اجر ژمنه يې ورسره کړې ده، لکه څرنګه چې يې ضرر رسوونکي کس ته د سزا ژمنه کړې ده.

او الله تعالى مؤمن باندې واجب ګرځولي چې خپل ورور لپاره هغه څه خوښ کړي هغه څه چې د ځان لپاره خوښوي، او د هغه لپاره هغه څه بد وګڼي کوم څه چې د ځان لپاره يې بد ګڼي، الله تعالى فرمايي:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾.

او تاسو له يو بل سره په نېکۍ او پرهېزګارۍ کې مرسته کوئ او د ګناه او ظلم په کار کې د يو بل سره مرسته مه کوئ او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی. [المائدة:2].

او الله تعالی فرمايلي دي: ﴿إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٞ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَ أَخَوَيۡكُمۡ﴾.

بېشکه هم دا خبره ده چې مومنان خو سره ورونه دي، نو تاسو د خپلو دواړو ورونو په منځ کې سوله کوئ. [الحجرات:10].

او الله تعالی فرمايلي دي: ﴿۞ لَّا خَيۡرَ فِي كَثِيرٖ مِّن نَّجۡوَىٰهُمۡ إِلَّا مَنۡ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوۡ مَعۡرُوفٍ أَوۡ إِصۡلَٰحِۭ بَيۡنَ ٱلنَّاسِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ ٱبۡتِغَآءَ مَرۡضَاتِ ٱللَّهِ فَسَوۡفَ نُؤۡتِيهِ أَجۡرًا عَظِيمٗا﴾.

هېڅ خير نشته د هغوی په ډېرو پټو مشورو کې مګر هغه څوک چې حکم وکړي د صدقې کولو، يا د نېکۍ کولو، يا د خلقو په مينځ کې د اصلاح (روغې)

کولو، او هر څوک چې دغه کارونه د الله د رضا لټولو لپاره وکړي، نو ژر ده چې هغه ته به مونږ ډېر لوی اجر ورکړو. [النساء:114].

او محمد صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "په تاسو کې هيڅوک تر هغه وخته مؤمن نه شی کيدلی ترڅو چې د خپل ورور لپاره هغه څه خوښ نه کړي چې د ځان لپاره يې خوښوي" [٥٩]، او رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپله هغه ستره خطبه کې چې د خپل ژوند په پای کې په حجة الوداع [٦٠] کې يې کړې وه، د هغه څه تاکيد کړی چې مخکې ورته امر شوی و: او احمد روايت کړی: "ای خلکو ستاسو رب يو دی او ستاسو پلار يو دی، خبر اوسئ چې نه عرب پر عجم او نه عجم پر عرب، نه سور پر تور باندې او نه تور پر

سور باندې فضیلت لري، مګر په تقوا سره، آیا تاسو ته مې خبر ورساوه؟" دوی وویل: رسول الله صلی الله علیه وسلم خبر ورساوه [٦١] او همدارنګه رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "ستاسو وینه، شتمني، او عزت تاسو باندې حرام دي، لکه ستاسو د دغې ورځې د حرمت په څیر، ستاسو په دې خاورې (هیواد) کې، ستاسو په دې میاشت کې، تر هغې ورځې پورې چې تاسو خپل رب سره ملاقات وکړئ، آیا ما خبره ورسوله؟ هغوی وویل: هو. بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله ګوته اسمان ته پورته کړه او ویې ویل: ای الله ته ګواه شه [٦٢].

شپږم: په کورنۍ سیاست کې:

الله تعالی مسلمانانو ته امر کړی چې پر خپل منځ کې یو امام وټاکي او له هغه سره د امارت لپاره بیعت وکړي، او هغوی ته یې امر ورکړ چې یو بل سره یوځای شئ او تفرقه مه کوئ ترڅو ستاسو څخه یو ملت جوړ شي، او همدارنګه الله هغوی ته امر وکړ چې د خپل امام او خپلو واکمنانو اطاعت وکړئ، مګر دا چې دوی د الله په ګناه سره امر وکړي، ځکه چې د خالق په نافرمانۍ کې د مخلوق اطاعت نشته.

او الله تعالی مسلمان ته امر کړی – هرکله چې هغه په کوم هیواد کې وي چې د اسلام دین د څرګندولو او هغه ته ددعوت توان نلري – هغه ته امر کوي [٦٣] چې له هغه ځای څخه اسلامی هیوادونو ته هجرت وکړي، هغه هیواد چې پکې ټولې چارې د اسلامي

شریعت له مخې فیصله، او د مسلمان امام لخوا د الله د اوامرو پر اساس اداره کیږي.

اسلام سیمه ییز سرحدونه او قومي او یا ولسي قومونه نه پیژني، بلکې د مسلمان ملي هویت اسلام دی، بندګان د الله بنده ګان دي، او ځمکه د الله ځمکه ده، یو مسلمان بغیر له کوم مخالف او معارض شخه له یو ځای شخه بل ځای ته تللی شی، په دې شرط چې د الله د شریعت پیروي وکړي، او هر کله چې د شریعت پر خلاف عمل وکړي هغه باندې د الله حکم تطبیقیږي، او د الله د شریعت په تطبیق سره، او د حدودو [٦٤]په قاېمولو سره د خلکو امنیت او د خلکو سمیدل، او د هغوی د وینو نه تویدل، د هغوی د عزت او مال ساتنه او ټول خیر ورسره منځ ته راځي.

همدارنګه د شریعت په نه تطبیقیدلو سره ټوله بدي او شر منځ ته راځي.

الله د عقلونو ساتنه کړې: د نشه يي توکو، مخدراتو، او د سستۍ راوستونکو[٦٥] موادو په منع کولو سره، او د نشه يي توکو د څښلو لپاره يې جز ټاکلې، چې هغه له (٤٠–٨٠) پورې دُورې وهل دي، هر کله چې هغه دا کار وکړي؛ د هغه د منع کولو، او د عقل دساتلو، او د هغه له شر څخه د خلکو ساتل دي.

او الله تعالی د مسلمانانو وينې خوندي کړي دي: د ظالم څخه په انتقام اخيستلو سره؛ نو قاتل بايد ووژل شي، او په زخمونو کې په بدل اخيستلو سره قصاص روا شوی دی، او همدارنګه مسلمان ته يې د ځان، ناموس او مال څخه د دفاع حق ورکړی دی؛ الله

تعالى فرمايلي دي: ﴿وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ البقرة:179].

او ستاسو لپاره په قصاص کې ژوند دی، ای د خالص عقل خاوندانو! د دې لپاره چې تاسو (ځان) وساتئ. البقرة: 179، او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "**هر څوک چې د خپل مال د ساتنې په لاره کې ووژل شو هغه شهيد دی، څوک چې د خپل دين د ساتنې په لاره کې ووژل شي هغه شهيد دی، او څوک چې د خپلې وينې د ساتلو په لاره کې ووژل شو هغه شهيد دی، او څوک چې د خپلې کورنۍ د ساتلو په لاره کې ووژل شو هغه شهيد دی [٦٦] .**

او الله تعالى د مسلمانانو د عزت ساتنه کړې: د هغه څه په واسطه چې د مسلمان په غيبت کې د حق

څخه پرته د بدو الفاظو د ویلو څخه منع کړې، او د تهمت لګوونکي لپاره د حد قایمولو په واسطه هر کله چې مسلمان په درواغو په اخلاقي جرم تورن کړي، لکه زنا، لواطت بغیر د شرعي ثبوت څخه.

او الله نسلونه د نامشروع اختلاط څخه خوندي ساتلي دي [٦٧]، او د عزت او ناموس حفاظت يې د زنا په کلک ډول تحریمولو او له لویو ګناهونو څخه يې شمیرلی دی، او عاملینو ته يې عبرتناکه سزا ټاکلې ده هرکله چې د حد قایمولو شرطونه پوره شي.

او الله د مال ساتنه کړې: د غلا، خیانت، قمار، رشوت او نورو حرامو لاسته راوړنو په تحریمولو سره، او د هغې منع کوونکي سزا په واسطه چې د غل او لار لوټوونکو لپاره يې مقرر کړې، او هغه د لاس پرې

کول دي که د سزا شرطونه پوره شي، یا داسې سزا ورکړل شي چې ددې کار مخه ونیسي، که چیرته غلا ثابته شوې وي مګر شرطونه پوره نه وي.

او هغه چا چې دا حدود وضع کړي هغه ښه پوه او حکیم ذات الله دی، او هغه ښه پوهیږي چې څه شی د هغه د مخلوق په خیر او صلاح دی، او هغه پر دوی ډیر مهربان دی، الله دغه حدود د مجرمو مسلمانو د ګناهونو کفاره او د ټولنې له شر او د نورو له شر څخه د ژغورنې وسیله ګرځولې ده. او د اسلام هغه دښمنان چې د قاتل وژل او د غله د لاس پرې کول عیب ګڼي، دا په اصل کې پدې مانا ده دوی د یو ناروغ د فاسد غړي پرې کول عیب ګڼي، که دغه غړی پرې نشي په ټوله ټولنه کې یې فساد خپریږي، او

په ورته وخت کې دوی د خپلو ناحقه موخو لپاره د بې ګناه خلکو وژل تاییدوي.

اوم: د بهرني سیاست په اړه:

الله تعالی مسلمانانو او د هغوی مشرتابه ته امر کړی چې غیرمسلمانان اسلام ته دعوت کړي؛ تر څو د هغه په وسیله د کفر له تیارو څخه د الله د ایمان رڼا خوا ته، او د دنیاوي ژوند په مادي څیزونو کې د ډوبېدو له بدبختۍ او د روحي خوښیو له محرومیت څخه چې مسلمانان په واقعیت کې له هغه څخه خوند اخلي وژغوري. نو الله مسلمان ته پدې باندې امر کړی دی چې: د یو ښه انسان په توګه په خپل ښه والي سره ټول بني ادمانو ته ګټه ورسوي، او د ټول بشریت د ژغورلو هڅه وکړي، د انساني منهج پر

خلاف؛ ځکه دغه انسانی منهج له انسان څخه دا غوښتنه کوي چې يوازې پخپله ښه اوسي، او دا د دې منهج د فساد او نيمګړتيا او د اسلام د نيکمرغۍ او بشپړتيا دليل دی.

او الله تعالی مسلمانانو ته امر کړی دی چې د اسلام او مسلمانانو د ساتنې لپاره د الله د دښمنانو په مقابل کې هر څومره چې توان ولري چمتوالی ولري، ترڅو خپل او د الله دښمنان ووېروي. همدارنګه الله تعالی مسلمانانو ته دا اجازه ورکړې چې د اسلامي شريعت په رڼا کې له غير مسلمانانو سره تړونونه ولري، که چېرته دې موضوع ته اړتيا وي، او الله تعالی مسلمانان له خپل دښمن سره د تړون د ماتولو څخه منع کوي چې له خپلو دښمنانو سره يې کړي دي،

پرته لدې چې دښمن د هغه ماتول پيل کړي، او يا داسې څه وکړي چې د ترون ماتولو ته اړتيا پيدا شي، او دوی احساس وکړي چې ترون مات شوی دی.»

مخکې له دې چې له غیر مسلمانانو سره جګړه پیل شي، الله تعالی مسلمانانو ته امر کړی چې لومړی خپل دښمنان اسلام ته دعوت کړي، که يې انکار وکړ، نو له هغوی څخه به جزيه وغوښتل شي او د الله حاکميت [٦٩] ته بايد تسليم شي، او که يې و نه منل نو هغوی سره به جګړه وکړي ترڅو فتنه[٧٠] له منځه لاړه شي او ټول دين به د الله وي.

د جګړې په وخت کې الله تعالی پر مسلمانانو د ماشومانو، ښځو، بوډاګانو او هغه راهبان چې په خپلو معبدونو کې دي وژل منع کړي دي، پرته له هغو

کسانو چې د جنګیالیو سره په نظر ورکولو یا عمل کې ونډه اخلي، او دوی ته يې امر کړی چې له بندیانو سره په مهربانۍ چلند وکړي، لدې څخه موږ پوهیږو چې د غزا موخه په اسلام کې تسلط او استغلال ندی، بلکې موخه يې د حق خپرول او مخلوق باندې رحم کول دي، او خلک د مخلوق له عبادت څخه د خالق عبادت ته راوستل دي.

اتم: د ازادۍ په اړه:

(الف) د عقیدې ازادي:

د اسلام په دین کې الله تعالی هغه غیر مسلمان ته چې غواړي د اسلام تر واکمنۍ لاندې راشي د عقیدې ازادي ورکړې ده، وروسته لدې چې اسلام هغه ته بیان شي او دعوت ورته وشي، که يې اسلام

غوره کړ؛ نو په دې کې یې خوشحالي او نجات دی، او که یې پر خپل دین پاتې کېدل غوره کړل؛ نو د ځان لپاره یې کفر، بدبختي او په دوزخ کې عذاب غوره کړ، او په دې سره پر هغه باندې حجت قایم شو، او د الله تعالی پر وړاندې هیڅ عذر نلري، نو پدې وخت کې مسلمانان هغه په خپل ایمان باندې په دې شرط پرېږدي چې په خپل لاس په متواضع شکل جزیه ورکړي، او د اسلام احکامو ته باید درناوی وکړي، او خپل کفري مراسم دې د مسلمانانو پر وړاندې نه اظهاروي.

اما مسلمان، د اسلام له داخلېدو وروسته له هغه څخه ارتداد (د اسلام څخه وتل) نه قبلېږي، او که چیرته مرتد شي، نو سزا یې مرګ دی، دا ځکه چې د

حق له پوهېدو وروسته مرتد انسان د ژوندي پاتې کېدلو وړ نه دی، پرته له دې چې الله ته توبه وباسي او بېرته اسلام ته راشي [۷۱] .

او که مرتد کيدل يې د اسلام د نواقضو (باطلوونکي) د نقض په خاطر وي نو د نقض شوي څيز څخه دې د هغه په پرېښودلو باندې توبه وباسي او بد دی يې وګڼي او د الله تعالی څخه دې ښښنه وغواړي.

د اسلام نواقض (باطلوونکي) ډېر دي؛ تر ټولو مشهور يې:

له الله تعالی سره شرک کول دي او هغه دا چې بنده له الله سره بل معبود وګرځوي، که څه هم د هغه څيز او الله تر منځ د منځګړيتوب په توګه وي، او هغه

راغواړي او نذراني ورته وړاندې کوي، که د الله د الوهيت په نوم او معنا باندې اعتراف هم وکړي ځکه چې د اله په مانا او عبادت پوه دی- لکه د اسلام نه مخکې مشرکانو چې د بُتانو عبادت کاوه، کوم چې صالحو خلکو ته پکې اشاره کيدله د شفاعت غوښتلو لپاره-، او يا دا و نه مني چې دغه څيز د الله سره يو معبود دی، او ددې څيز عبادت کول پدې مانا دي چې د الله عبادت شوی وي لکه د هغه مشرکانو په څير چې خپل ځانونه اسلام ته منسوبوي او د هغه چا نه مني چې دوی ته د توحيد بلنه ورکوي، او دوی ګمان کوي چې شرک يوازې بتانو ته سجده کول دي، او يا دا چې بنده پرته له الله څخه ووايي چې: دا زما الله دی.

دوى د هغه چا په څير دي چې شراب څښي او د هغه له نوم پرته بل نوم ورته اخلي، او د دوى حالت محكي بيان شوى دى، الله تعالى فرمايي: (فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ (2) نو ته د الله عبادت كوه، په داسې حال كې چې دين هغه (الله) لره خالص كوونكى يې. أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ (3)).

خبردار شئ! خاص د الله لپاره خالص دين دى، او هغه كسان چې له هغه نه غير يې دوستان (كارسازي) نيولي دي (وايي): مونږ د دوى عبادت نه كوو مګر د دې لپاره چې دوى مونږ الله ته نژدې كړي، په بېه

نژدې کولو سره، بېشکه الله به د دوی په منځ کې په هغو خبرو کې فیصله کوي چې دوی په هغو کې اختلاف کوي، بېشکه الله هدایت نه کوي هغه چا ته چې هغه دروغجن، ډېر ناشکره وي. [الزمر:2-3].

او الله تعالی فرمایلي دي: ﴿ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۚ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ (13)﴾.

دغه الله ستاسو رب دی، خاص د ده لپاره بادشاهي ده او هغه (معبودان) چې تاسو يې له دغه (الله) نه غير بولئ، دوی د کجورې د زړي د پردې هم مالکان نه دي. ﴿إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ (14)﴾.

که تاسو دوی وبولئ، دوی ستاسو بلنه نه اوري او که چیرې وایې وري، نو دوی ستاسو بلنه قبلولی نه شي او د قیامت په ورځ به دوی ستاسو په شریک جوړولو منکر شي او تا ته (بل څوک) خبر نشي درکولی د ښه خبرداره (الله) په شان. [فاطر:13-14]

۱- د مشرکانو او نورو کافرانو نه تکفیرول: لکه یهودیان، نصرانیان، ملحدان، مجوسیان او هغه طاغوتیانو چې د الله له نازل شوي احکامو څخه پرته حکم کوي، او د الله له حکم او فیصلې څخه راضي نه وي، او که څوک دوی تکفیر نه کړي پس لدې چې پوه شي چې دوی پر الله باندې کافران دي، نو دغه کس کافر شوی دی.

٢- سحر او جادو د لوی شرک ملزم دی، څوک چې دا کار وکړي یا هغه باندې راضي اوسي وروسته له دې چې پوه شی چې ددې کار کوونکی کافر کیږي، نو دغه کس کافر ګڼل کیږي.

٣- داسې عقیده لرل چې له اسلام پرته بل قانون یا نظام د اسلام له شریعت څخه غوره دی، یا دا چې د رسول الله صلى الله علیه وسلم پرته بل حکم د هغه له حکم څخه غوره دی، یا دا چې د الله تعالی له حکم پرته د بل حکم کول روا دي.

٤- د رسول الله صلى الله علیه وسلم څخه کرکه – او یا له هغه څه سره کرکه چې پوهیږي چې دغه څیز د هغه له شریعت څخه دی.

٥- په هغه څه ملنډې [٧٢] وهل کله چې پوه شی چې دا د اسلام څخه دي.

٦- د اسلام له بریا څخه کرکه، او یا په ښکته کېدلو باندې د خوښۍ څرګندول.

٧- کافرانو سره مینه او د هغوی ملاتړ کول، حال دا چې هغه پوهېږي څوک چې هغوی سره مینه کوي د هغوی له ډلې څخه ګرځي.

٨- په دې باور کول چې هغه کولای شي د محمد صلی الله علیه وسلم له شریعت څخه ووځي - او په دې پوهېږي چې هېڅوک نشي کولای چې په هیڅ برخه کې د هغه له شریعت څخه ووځي.

۹- د الله له دین څخه مخ اړول، څوک چې د اسلام څخه مخ واړوي وروسته لدې چې هغه ته یادونه او نصیحت وشي، نه اسلام زده کوي او نه یې پلې کوي، دغه کس کافر ګرځي.

۱۰- د اسلام له توافق شوي حکم څخه انکار کول، داسې حکم چې هغه باندې نباید ناپوه پاتي شي... د اسلام د نواقضو (باطل کوونکو) په اړه په قرآن او سنت کې دلیلونه ډېر دي.

(ب) د نظر ازادي:

الله تعالی په اسلام کې د نظر ازادي په دې شرط ورکړې چې دا نظر د اسلام له احکامو سره په ټکر کې نه وي، نو الله مسلمان ته امر کړی چې د هر چا په مخ کې د حق کلمه ووايي او د الله په خاطر دې د

ملامتونکي په ملامتولو نه شاته کیږي، او هغه يې له غوره جهاد څخه بللی، او هغه ته يې امر کړی چې د مسلمانانو چارواکو لپاره نصیحت وکړي، او د هغوی له سرغړونو څخه يې منع کړي، او امر يې ورته کړی چې باطل بلونکو ته ځواب ووايي او هغوی دې منع کړي، دا د نظر د احترام لپاره تر ټولو لوی او خورا ښکلی نظام دی. لیکن هغه نظر چې د الله له شریعت سره په ټکر کې وي، ددې نظر لرونکي ته اجازه نشته چې بیان يې کړي؛ ځکه دا تخریب، فساد او له حق سره مبارزه ده.

(ج) د شخصیت ازادي:

الله تعالی په اسلام کې د اسلامي شریعت په پاکو حدودو کې انسان لپاره د شخصیت ازادي ورکړې، –

که هغه سړی وی یا ښځه – ازادي په خپلو کړنو کې چې خلکو سره یې کوي، لکه اخیستل او پلورل، ډالۍ کول، وقف او بخښنه، نارینه او ښځه دواړو ته یې د جوړې غوره کولو ازادي ورکړې، او هیڅ څوک یې ندی مجبور کړی چې هغه څوک غوره کړي چې خوښ یې نه وي، او هرکله چې ښځه یو سړی غوره کړي چې په دین کې د هغې سره برابر نه وي، هغې ته په دې کار کې اجازه نه ورکول کیږي؛ د هغې د عقیدې او عزت د ساتلو لپاره، دا ډول منع کول د هغې او د هغې د کورنۍ په مصلحت دي.

د ښځې سرپرست - چې د نسب له مخې هغې ته تر ټولو نږدې سړی وي او یا د هغې وکیل وي – سرپرست یا (ولي) هغه څوک دی چې د ښځې د واده

د عقد مسولیت لري؛ ځکه چې ښځه خپل ځان په نکاح نشي ورکولی، ځکه چې دا کار د زناکارې ښځې سره مشابهت لري، نو خاوند ته وایي: تا ته مې فلانۍ په نکاح درکړه، خاوند ورته په ځواب کې وایي: ما دا نکاح قبوله کړه، او دوه شاهدان باید دې عقد کې حاضر وي.

اسلام یو مسلمان ته اجازه نه ورکوي چې د هغه حد څخه تجاوز وکړي چې الله د هغه لپاره مقرر کړی دی، ځکه ټول هغه څه چې د هغه په اختیار کې دي الله پورې اړه لري، نو د هغه تصرف باید د الله د شریعت په حدودو کې وي، هغه شریعت چې د خپلو بندګانو لپاره يې د رحمت په توګه مقرر کړی، هر چا چې د هغه په شریعت باندې منګولې و لګولې

هدايت او خوشحالي ورته رسيږي، او څوک چې مخالفت وکړي بدبخت او هلاک به شي؛ له همدې امله الله جل جلاله زنا او لواطت په کلکه منعه کړي، او پر مسلمان باندې ځان وژنه او الله چې په کوم خلقت پيدا کړي دي هغه کې بدلون راوستل يې حرام ګرځولي دي.

هر چې د برېتو لنډول او نوکان لنډول، او د ناف د ويښتان خريل او د بغلونو د ويښتانو غوڅول او سنتول دي، نو دې ټولو باندې الله امر کړی دی.

او الله تعالی مسلمان له دې څخه منع کوي چې په هغو چارو کې د الله د دښمنانو تقليد وکړي چې د دوی ځانګړتيا وي؛ څکه چې د هغوی سره ظاهري

چارو کې مشابهت او مينه کول په زړه کې د هغوی د محبت لامل ګرځي.

او الله غواړي چې مسلمان د صحيح اسلامي فکر سرچينه اوسي، نه دا چې د خلکو د افکارو او نظرياتو واردوونکی وي. او الله غواړي چې مسلمان ښه بيلګه وي نه تقليد کوونکی.

او هر چې صنعتونه او سمې تخنيکي تجربې دي، نو اسلام د هغو زده کولو او د هغو څخه ګټه اخيستلو باندې امر کوي، حتا که پدې برخه کې غير مسلمان مخکې اوسي؛ څکه چې الله د انسان ښوونکی دی، الله تعالی فرمايي: ﴿عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾.

انسان ته يې هغه څه ښودلي دي چې دی پرې نه پوهېده. [العلق:5].

دا د انسان لپاره د نصيحت او اصلاح تر ټولو لوړه کچه ده چې د خپلې ازادۍ څخه ګټه پورته کړي، او د انسان د عزت ساتنه او حمايت د خپل ځان او د نورو له شر څخه يې وژغوري.

د هستوګنې ازادي:

الله تعالی مسلمان ته د هستوګنې ازادي ورکړې ده، نو هيڅوک د هغه له اجازې پرته نه شي کولای چې د هغه هستوګن ځای ته ننوځي، او نه د ده له اجازې پرته د هغه هستوګن ځای ته وګوری.

(ه) د کار کسب آزادي:

الله تعالی مسلمان ته د هغه څه په حدودو کې چې د هغه لپاره ټاکل شوي د ګټې او مصرفولو خپلواکي

ورکړی، او هغه ته یې په کار او کسب امر کړی؛ ترڅو د خپل ځان او کورنۍ لپاره کفایت وکړي، د نیکۍ او خیرات په لارو کې یې مصرف کړي، او په ورته حال کې الله حرامې کړې لکه: سود، قمار، رشوت، غلا، د فال او جادو مزدوري، زنا او لواطت، او د حرامو له لارې ګټل لکه د روح لرونکو تصویر یا رسم جوړول [۷۳]، شراب، خنزیر، د لهو حرام وسایل، او د سندرو ویلو او نڅا کولو اجوره، لکه څرنګه چې له دې وسیلو څخه د ګټو لاس ته راوړل حرام دي، نو په دې وسایلو او مواردو باندې مصرف کول هم حرام دي، د مسلمان لپاره دا سمه نه ده چې له مشروع لارې پرته په بله لاره څه مصرف کړي، او دا د انسان لپاره د هغه د ګټلو او مصرفولو په برخه کې د

نصیحت، لارښوونې او اصلاح لوړه درجه ده؛ ترڅو په حلالې ګټې (عاید) سره بډایه ژوند وکړي او خوشحاله اوسي.

نهم: په کورنۍ کې:

الله تعالی په اسلامي شریعت کې کورنۍ په خورا بشپړ نظام کې تنظیم کړې ده، هر څوک چې پرې عمل وکړي د هغه د خوښۍ وسیله ګرځي، نو والدین (مور او پلار) ته خیر او احسان رسونه یې وضع کړي دي، د ښو خبرو او مستمر شکل باندې د هغوی زیارت کول که چیرې هغوی لرې وي، د هغوی خدمت او د هغوی ضرورتونه پوره کول او هغوی باندې مصرف (خرچه) کول او د هغوی لپاره د هستوګن ځای برابرول که چیرته هغوی یا یو له هغوی څخه فقیر

وي، او الله تعالی د سزا خبرداری ورکړی دی هغه چا ته چې خپل مور او پلار ته پاملرنه نکوي، او هغوی سره نيکي کوونکي سره يې د خوښۍ وعده کړې، د واده کولو قانون يې وضع کړی او د هغې د مشروعيت حکمت يې په خپل کتاب او د هغه د رسول صلی الله عليه وسلم په ژبه بيان کړي دي

❀❀❀

د واده د مشروعیت حکمت

۱- نکاح د عفت او پاک لمنۍ له سترو اسبابو څخه دي، او ددې له لارې د شرمګاه ساتنه د حرامو -زنا- څخه کیږي، او حرامو ته د کتلو څخه د سترګو ساتنه کیږي.

۲- په واده کولو سره ښځه او خاوند یو بل ته سکون او ارامتیا وربخښي؛ څکه چې الله د دوی په منځ کې مینه او رحمت برقرار کړی دی.

۳- په نکاح کولو سره دمسلمانانو شمیر په شرعي لحاظ زیاتیږي، په هغه کې پاکي او اصلاح دي.

۴- په نکاح کې هر یو ښځه او خاوند د خپل ملګري خدمت کوي کله چې هر یو خپله هغه وظیفه

ترسره کړي چې د هغه د طبیعت سره برابره وي، لکه څرنګه چې الله تعالی وضع کړي دي.

سړی له کوره بهر کار کوي او پیسې ګټي؛ ترڅو خپلې میرمنې او اولادونو باندې مصرف وکړي، او ښځه د کور دننه کار کوي، هغه امیدواره کیږي، شیدې ورکوي، ماشومان لویوي، د خاوند لپاره خواړه، کور او بستر چمتو کوي، کله چې سړی او له اندیښنو سره کور ته ننوځي نو هغه ستړیا او اندیښنې له منځه ولاړې سي او له خپلې میرمنې او اولادونو سره آرام او سکون پیدا کړي، او ټول په آرامۍ او خوښۍ کې ژوند وکړي.

د خاوند په څنګ کې د هغې په کار کې کوم اعتراض نشته - که دوی موافق وي - په کوم کار کې چې هغه

د ځان لپاره غواړي یا د خپل میړه سره د پیسو په ګټلو کې مرسته کوي، مګر دا په دې شرط چې هغه کار چې هغه یې کوي د نارینه وو څخه لرې وي او ښځه له نارینه و سره اختلاط ونکړي، پدې مانا چې دغه کار د ښځې په کور یا فارم کې وي یا د میړه په فارم کې وي او یا د هغې په کورنۍ کې وي، لیکن د هغې کار چې نارینه وو سره په فابریکه، دفتر، هټۍ یا ورته نورو ځایونو کې چې اختلاط کیږي؛ دا کار نه د ښځې لپاره روا دی، او نه میړه ته او نه د هغې مور او پلار او خپلوانو ته روا دی چې هغې ته د کار اجازه ورکړي اګر که ښځه دا ډول کار د ځان لپاره خوښ کړي، ځکه پدې کار سره ښځه خپل ځان او ټولنه فساد خوا ته اړ باسي. تر هغه چې ښځه په خپل کور

کې په ستر کې وي له نارينه و ښځه به په امان کې وي، او ګناه کوونکي لاسونه به ورته ونه رسيږي، او غدارې سترګې به ورته ونه ګوري، خو که ښځه د خلکو په منځ کې بهر ته لاړه شي؛ هغه به ضايع او د ليوانو په مينځ کې د پسونو په څير وي، او ممکن چې په لنډه موده کې به بد خلک د هغې ناموس او عزت له مينځه يوسي. که خاوند په يوې مېرمنې سره بسنه ونکړي، نو الله تعالی ورته د څوګونه ودونو (تعدد) اجازه ورکړې چې تر څلورو ښځو پورې ميرمنې ولري، پدې شرط چې د دوی تر منځ تر خپل توان پورې په کور، نفقه او د شپې په پاتې کيدو کې عدل وکړي، ليکن د زړه په محبت کې عدل شرط ندی؛ ځکه چې دا هغه څه دي چې د انسان په اختيار کې

ندي او پدې باندې نه ملامتیږي، او هغه عدل چې الله تعالی ویلی دی چې تاسو یې نشی کولی د الله تعالی پدې قول سره: ﴿وَلَن تَسۡتَطِيعُوٓاْ أَن تَعۡدِلُواْ بَيۡنَ ٱلنِّسَآءِ وَلَوۡ حَرَصۡتُمۡ﴾.

او تاسو به کله هم (دا) وَس ونه لرئ چې د خپلو ښځو په منځ کې (په هر لحاظ سره او د زړه په مینه کې) انصاف وکړئ اګر که تاسو (د دې) حرص (هم) وکړئ. [النساء:129].

دا مینه ده او هغه څه چې ورسره تړلي دي، دا هغه انصاف دی چې الله تعالی د دې حقیقت نشتوالی د څوکونه ودونو (تعدد) کولو لپاره خنډ نه دی ګرځولی، ځکه چې دا ممکنه نه ده، او الله تعالی خپلو پیغمبرانو او د هغو کسانو لپاره چې ممکنه عدالت پلي

کولی شي د څوګونه ودونو (تعدد) جواز ورکړی؛ ځکه چې الله تعالی ښه پوهيږي چې د دوی لپاره څه ښه دي، نو څوګونه واده (تعدد) د نارينه او ښځو لپاره خير او غوره دی؛ دا ځکه چې يو سالم سړی په جنسي اړخ کې ليوالتيا لري، او کولی شي چې د څلورو ښځو جنسي اړتياوې پوره کړي او هغوی ته عفت وبښي، که هغه ځان په يوې ښځې پورې محدود کړي، لکه څنګه چې د عيسويانو [٧٤] او نورو حال دی، او لکه څنګه چې د اسلام مدعيان دا غوښتنه کوي، نو لاندې بدۍ او ناخوالی به واقع شي:

لومړی: که خاوند مؤمن وي، د الله تعالی اطاعت کوونکی وي او له الله تعالی څخه ويريږي، نو هغه به په خپل ژوند کې تر يوه حده د محروميت احساس

وکړي، او خپل نفس به د حلالو اړتیاوو څخه محروم کړي؛ څکه چې یوه میرمنه د امیداورۍ په وروستیو میاشتو کې، نفاس، حیض، او د ناروغیو په وخت کې خپل خاوند له هغې څخه د خوند اخیستلو او خوښیو څخه منعه کړي، نو خاوند د خپل ژوند یوه برخه داسې تیروي لکه چې میرمنه ونلري، دا په داسې حال کې دی چې خاوند او میرمنه یو بل سره مینه ولري، او که خاوند یې خوښ نه وي، نو خبره له دې څخه هم ډېره ضرر رسونکې ده.

دویم: که خاوند د الله نافرمان او خائن انسان وي، نو هغه به بدکاري (زنا) کوي او خپله ښځه به پریږدي. ډیری هغه خلک چې څوکونه ودونه (تعدد) کول روا نه بولي او د زنا او خیانت جرمونه کوي پداسې حال

کې چې هغه غير محدود تعدد ته مخه کوي، تر دې هم لويه خبره دا ده چې که د حلال ځوګونه ودونو (تعدد) سره مبارزه وکړي او هغه عيب و ګڼي نو کافر بلل کيږي، حال دا چې هغه پوهيږي چې الله تعدد روا ګڼلی دي.

دريم: که څوګونه ودونه (تعدد) منع شي ډيری ښځې له نکاح او اولاد څخه محروميږي، نو دغه نيکې او پاکې ښځې به خپل ژوند په بې خاوندۍ او بې وزلۍ او محروميت سره تير کړي، او مقابل لورې کې به ښځه په بدکارۍ او ځان پلورنې کې ژوند کوي چې جنايتکاران به د هغې په ناموس او شرف باندې لوبې کوي.

دا روښانه ده چې ښځې د نارینه وو په پرتله ډېرې دي ځکه چې د نارینه وو د مړینې عوامل ډېر دي؛ د جنګونو او خطرناکو کارونو له امله چې دوی يې کوي، بله دا چې ښځې د بلوغ له پیل څخه واده ته چمتو وي، پداسې حال کې چې ټول نارینه چمتو نه وي؛ ځکه چې ډېر يې د مهر د نه لرلو او د واده د ژوند لګښتونو ... او داسې نورو څيزونو له امله واده نشي کولی. په دې توګه معلومه شوه چې اسلام له ښځو سره انصاف او مهرباني کړې ده، څوک چې له شرعي څوګونه ودونو (تعدد) سره مبارزه کوي، هغوی د ښځو، فضیلت او د پیغمبرانو دښمنان دي، څوګوني ودونه (تعدد) د الله د پیغمبرانو –علیهم السلام–

سنت دي، چې هغوی له ښځو سره ودونه کړي او د الله له حدودو سره سم یې څوکونه ودونه کړي.

او کله چې خاوند بله ښځه په نکاح کوي او لمړۍ ښځه د غیرت او خفګان احساس کوي هغه عاطفي او جذباتي مسئله ده، او په شرعي مواردو کې عاطفي مسایلو ته لومړیتوب نه ورکول کیږي. او ښځه کولی شي د نکاح له تړون مخکې د ځان لپاره دا شرط وټاکي چې خاوند به یې هغې باندې بله ښځه نه کوي، که خاوند دغه شرط ومني باید خپل شرط باندې ودریږي، لدې شرط سره هم که بل واده وکړي نو ښځه اختیار لري چې خپل خاوند سره پاتې شي او یا خپله نکاح ماته کړي، او د خپلې ښځې څخه هغه څیزونه چې هغې ته یې ورکړي و بیرته وا نخلي.

الله تعالی طلاق په ځانګړي توګه د خاوند او ښځې تر منځ د اختلاف او تاوتریخوالي په حالت کې روا ګڼلی دی، همدارنګه په هغه صورت کې چې خاوند او ښځه یو بل سره مینه ونلري؛ ترڅو دوی په بدبختۍ او اختلاف کې ژوند ونکړي، او همدارنګه ترڅو هر یو د ځان لپاره داسې جوړه ومومي چې هغه باندې راضي وي او د هغه سره پاتې عمر پدې دنیا او په آخرت [۷۵] کې په خوشحالۍ سره تیر کړي، که چیرته دواړه پدې دنیا کې په اسلام مړه شي.

لسم: د روغتیا په اړه:

اسلامي شریعت د طب ټول اصول بیان کړي دي، په قرآن عظیم الشان او د محمد صلی الله علیه وسلم په احادیثو کې د ډیرو نفساني او بدني ناروغیو بیان شوی

دی، او د ناروغیو مادي او روحي درملنه بیان شوې ده؛ الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾.

او مونږ قرآن نازلوو هغه چې د مومنانو لپاره شفا او رحمت دی. [الإسراء:82].

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي: "الله هیڅ مرض ندی نازل کړی مګر دا چې د هغه لپاره یې شفاء نازله کړې ده، څوک چې پرې پوه شول هغه پرې پوه وي، او څوک چې له هغه څخه ناپوه پاتې شول، هغه به پرې ناپوه وي"[٧٦]

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي: "نو تاسو درملنه وکړئ، او د حرامو شیانو سره درملنه مه کوئ" [٧٧] او د امام ابن القیم رحمه الله په کتاب "زاد

المعاد في هدي خير العباد" کې ددې تفصيل راغلی دی، نو هغه ته رجوع وکړئ ځکه چې دا د اسلام او د خاتم الانبياء محمد صلى الله عليه وسلم د ژوند د تشريح لپاره يو له خورا ګټورو، صحيح او جامع اسلامي کتابونو څخه دی.

يوولسم: اقتصاد، تجارت، صنعت او کرنه: هغه څه چې خلک هغه ته اړتيا لري لکه اوبه، خوراک، عام المنفعه وسايل او هغه تنظيم چې د دوی د ښارونو او کليو د ساتنې ضمانت کوي، د هغه پاکوالی، د ترافيکو تنظيمول، له درغليو او درواغو سره مبارزه او داسې نور، په اسلام کې ددې ټولو مواردو تفصيل په پوره بيان سره شوی دی.

دولسم: د پټو دښمنانو په بیانولو او له هغو څخه د خلاصون د لارو چارو په بیانولو کې: الله جل جلاله په قرآن کریم کې خپل مسلمان بنده ته داسې بیان کړی، چې د هغه لپاره داسې دښمنان شته چې په دنیا او آخرت کې به یې د هلاکت خوا ته کش کړي، که هغوی ته غاړه کیږدي او د هغوی پیروي وکړي، نو د هغوی څخه یې ورته خبرداری ورکړی دی، او د هغوی څخه د خلاصون لاره یې ورته ښودلې ده، او دغه دښمنان:

لومړی: رټل شوی شیطان: هغه څوک چې پاتې دښمنان د انسان پر ضد را پاروي او تحریکوي یې، هغه زموږ د پلار آدم او مور حوا دښمن دی، هغه څوک چې دوی یې له جنت څخه ایستلي، او هغه د

نږدې تر پایه پورې د بنی ادم دایمي دښمن دی، هغه سخت کوشش کوي چې دوی پر الله کافران کړي ترڅو الله دوی له هغه سره یو ځای په اور کې وساتي - الله مه کړه -، که هغه و نه توانیږي چې څوک کفر ته داخل کړي، کوشش کوي چې هغه د ګناهونو په کولو سره د الله د غضب او عذاب مستحق وګرځوي.

او شیطان هغه روح دی چې د انسان دننه د وینې په څیر جریان لري، د هغه په سینه کې وسوسې اچوي، او د هغه لپاره بدۍ ښکلې کوي، ترڅو یې په شر اخته کړي که چیرته د هغه پیروي وکړي. او له هغه څخه د خلاصون لار لکه څنګه چې الله سبحانه وتعالی بیان کړې ده، او هغه دا چې کله مسلمان په غصه شي یا

ګناه وکړي باید ووايي چې: "أعوذ بالله من الشيطان الرجيم"، زه الله جل جلاله ته پناه ورم له رټل شوي شیطان څخه. هغه باید خپله غوسه و نه کاروي او نه ګناه باندې اقدام وکړي، او باید پوه شي چې د بدی انګیزه چې هغه په خپل ځان کې احساسوي د شیطان له خوا ده؛ ترڅو هغه په هلاکت کې واچوي، او بیا له هغه څخه بیزاره کیږی، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾.

بیشکه شیطان ستاسو دښمن دی، نو تاسو هغه دښمن وګڼئ، یقینًا همدا خبره ده چې هغه خپله ډله رابلي، د دي لپاره چې دوی له دوزخیانو څني شي. [فاطر:6].

دویم دښمن: د نفس غوښتنې: لدې جملې څخه هغه څه دي چې یو څوک د حق د ردولو احساس ورته پیدا شي، او د حق ردول کله چې د بل چا لخوا راغلی وی، او د الله د حکم څخه سرغړونه او د هغه ردول؛ ځکه چې دغه حکم ددې د غوښتنو پر خلاف دی، او د نفس د غوښتنو څخه دا دي چې عواطف او احساساتو ته د حق او عدالت په مقابل کې لومړیتوب ورکړي. له دې دښمنۍ څخه د خلاصون لاره د بنده لپاره دا ده چې د خپلو نفسي خواهشاتو له پیروۍ څخه الله تعالی ته پناه وغواړي.

دریم دښمن: هغه نفس چې په بدۍ امر کوي: او د هغې په بدۍ باندې امر کول هغه څه دي چې انسان په خپل ځان کې د یو حرام خواهش احساس وکړي،

لکه زنا، شراب څښل او د روژې په میاشت کې پرته له کوم شرعي عذر څخه روژه ماتول، او نور شیان چې الله منع کړي وي.

او له دې دښمن څخه د خلاصون لاره دا ده چې د خپل ځان او د شیطان له شر څخه الله تعالی باندې پناه وغوښتل شي، او د دې حرامو خواهشاتو په ترسره کولو کې صبر وکړي، او د الله تعالی د رضا په خاطر له هغه څخه ځان وساتي، لکه څنګه چې د هغو خوړلو او څښلو څخه ځان ساتي چې زړه یې ورته کیږي، لیکن دغه خوړل او څښل هغه ته تاوان رسوي که یې وخوري او یا یې وڅښي، او دا په یاد راولي چې دا حرام شهوت لنډ مهاله دی چې هغه څخه وروسته اوږد افسوس به ورسره وي.

څلورم دښمن: انساني شيطانان: دوی د آدم علیه السلام نافرمانه اولادونه دي، چې شيطان لوبولي دي، او هغوی بد کارونه کوي او په مجلسونو کې ناستو کسانو ته بد کارونه ښکلي کوي، او له دې دښمن څخه د خلاصون لاره: له دې دښمن څخه ځان ساتل دي، او له هغوی څخه لرې پاتې کيدل او هغوی سره ناسته نه کول دي.

ديارلسم: د سپيڅلي هدف او هوسا ژوند په اړه: هغه لوړ هدف چې الله تعالى خپلو مسلمانو بندګانو ته ټاکلی دی هغه دنيوي ژوند ندی او نه هغه لنډ مهاله خواهشات ... بلکې د حقيقي او ابدي راتلونکي لپاره تياری دی، او هغه: له مرګ څخه وروسته ژوند دی؛ ريښتينی مسلمان پدې ژوند کې کار کوي، په

دي فکر چې دا د آخرت لپاره وسيله او مزرعه ده، نه دا چې په خپل ذات کې هدف وي.

نو هغه د الله تعالی دغه خبره يادوي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾.

او ما پېريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي. [الذاريات:56].

او د الله تعالی دا قول: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (18)﴾.

ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! تاسو له الله نه ووېرېږئ او هر نفس دې هغه شي ته وګوري چې ده د سبا ورځې (قيامت) لپاره مخکې لېږلی دی او

تاسو له الله نه وویرېږئ ، بېشکه الله په هغو عملونو ښه خبردار دی چې تاسو يې کوئ. وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (19).

او تاسو د هغو کسانو په شان مه کېږئ چې الله يې هېر کړی دی، نو هغه (الله) له دوی نه خپل ځانونه هېر کړل، همدغه کسان نافرمانه دي. لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ (20)).

د دوزخ والا او د جنت والا سره برابر نه دي، جنت والا چې دي؛ هم دوی کامیاب (او په مراد رسېدلي) دي. [الحشر:18-20].

او د الله تعالى دا قول: ﴿فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7)﴾.

نو هغه څوک چې د يوې ذرې په اندازه نېک عمل وکړي، (نو) دى به هغه ووينې. ﴿وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)﴾.

او هغه څوک چې د يوې ذرې په اندازه د شر (او بدۍ) عمل کوي، (نو) دى به هغه ووينې. [الزلزلة:7-8].

د هغه په واسطه خپل بندګان د هغه هدف په لور لارښوونه کوي چې د کوم هدف لپاره يې دوى پيدا کړي، او هغه راتلونکى چې حتمي ددوى په انتظار کې دى؛ نو هغه واحد الله ته په عقيدې سره د دې

ریښتیني او ابدي راتلونکي لپاره چمتوالی نیسي، او هغه څه کوي چې الله ته خوښ وي، او الله د هغه شخه راضي اوسي، او پدې ژوند کې د هغه د اطاعت کولو په خاطر د هغه عزت او اکرام کوي، او تر مرګ وروسته یې د عزت کور ته داخلوي. نو الله پدې ژوند کې هغه ته د ښه ژوند په ورکولو سره عزت ورکوي، هغه د الله په ساتنه او حفاظت کې ژوند کوي، د الله د رښا په واسطه کتل کوي ... هغه عبادتونه ترسره کوي چې الله ورته امر کړی وي، نو د الله تعالی په مناجات سره خوند اخلي او په خپل زړه او ژبې سره د الله یاد کوي، پدې توګه د هغه زړه ډاډ پیدا کوي.

هغه په خپلو خبرو او عملونو کې له خلکو سره نیکي کوي، او د هغوی له معززو خلکو شخه د ده په نیکیو

اعتراف او دعاګانې اوري، چې د ده د خوشحالۍ سبب ګرځي او سینه یې پرانیزي، او د خپلو نیکیو په مقابل کې د کینه ګرو ناشکريویني، نو د هغوی دغه کړنه د دې مانع نګرځی چې هغوی سره نیکي ونکړي؛ ځکه چې هغه یوازې د الله په خاطر دغه کار کوي او د هغه څخه اجر غواړي. او له هغو اشرارو څخه چې د دین او د هغه له پیروانو څخه کرکه لري مسخرې کوري او مضرې خبرې اوري چې پدې سره د الله تعالی رسولان وریه یادیږي، نو بیا پوهیږي چې دا کار د الله په لار کې دی، نو له اسلام سره یې مینه او استقامت زیاتیږي. هغه په دفتر کې، په فارم کې، په پلورنځي کې یا په فابریکه کې خپلو لاسونو سره کار کوي؛ ترڅو په تولید سره اسلام او

مسلمانانو ته ګټه ورسوي؛ او الله سره د ملاقات په ورځ د هغه د اخلاص او نیک نیت په بدل کې الله هغه ته اجر ورکوي، او د دې لپاره چې هغه پاکه ګټه ترلاسه کړي چې په خپل ځان او کورنۍ باندې یې مصرف کړي، او له هغې څخه صدقه او خیرات ورکړي، پدې سره به په بډایه زړه، عزتمند، مطمئن، باعزته او د شرف سره ژوند وکړي، هغه د الله - تعالی- څخه د اجر تمه لري؛ ځکه چې الله قوي او مسلکي مومن خوښوي، هغه خوري، څښي او بیده کیږي بې له اسراف څخه، د دې لپاره چې د الله اطاعت لپاره ځان پیاوړی کړي. له خپلې میرمنې سره کوروالی کوي، ترڅو د هغې او د خپل ځان عفت وساتي له هغه څه څخه چې الله منع کړي دي، ترڅو

اولاد ولري او هغوی د الله عبادت وکړي او د هغه لپاره په ژوندون او له مرګ وروسته دعا وکړي، او د هغه نیک عملونه دوام ومومي، او پدې سره د مسلمانانو شمیر زیاتیږي او هغه د الله لخوا اجر ترلاسه کوي، او هر نعمت چې ورته رسیږي د الله تعالی شکر ادا کوي چې د هغه د اطاعت لپاره یې کاروي او اعتراف کوي چې دا یوازې د الله لخوا دي، نو هغه به د الله لخوا اجر ترلاسه کوي، او هغه پوهیږي چې کله نا کله د لوږې، ویرې، ناروغۍ، درد او مصیبتونو سره مخ کیږي، دا ټول د الله لخوا ازموینه ده؛ ترڅو الله وګوري –حال دا چې هغه ښه پوهیږي– چې هغه د الله په تقدیر باندې څومره صبر لري؛ د[16]

[16] الله تعالی خپلو بندګانو ته امر او منع کوي یې، او هغه له وړاندې پوهیږي چې څوک به یې اطاعت او څوک به یې نافرماني وکړي، دا د دې لپاره چې دا پوهه ښکاره شي ترڅو بنده ته د هغه د کار بدله ورکړل شي، او مجرم دا ونه وایي: "زما پروردګار

الله په وړاندې د هغه د صبر او قناعت کچه وګوري؛ نو هغه صبر کوي او راضي اوسيږي او په هر حالت کې د الله تعالی حمد او ثنا وايي، د الله د ثواب په هيله چې صبر کوونکو لپاره يې چمتو کړی دی، نو پدې سره د هغه لپاره مصيبت آسانيږي او هغه قبلوي، لکه څنګه چې ناروغ د شفا په هيله د درملو ترېخوالی مني.

کله چې مسلمان په دې ژوند کې لکه څنګه چې الله ورته امر کړی په لوړې روحيې سره ژوند وکړي او د حقيقي او ابدي راتلونکي لپاره کار وکړي؛ ترڅو ابدي خوشحالي ولري کوم چې د دې ژوند کړاونه به په کې نه وي، او مرګ به دغه خوشحالي قطع

ماته د هغې ګناه سزا راکړه چې ما نه وه کړې"؛ الله جل جلاله فرمايي: : (وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ) [فصلت:46]. او ستا رب پر بندګانو ظلم نکوي.

نکړي، نو بې له شکه د دې دنیا په ژوند کې به خوشحاله وي، او د مرګ وروسته ژوند کې به هم خوشحاله وي: الله تعالی فرمايلي دي: ﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾.

دغه د آخرت کور (جنت) دا مونږ د هغو کسانو لپاره مقرروو چې په ځمکه کې نه د لويۍ اراده لري او نه د فساد (وراني) کولو او ښه انجام د پرهيزګارانو لپاره دی. [القصص:83].

او الله تعالی ربښتيا وويل کله چې يې وفرمايل: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾.

چا چې نیک عمل وکړ، سړی وي، که ښځه، په داسې حال کې چې مومن وي، نو خامخا هرومرو به مونږ هغه ته ژوند ورکړو، ډېر پاکیزه ژوند او خامخا هرومرو به مونږ هغوی ته د هغوی د اجر بدله ورکړو د هغو تر ټولو ښو عملونو په بدل کې چې دوی به کول. [النحل:97].

په مخکنې آیت او دې ته ورته آیتونو کې، الله تعالی فرمایي: هغه نیک سړی او صالحه ښځې ته چې په دې ژوند کې د الله په اطاعت او د هغه د رضا په لټه کې کار کوي، په دې ژوند کې عاجل اجر ورکوي چې هغه ښه او خوشحاله ژوند دی چې مخکې مو د هغې یادونه وکړه، او له مرګ وروسته د غیر عاجل اجر چې د جنت ابدي نعمتونه دي ورکوي، په دې اړه رسول

الله صلى الله علیه وسلم فرمايي: "د مؤمن کار څومره حيرانوونکی دی، ځکه چې د هغه ټول کار د هغه لپاره خير دی، او دا د بل چا لپاره نه دی مګر مومن لپاره، که خوښي ورته ورسيږي نو شکر وباسي او دا د ده لپاره خير دی، او که سختي ورته ورسيږي صبر کوي نو دا هم د ده لپاره خير دی" [۷۹] .

په دې توګه څرګنده شوه چې يوازې په اسلام کې سالم فکر، د ښو او بدو سمه اندازه او بشپړه او عادلانه طريقه شتون لري، او دا چې په اروا پوهنه، ټولنه، تعليم، سياست، اقتصاد، ټول نظامونه او بشري تګلارې او طريقې بايد د اسلام په رڼا کې اصلاح او له هغه څخه بايد واخيستل شي، که نه نو په هغه څه کې کاميابېدل ناشوني دي چې مخالفت يې کوي،

بلکې دا د هغو کسانو لپاره په دنیا او آخرت کې د بدبختیو سرچینه ده څوک چې دغه بشري نظامونو باندې عمل کوي.

❁❁❁

پنځم څپرکی

د ځينو شکونو (شبهاتو)راسپړل

لومړی: هغه خلک چې اسلام ته سپکاوی کوي : تر ټولو زيات اسلام ته سپکاوی کوونکي دوه ډوله خلک دي:

لومړۍ طبقه: هغه خلک چې د اسلام سره تړاو لري او د مسلمانۍ دعوا کوي، خو په خپلو خبرو او عملونو سره د اسلام خلاف کار کوي، نو داسې عملونه کوي چې اسلام ور څخه بيزاره دی، دوی د اسلام استازيتوب نشي کولی او دا سمه نه ده چې د دوی کړنې اسلام ته منسوب شي، او هغوی دا دي:

(الف) د منحرفې عقیدې خاوندان: لکه هغه کسان چې د قبرونو طواف کوي او د قبرونو له خاوندانو څخه خپلې اړتیاوې غواړي، او پدې باور دي چې په دوی کې ګټه او تاوان شتون لري [۸۰]، او داسې نور.

(ب) د اخلاق او دین څخه لرې خلک:

دوی د الله فرایض پریږدي، د الله له طرفه حرام شوي شیزونه کاروي، لکه زنا، شراب څښل او داسې نور. او د الله د دښمنانو سره مینه لري او د هغوی سره ځان یوشان کوي.

(ج) او د هغو خلکو له ډلې څخه چې د اسلام سپکاوی کوي ځینې مسلمانان دي، خو په الله باندې د هغوی ایمان ضعیف وي، او د اسلام د احکامو تطبیق کې نیمګړتیا لري، دا ډول خلک په ځینو

واجباتو کې نيمګړتياوې لري، خو نه يې پرېږدي، او ځيني حرام کارونه ترسره کوي، کوم چې د لوی شرک يا بل ډول کفر درجې ته نه رسيږي، او په حرامو او بدو عادتونو اخته شوي وي، او اسلام ددې کړنو څخه بېزاره دی، او هغه له لويو ګناهونو څخه ګڼي، لکه: دروغ ويل، خيانت (فريب)، د وعدې ماتول او حسد، دا ټول اسلام ته زيان رسوي؛ ځکه غير مسلمان چې له اسلامه ناخبره دي فکر کوي چې اسلام دوی ته د دې کار اجازه ورکوي.

دويمه کټګوري: له هغه خلکو نه چې اسلام ته سپکاوی کوي؛ د اسلام له دښمنانو څخه دي، د هغه څخه کرکه لري، او د دوی له جملې څخه: مستشرقين، يهوديان، عيسوي مبشرين، او د اسلام

هغه دښمنان دي چې د دوی لاره تعقیبوي، هغه کسان چې د اسلام بشپړتیا، مهرباني، او د خپریدو سرعت یې په قهر کړي دي؛ ځکه چې دا د فطرت دین دی[٨١] ، هغه دین چې فطرت یې قبلوي کله چې ورته وړاندې شي. هر غیر مسلمان په ګډوډۍ کې ژوند کوي، او د خپل دین یا مذهب څخه د نارضایتۍ احساس کوي؛ ځکه چې دا د هغه فطرت سره په ټکر کې دی کوم چې الله په هغه سره پیدا کړی دی پرته له ریښتینې مسلمان څخه، ځکه چې مسلمان یوازې هغه څوک دی چې خپل دین سره خوشحاله او راضي وي؛ ځکه چې دا یو ریښتینی دین دی چې الله وضع کړی دی، او د الله شریعت د الله د فطرت سره موافق دی چې خلک یې پر هغه پیدا کړي؛ له همدې امله

مور. هر عیسوی، یهودي، او ټولو هغو کسانو ته چې د اسلام څخه بهر دي وایو: ستا ماشومان د اسلام په فطرت سره پیدا شوي دي، مګر تا او د دوی مور هغوی له اسلام څخه کفر خوا ته راوستي دي، د هغې فاسدې تربیې په واسطه چې تاسو یې ورته ورکوئ، او هغه تربیه د هغو دینونو او مذهبونو څخه وي چې اسلام سره په ټکر کې وي.

دغه کینه کوونکي مستشرقان او مسیحیت ته بلونکي په قصدي توګه په اسلام او په خاتم النبیین -صلی الله علیه وسلم- باندې دروغ وایي:

١- کله د هغه د رسالت څخه په انکار کولو.

٢- کله په عیب لګولو، حال دا چې هغه -صلی الله علیه وسلم- کامل دی، چې د هر عیب او نیمګړتیا

څخه د الله تعالی لخوا پاک ګڼل شوی، د هغو حاقدینو او متعصبینو د غوښتنو پر خلاف.

۳- د اسلام د ځینو عادلانه احکامو تحریف کول چې د عالم او حکیم الله لخوا وضع شوي؛ ترڅو خلک له هغه څخه متنفر کړي.

مګر الله پاک د دوی د دسیسې له مینځه وړي؛ ځکه چې دوی د حق سره جګړه کوي، او حق لوړ دی او هغه باندی هیڅ څیز نه لوړېږي. الله تعالی فرمایلي دي: ﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿8﴾﴾.

دوی غواړي چې په خپلو خولو سره د الله رڼا مړه کړي او الله د خپلې رڼا پوره کوونکی دی اګر که

کافران (دا کار) بد ګڼي. ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (9)﴾.

دغه (الله) هغه ذات دی چې خپل رسول یې په هدایت او حق دین سره لیږلی دی، د دې لپاره چې دغه (الله) دغه (حق دین) ته په نورو ټولو دینونو باندې غلبه ورکړي، اګر که مشرکان دغه (کار) بد ګڼي. [الصف:8-9].

دویم: د اسلام سرچینې:

که غواړې – اې هوښیار انسانه – چې د اسلام په رښتیني بڼه پوه شې، نو د قرآن عظیم الشان، او د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- صحیح احادیث ولوله چې په صحیح البخاري، صحیح مسلم، د امام

مالک موطا، د امام احمد بن حنبل مسند، د ابو داود
سنن، د نسائي سنن، د ترمذي سنن، د ابن ماجه سنن،
او د دارمي سنن کې ليکل شوي دي. او د ابن هشام
سيرت النبي، او د علامه اسماعيل ابن کثير د قرآن
عظيم تفسير، او د علامه محمد ابن القيم کتاب زاد
المعاد في هدي الخير العباد، او دې ته ورته د اسلام د
امامانو کتابونه ولولئ، هغه امامان چې خلکو ته د
توحيد او بصيرت سره د الله خوا ته بلنه ورکوي، لکه
شيخ الاسلام احمد بن تيميه، او مجدد امام محمد بن
عبد الوهاب، هغه څوک چې الله تعالى د هغه او د
شهزاده محمد بن سعود په واسطه د عربو په جزيره کې
د اسلام دين او د توحيد عقيدې ته عزت او مقام

ورکړ، او ځيني هغه ځايونو ته چې له دولسمې هجري قمري پېړۍ را پردېخوا پکې شرک عام شوی و.

اما د مستشرقانو کتابونه او هغه ډلې چې اسلام ته منسوب دي حال دا چې هغوی اسلام سره په مخالفت کې قرار لري، د هغو مسايلو په اړه چې زيات شمير يې مخکې ذکر شوي دي، او يا د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- صحابه کرامو باندې تعرض کول، او يا ځينو صحابه کرامو ته سپکاوی او ښکنځلې کولو سره، او يا د هغو امامانو سپکاوی کول چې د الله تعالى د وحدانيت خوا ته يې بلنه ورکړې ده، لکه: ابن تيميه، ابن القيم، محمد بن عبد الوهاب، او هغوی باندې درواغ جوړول، ځکه چې دغه ګمراه

کوونکي کتابونه دي. خبر اوسئ چې تاسو هغو باندې دوکه نشئ او هغه و نه لولئ.

دریم: اسلامي مذهبونه:

ټول مسلمانان په یوه مذهب دي او هغه اسلام دی، او د هغوی مرجع قرآن او د رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث دي، لیکن هغه څه چې په څلورو اسلامي مذاهبو باندې مشهور دي لکه حنبلي، مالکي، شافعي او حنفي، ددې څخه موخه اسلامي فقهي مکتبونه دي چې د دغو مذاهبو علماوو د اسلام اصول پکې تدریس کړي دي چې د ټولو مرجع قران او د رسول الله صلی الله علیه وسلم احادیث دي، کچیرته د دوی تر منځ کوم اختلاف شتون ولری نو

په نادر ډول په فرعي مسایلو کې دی، او هر عالم خپلو شاګردانو ته امر کړی چې پدې ډول مسایلو کې هغه قول واخلي چې د قرآن او حدیث متن سره تثبیت شوی وي، که څه هم بل عالم ویلي وي.

مسلمان مجبور ندی چې لدې جملې څخه یو مذهب غوره کړي، بلکې هغه باندې واجب دي چې قرآن او حدیث ته مراجعه وکړي، او هغه خلک چې دې مذهبونو ته منسوب دي او په زیاتو عقیدوي مسایلو کې منحرف شوي دي، او کومې کړنې چې کوي لکه د قبرونو طواف، او دقبرونو له خاوندانو (مړو) څخه مرسته غوښتل، او هغه څه چې دوی د الله په صفتونو کې تاویل او تفسیر کوي، او دغه صفات ظاهري مانا ته راجع کول، دې ډول خلکو د خپلو مذاهبو د

امامانو سره په عقیده کې مخالفت کړی دی؛ ځکه چې د امامانو عقیده د پخوانیو صالحو خلکو عقیده وه چې مخکې د ناجیه په ډله کې یاده شوې ده.

څلورم: له اسلام څخه وتلې ډلې:

په اسلامي نړۍ کې داسې ډلې هم شته چې له اسلامه وتلې دي، حال دا چې اسلام ته منسوبیږي او د مسلمانۍ دعوا کوي، په حقیقت کې هغوی مسلمانان ندي؛ ځکه چې د هغوی عقیدې پر الله، د هغه پر آیاتونو او وحدانیت باندې کفري عقیدې دي، د دې فرقو له جملې څخه:

۱- د باطنیه فرقه:

د غه ډله چې د حلول او تناسخ عقیده لري، او دا چې د دین نصوص یو باطني مانا لري چې د هغه ظاهري معنی سره په ټکر کې دي چې د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- لخوا بیان شوي دي، او په هغه څه باندې چې د مسلمانانو په اجماع شوي وي، او دا باطني مانا د دوی د خواهشاتو[۸۲] پر اساس وضع کیږي، د باطني دلې د رامنځته کیدلو اساس دا و چې د یهودیانو، مجوسیانو او ملحدو مفلسفینو د فارس په خاوره کې کله چې اسلام په خپریدلو سره دوی وځپل شول، یځپل منځ کې یې مشوره وکړه ترڅو یو مذهب رامنځته کړي، او د هغوی هدف دا و چې مسلمانان له یو بل څخه جلا کړي او د قرآن کریم په مانا کې د

دوی نظرونه ګډوډ کړي؛ ترڅو د مسلمانانو په منځ کې اختلاف او تفرقه واچوي، نو دوی دغه تخریبي مذهب جوړ کړ او هغه ته یې بلنه وکړه، دوی ځانونه اهل بیت ته منسوب کړل، او ادعا یې وکړه چې دوی د هغوی له ډلې څخه دي؛ ترڅو د عامو خلکو په ګمراه کولو کې ډیر موثر وي، نو د هغوی له جاهلانو څخه یې ډېر خلک ښکار کړل او هغوی یې ګمراهان کړل.

۲- له هغو ډلو څخه یوه یې (قادیانیان) دي: او غلام احمد قادیاني ته یې نسبت کیږي چې د نبوت په دعوا مشهور دی او په هند او شاوخوا سیمو کې یې خلکو ته هغه باندې د ایمان راوړلو بلنه ورکړه، او انګریزانو هغه او د هغه پیروان وکارول کله چې هند د هغوی

مستعمره وه، هغه او د هغه پیروان یې په بشپړه توګه تمویل کړل؛ تر دې چې ډېر ناپوهان هغه پسې روان شول، نو له همدې امله قادیانیان چې د اسلام په نوم تظاهر کوي ښکاره شول، حال دا چې دغه ډله کوښښ کوي چې اسلام له منځه یوسي او تر خپل توان پورې خلک د اسلام له دایرې څخه اوباسي، او په دې سره مشهور شو کله چې یې دا کتاب: "تصدیق براهین أحمدیة" تالیف کړ، او په هغه کې د نبوت دعوا وکړه، د اسلام نصوص یې تحریف کړل، د تحریف شوي نصوصو څخه دا دی چې جهاد

په اسلام کې منسوخ شوی دی، او هر مسلمان باید له انګریزانو سره سوله وکړي، او په هغه وخت کې یې د "تریاق القلوب"په نوم یو کتاب هم ولیکه. دا

لیکوال په ۱۹۰۸ میلادي کال کې له هغه وروسته مړ شو چې ډېر خلک یې ګمراه کړل، او له هغه وروسته د حکیم نورالدین په نوم ددې ګمراه ډلې ریاست او هغې ته د دعوت مشري په غاړه واخېسته.

۳- او همدارنګه له اسلام څخه -بله- وتلې باطني ډله بهایي نومیږي، دغه ډله د نولسمې پېړۍ په پیل کې په ایران کې د علی محمد په نوم د یوه سړي له خوا جوړه شوه. او ویل کیږي: محمد علي شیرازي دی، او هغه د شیعه ګانو له اثنی عشری فرقې څخه و، نو یو مذهب یې جوړ کړ چې په هغه کې یې د خپل ځان لپاره دا ادعا وکړه چې هغه منتظر مهدي دی، او بیا یې ادعا وکړه چې الله تعالی د ده په وجود کې اوسیږي، نو پدې اساس هغه د خلکو لپاره معبود وګرځید -

الله د هغه څه څخه ډېر لوړ دی چې کافران او ملحدان يې وايي – او هغه پس له مرګه له ژوندون، حساب، جنت او دوزخ څخه انکار وکړ، او د کافرو براهميانو او بودايانو لاره يې غوره کړه، او يهود، نصارا او مسلمانان يې سره يو ځای کړل، او دا چې د هغوی په منځ کی هيچ توپير نشته، بيا يې د خاتم الانبياء محمد صلی الله عليه وسلم د نبوت څخه انکار وکړ، او د ډېرو اسلامي احکامو څخه يې انکار وکړ، او د هغه له مړينی څخه وروسته د (البهاء) په نوم د هغه وزير دغه دنده په ميراث وې وړه، او پيروان يې زيات شول، نو دغه ډله د ده نوم ته منسوبه شوه او د البهائية په نامه ياده شوه.

٤- او د اسلام څخه له وتلي ډلو څخه، که څه هم د اسلام ادعا وکړي، لمونځ وکړي، روژه ونیسي، او حج وکړي، ډیرې فرقې دي چې ادعا کوي چې جبرئیل - علیه السلام- په پیغام رسولو کې خیانت کړی کله چې دغه پیغام یې محمد - صلی الله علیه وسلم - ته راوړ، حال دا چې دغه پیغام علي ته لیږدول شوی و، او ځینې ددې ډلې څخه وایي: علي الله دی، د هغه او د هغه د اولادونو او لمسیانو او د هغه د میرمنې فاطمې او د هغې مور خدیجه – رضی الله عنهم اجمعین- په تعظیم کې مبالغه کوي. آن تر دې چې هغوی یې له الله سره معبودان بولي او دوی په دې عقیدې دي چې دوی بې ګناه دي او د الله په نزد د دوی منزلت د پیغمبرانو – علیهم السلام- څخه لوړ دی.

او دوی وايي: کوم قرآن چې اوس د مسلمانانو په لاس کې دی، زیاتوالی او کموالی لري، او خپل ځان ته یې ځانګړې د قرآن نسخې جوړې کړې دي، او په کې یې له ځانه آیتونه او سورتونه ایښودلي دي، او له خپل پیغمبر څخه وروسته غوره مسلمانانو لکه ابوبکر او عمر رضي الله عنهم باندې لعنت وايي، او د مؤمنانو د مور عایشې –رضی الله عنها- سپکاوی کوي. او هغوی د سختیو او سوکالۍ په وخت کې د علي او د هغه له اولادونو څخه مرسته غواړي، او د الله پرته هغوی بولي، حال دا چې علي او د هغه اولادونه له دوی څخه بېزاره دي؛ ځکه چې هغوی یې له الله سره معبودان جوړ کړي، او د الله په اړه دروغ

وايي او د هغه خبرې يې تحريف کړي دي - الله د دوی له ویناوو څخه لوړ دی [٨٣].

او دا کفري فرقې چې موږ يې يادونه وکړه، دا هغه کفري ډلې دي چې د اسلام ادعا کوي اما په اصل کې اسلام له منځه وړي، نو خبردار اوسه - اې هوښياره! او ای مسلمانه چې هر ځای کې يې - چې اسلام يوازې ادعا نده، بلکې قرآن او د رسول الله - صلی الله علیه وسلم- احادیثو باندې ځان پوهول دي، هغه چې ثابت دي، او په هغه باندې عمل کول دي، نو قرآن کريم او د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- په احاديثو کې تدبر او غور وکړه، هلته به ته هدايت، رښا او مستقيمه لاره ومومې چې ددې لارې پيروان به

د رب العالمين د نعمتونو په جنت کې د خوښيو لور ته رسوي.

❀❀❀

د خلاصون په لور بلنه

اې هوښیار انسانه (که نارینه وې یا ښځینه)! چې تر اوسه یې اسلام نه دی منلی... زه تاسو ته دغه د نجات او خوښۍ بلنه استوم، او وایم چې:

د الله تعالی له عذابه ځان وژغوره، له مرګ څخه وروسته په قبر کې، او بیا د دوزخ له اور څخه.

په الله باندې د معبود په توګه، او په محمد - صلی الله علیه وسلم - د رسول په توګه، او په اسلام د دین په توګه د ایمان لرلو له لارې ځان وژغوره، او په ریښتیا سره ووایه: " لا إله إلا الله محمد رسول الله"، له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دی، پنځه وخته لمونځ وکړه، د خپل مال زکات ورکړه، د رمضان میاشت

روژه ونیسه، او د بیت الله الحرام زیارت وکړه که توان یې لرې.

او خپل اسلام الله ته اعلان کړه، ستا لپاره له دې پرته بله د نجات او خوشحالۍ لاره نشته [٨٤].

او تاسو ته په هغه لوی الله قسم کوم چې له هغه پرته بل معبود نشته چې اسلام ریښتینی دین دی چې الله له هیچا څخه پرته له اسلامه بل دین نه مني، او زه الله او د هغه پریښتې او د هغه ټول مخلوق ګواه نیسم چې له الله پرته بل معبود نشته، او محمد د الله رسول دی، او دا چې اسلام ریښتینی دین دی او زه مسلمان یم.

او زه له الله جل جلاله څخه غواړم چې په خپل فضل او کرم سره ما او زما اولاد او زما ټول مسلمان وروڼه په اسلام سره مړه کړي، او موږ ټول د نعمتونو په

جنتونو کې د خپل پیغمبر صادق الامین محمد -صلى الله علیه وسلم- سره، او د الله له ټولو انبیاوو او زمونږ د پیغمبر له کورنۍ او د هغه له اصحابو سره راټول کړي، او له الله تعالى څخه دا غواړم چې د دې کتاب لوستونکي او اوریدونکي ته په دې سره فایده ورسوي... آیا تاسو ته مې پیغام ورساوه؟ اى الله ته شاهد اوسه.

الله ښه پوهیږي، وصلى الله وسلم على نبینا محمد، وعلى آله وصحبه، والحمد لله رب العالمین.

❊❊❊